



Женского предпринимательства отчет

Ndërmarrësia e grave Raport

Konferenca e parë ndërkombëtare

**Prishtinë, Kosovë
28-29 Tetor, 2010**

Ky raport është rezultat i Konferencës së Parë Ndërkombëtare të Grave në Biznes të mbajtur në Kosovë (28-29 tetor, 2010) e cila ka sjellur së bashku më se 170 pjesëmarrës nga komuniteti i biznesit, agjencitë shtetërore, institucionet financiare, organizatat ndërkombëtare dhe kombëtare, gra të suksesshme afariste, si dhe përfaqësuese nga shoqata kombëtare afariste të grave nga më se 13 shtete të botës.

Programi i Kombeve të Bashkuara për Zhvillim në Kosovë (UNDP) dhe Programi Gjindor Global i Byros për Parandalim të Krizave dhe Rimëkëmbje (BCPR) e kanë përpratur publikimin e këtij raporti.

Mirëpo, pikëpamjet e shprehura në këtë publikim janë të pjesëmarrësëve dhe nuk i përfaqësojnë domosdo pikëpamjet e UNDP-së. Përderisa përpjekje të arsyeshme janë bërë për të siguruar që përmbajtja e këtij publikimi është referuar si duhet dhe me fakte, UNDP-ja nuk pranon asnjë përgjegjësi për saktësinë apo tërësinë e përmbajtjes dhe nuk do të jetë përgjegjës për ndonjë humbje ose dëmzim që mund të jenë shkaktuar drejtpërdrejt ose në mënyrë indirekte përmes përdorimit të, apo referimit, në përmbajtjen e këtij publikimi, duke përfshirë përkthimin e tij në gjuhë të tjera përveç gjuhës angleze.

Nuk ka të drejtë të autorit në këtë dokument; prandaj përmbajtja e tij mund të përdoret pjesërisht ose plotësisht pa lejen paraprake të Shoqata Afariste të Gruas SHE-ERA. Mirëpo, burimi i saj, duhet të citohet.

Ekipi i projektit: Shoqata Afariste e Gruas SHE-ERA

Përkthyes: Sandra Purrini dhe Nita Gojani dhe Arben Fetahu

Redaktimi: Nita Gojani

Dizajni i kopertinës dhe librit: Twins

Shtëpia botuese: Twins - Prishtinë, Kosovo

ISBN:

Kontakti:

Ismail Qemali rr. No.9

50000 Gjakova

Kosova

Tel/Fax: +381 390 323 194

Tel/Fax: +381 38 732 608

E-mail: wsheera@gmail.com

www.she-era.org

PV
14883



*Ministria e Tregtisë dhe Industrisë
Ministarstvo Trgovine i Industrije
Ministry of Trade and Industry*



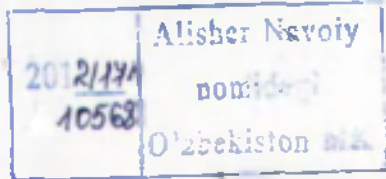
Republika e Kosovës
Republika Kosovo - Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government

MINISTRIA E ENERJISË DHE MINIERAVE
MINISTARSTVO ENERGIJE I RUDARSTVA
MINISTRY OF ENERGY AND MINING



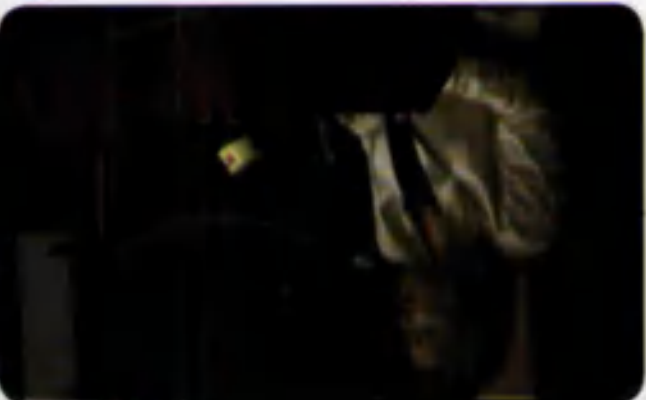
Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Cooperation Office Kosovo



Përmbajtja

Mirlinda Kusari Purrini Themeluese dhe Presidete e SHE-ERA.....	5
I. Fjalimet përshëndetëse	7
Fjalimi i Melanne S. Verweer – Ambasadore për Qështje Botërore të Femrave, Departamenti i Shtetit i SHBA-ve	8
Fjalimi përshëndetës i Zëvendës Shefit të Misionit, Michael J. Murphy në Konferencën e Parë Ndërkombëtare të Grave në Biznes	10
Prezentimet e grave sipërmarrëse	13
II. Rekomandime - Rruga përpara	29
Të dhëna dhe politika për sipërmarrësi të gruas	30
Trajnimi për sipërmarrësi të gruas	30
Qasje e përmirësuar financave për gratë sipërmarrëse	31
Rrjeti Ndërkombëtar i Femrave Sipërmarrëse	31
Krijimi i Qeverisë Virtuale të Grave për përgjegjësi më të madhe	31
Identifikimi i mekanizmit për të ushtruar presion mbi Qeverinë dhe organe tjera përkatëse për zbatimin e rekomandimeve, dhe për të organizuar vazhdimin e konferencës së parë ndërkombëtare mbi gratë ndërmarrëse	31
ANEKSET.....	32
III. Biografitë e panelistëve	35
IV. Informata për SHE-ERA	47
V. Bordi i Drejtoreve i SHE-ERA.....	51
VI. Prezenca në media	57
ETF -Treguesit e Stambollit (Akti i Biznesit të Vogël për Evropën)	59
Vegza të dobishme	
Lista e pjesëmarrësëve	





Mirlinda Kusari Purrini

Themeluese dhe Presidete e SHE-ERA

Ky raport është rezultat i Konferencës së Parë Ndërkombëtare të Grave në Biznes të mbajtur në Kosovë (28-29 tetor, 2010) e cila ka sjellur së bashku më se 170 pjesëmarrës nga komuniteti i biznesit, agjencitë shtetërore, institucionet financiare, organizatat ndërkombëtare dhe kombëtare, gra të suksesshme afariste, si dhe përfaqësuese nga shoqata kombëtare afariste të grave nga më se 13 shtete rreth botës. Vetë konferenca ishte ëndërr për një kohë të gjatë. Ideja e konferencës u konfirmua fuqishëm kur kam marrë pjesë në Samitin Presidential për Gratë Sipërmarrëse të mbajtur në Vashington DC (25-27 prill, 2010), menjëherë pas punës në Stamboll (19-22 prill, 2010) në ETF Indikatorët e Politikës për Ndërmarrësi të grave (Ligji për biznese të vogla). Gratë në Samitin Presidential u pajtuan që do të punojnë së bashku për të përmirësuar situatën ekonomike të grave sipërmarrëse në mbarë botën.

Ideja e mbajtjes së konferencës në Kosovë së shpejti shkaktoi reagim të madh në mesin e lidereve të biznesit në Kosovë, regjion, Evropë, SHBA dhe Lindje të Afërt. Bordi i Drejtorëve i She-Era-s ka mbështetur fuqimisht idenë dhe projektin, duke thënë se ata do të punojnë së bashku me stafin e She-Era për të bërë projektin e konferencës të mundshëm. Do të dëshiroja të falenderoj Bordin e Drejtorëve për besimin se She-Era mund të realizojë gjërat.

Takimi me Znj. Afërdita Kelmendi (Drejtoreshë e Përgjithshme) dhe Znj. Xheraldina Vula (Zëvendës Drejtoreshë) në RTV 21 siguroi një angazhim të fortë të RTV 21 në mbështetjen e kësaj konference me të gjitha mjetet e mundshme. Kjo e mundësoi She-Era-n të marrë frymë më lirish dhe të vazhdojë të punojë në zhvillimin e projektit të konferencës. Një falenderim i madh për të dyjat.

Së shpejti projekti i konferencës hasi në një përgjigje të madhe nga komuniteti i donatorëve. Do të doja të falenderoj të gjithë donatorët të cilët besuan, inkurajuan, mbështetën dhe promovuan konferencën:

- Ministria e Tregëtisë dhe Industrisë – IPAK
- Ambasada e SHBA-ve në Prishtinë
- Zyra Zvicerane për Bashkëpunim (SDC)
- Programi i Kombeve të Bashkuara për Zhvillim (UNDP)
- Ministria e energjisë dhe minierave
- Beba Kozmetikë – Shqiperi
- Zepter International – Kosovo
- Grand Dekor – Kosovo

Në emër të Shoqatës Afariste të Gruas SHE-ERA, dhe në emër të Bordit të Drejtorëve do të deshiroj t'i falenderoj të gjitha panelistet për pjesëmarrjen tuaj dhe kontributin e çmueshëm në "Konferencën e Parë Ndërkombëtare të Grave në Biznes". Për më tepër, konferenca ka ofruar një platformë të mrekullueshme për shkëmbim të përvojave dhe praktikave të mira për përparim të mëtutjeshëm të rrjeteve të grave afariste në regjion, SHBA, Evropë Qendrore e Lindore dhe Lindje të Afert. Shpresojmë që numri i panelistëve dhe cilësia e prezantimeve të ju kanë ofruar informata të çmuara dhe mundësi të dobishme të rrjetëzimit. Kontributi juaj i madh na ka ndihmuar t'i adresojmë lëmitë problematike me të cilat gratë afariste ballafaqohen në vende të ndryshme, lëmi në të cilat bashkëpunimi i ngushtë në mes të grave afariste mund të sjell rezultatet më të mira. Këto rezultate përfshijnë mundësi të rrjetëzimit, kapital joint venture, dizajn të politikave dhe statistika të besueshme nëpërmjet zhvillimit të Indikatorëve relevant, qasjes në kredi nëpërmjet skemave inovative të financimit dhe përmlrësimi i dijës dhe aftësive specifike nëpërmjet ndërtimit të kapaciteteve.

Në fund, do të doja të falenderoj Zj. Jocelyne Talbot, Znj. Brikena Sylejmani dhe Zj. Burbuqe Dobranja për inputet e vlefshme dhe kontributin gjatë përgatitjes së konferencës dhe këtij raporti.

Mirlinda Kusari Purrini



Presidente, SHE-ERA



I. Fjalimet përshëndetëse



Fjalimi i Melanne S. Vermeer – Ambasadore për Qështje Botërore të Femrave, Departamenti i Shtetit i SHBA-ve

Video porosia e Ambasadores Vermeer për pjesëmarrësit e konferencës

Pershëndetje nga Washingtoni. Më vjen keq që nuk mund të jem me ju në Kosovë. Por, jam e nderuar të kem këtë medium që të ju përuroj të gjithave për punën e juaj në avancimin dhe përparimin e gruas. E dijmë që kur gratë përparojnë, shtetet përparojnë. Fuqizimi ekonomik i femrave është thelbësor për zhvillimin ekonomik. Sot, ka një mori të dhënash nga Kombet e Bashkuara, Banka Botërore, nga korporatat dhe think tanket, që tregojnë se investimi në femra është pozitivisht i lidhur me luftimin e varfërisë, me prosperitetin e përgjithshëm të vendit, dhe madje, edhe me ulje të korrupsionit. Gjithashtu e dijmë që bizneset e vogla dhe të mesme të udhëhequra nga gratë janë përshpejtues të PBB-së, janë motore të zhvillimit ekonomik.

Sikur ka thënë shpesh Sekretarja Clinton, talenti është univerzal, mirëpo mundësia nuk është. Kur femrave u ipet mundësia, kur potenciali i tyre shfrytëzohet, e gjithë shoqëria përfiton. Të gjithë e dijmë që femrat janë agjente të ndryshimit në shoqërinë së tyre, duke punuar në avancimin e progresit ekonomik, shoqëror dhe politik, duke krijuar paqë dhe stabilitet.

Çdo njëra nga ju është e nevojshme për të dhënë aftësitë e juaja sipërmarrëse dhe energjinë që të krijohet një e ardhme më e mirë për të gjithë. Pjesëmarrja e grave në qeveri, shoqëri civile, biznes, edukim, dhe shumë lëmi tjera është qenësore për të tejkaluar sfidat, për të tejkaluar ndarjet në shoqëritë tona dhe për të krijuar një jetë më të mirë për të gjithë, burra dhe gra, djem dhe vajza.

Kur bëhet fjalë për krijim të biznesit, gratë ende ballafaqohen me pengesa të shumta për të filluar një biznes, apo për të zgjeruar një biznes ekzistues. Siç e dini ju shumë mirë, ato ballafaqohen me vështirësi në qasje në trajnime, mentorim, tregje dhe financim. Për këtë arsye ne jemi duke punuar në qeverinë e Shteteve të Bashkuara për të ndihmuar avancimin e pjesëmarrjes ekonomike të grave.

E dijmë që barazia gjinore është ekonomi e mençur. Gratë janë ende të ngarkuara me supozime të padrejta

Duke u bashkuar që të formoni rrjete, të diskutoni sfidat, të mësoni praktikat me të mira, ju jeni duke e luajtur një rol kritik në largimin e pengesave dhe përhapjen e porosisë që gratë duhen të përfshihen në biznes dhe sipërmarrësi në mënyrë që ekonomitë tona të rriten dhe secili të përfitojë.

Shpresoj që nga këtu do të dilni me ndjenjën e ripërtëritë të mundësisë, dhe një zotim që të përdorni aftësitë e juaja, liderшипin tuaj dhe energjinë tuaj për të kontribuar në rritje dhe përparim të familjeve tuaja, komunitetit tuaj dhe vendeve tuaja.

Gratë munden dhe do të ndihmojnë formimin e një bote më të fortë, më stabile, më të sigurtë, të begatshme dhe në paqe.

Ju dëshiroj çdo të mirë të gjithave!



Fjalimi pershendetes i Zevendes Ambasadorit ne Konferencen e Parë Ndërkombetare të Grave në Biznes

Mysafirë të nderuar, organizues të konferencës, zonja dhe zotërinj, mirë mëngjes. Është nder që jam sot këtu për ta hapur këtë konferencë për këtë çështje kaq jetike për Kosovën: gratë në biznes.

Kjo çështje është e rëndësishme për Kosovën për dy arsye. E para: sipërmarrja. Sipërmarrja do të jetë çelësi i zhvillimit ekonomik dhe sigurisë së Kosovës për vitet e ardhshme. E dyta: gratë. Përparimi i një shteti dhe mirëqenia e tij e shëndoshë sociale janë pashmangshëm të lidhura me statusin ekonomik dhe social të grave në atë shoqëri. Prandaj, unë shpresoj se diskutimet që do të mbahen gjatë këtyre dy ditëve do të japin të dhëna mbi mënyrat për përparim për të gjitha gratë në Kosovë dhe do të kthehen në vepra të prekshme, të cilat do të kenë ndikim të thellë dhe pozitiv në vendin tuaj.

Momentalisht, ekonomia e Kosovës po rritet me një shkallë prej 4 për qind në vit. Kjo do të ishte një rritje për t'u pasur zili nga shumë ekonomi të mëdha, veçanërisht në këtë kohë të trazuar ekonomike, por për fat të keq, kjo nuk mjafton për Kosovën. Kosova konsumon më shumë se sa prodhon. Shkalla e papunësisë në vend është në kulm dhe numri i punëtorëve që i shtohet radhëve të të papunëve rritet çdo vit. Çdo vit, gati 30.000 të rinj hyjnë në tregun e punës dhe për këtë arsye Kosova do të duhej të krijonte 30.000 vende të reja pune veç për të mbajtur hapin. E në të vërtetë, çdo vit krijohen vetëm 3 – 4.000 vende të reja pune.

Edhe në qoftë se ekonomia do të rritej mjaftueshëm sa për të punësuar të gjithë këta njerëz që kërkojnë punë dhe për të zvogëluar shkallën e lartë të papunësisë, prapëseprapë duhet bërë më shumë për të rritur mirëqenien e të gjithë punëtorëve. Fondi Monetar Ndërkombëtar vlereson se ekonomia e Kosovës duhet të ketë rritje prej të paktën 7 për qind në vit për vite me radhë. Si do ta arrini këtë?

Në një fjalim të mbajtur në maj në AAB/Riinvest, Ambasadori Dell theksoi domosdoshmërinë që Kosova të “zhvillojë një bazë të fortë – të ligjshme – ekonomike që do t’ia mundësonte asaj që të bëhet kandidatë e begatshme dhe me gjasa të mira për anëtarësim në Bashkimin Evropian”, duke shtuar që ky transformim

Ka strategji të cilat qeveria mund t'i ndërmarrë për të maksimizuar rritjen ekonomike, duke përfshirë edhe bërjen e Kosovës më atraktive për investitor. Për të nxitur një ambient ku bizneset mund të përparojnë, ne do të rekomandojmë që qeveria të ndërmarrë këto hapa:

Liberalizojë tregjet – të largojë burokracinë, të implementojë legjislacion modern komercial dhe të përmirësoj zbatimin e kontratave.

- Të krijojë një ambient të shëndosh regullativ për sektorin financiar, dhe të inkurajojë konkurrencën, në mënyrë që qasja në kredi të përmirësohet
- Të krijojë një bazë të gjërë tatimore nëpërmjet tatimeve të ulëta dhe ligjeve që përkrahin bizneset dhe zvogëlojnë ekonominë e hirtë dhe inkurajojnë sipërmarrësinë
- Të themelojë një sistem modern dhe efikas për menaxhimin e financave publike dhe mbikqyrjen e buxhetit qëndror për të shtuar besimin në politikat makroekonomike të qeverisë
- Të punojë shumë për të tërhequr investimet, vendore dhe të huaja; dhe
- Së fundi, dhe ndoshta më me rëndësi, të promovojë rritjen e bizneseve të vogla dhe të mesme të cilat janë burimi kryesor për krijimin e vendeve të reja të punës kudo në botën moderne

Madje edhe në Shtetet e Bashkuara, 90 përqind e punëtorëve punojnë për biznese të vogla, dhe bizneset e vogla kanë krijuar më shumë se dy të tretat e të gjitha vendeve të reja të punës në Amerikë në 15 vitet e huaja. Në mënyrë të ngjashme, bizneset e vogla janë forca pas inovacionit, duke prodhuar 13 herë më shumë patentë për punëtorë se kompanitë më të mëdha.

Pra, roli i të gjitha juve të mbledhura këtu sot është qenësor. Jeni ju dhe kompanitë e juaja të cilat do ta shtyeni këtë ekonomi – dhe vendin tuaj – përpara. Duhet të bëni partneritete me qeverinë tuaj – t'a inkurajoni të ndërmarrë reforma dhe të implementojë korniza të cilat do të lejojnë bizneset të përparojnë. Qeveria duhet të kuptojë që sektori privat nuk është armiku. Në të vërtetë, është shpresa më e mirë e Kosovës. Qeveria nuk duhet dhe nuk mundet të kontrollojë sektorin privat. Përkundrazi, përgjegjësia e qeverisë është të fuqizojë sektorin privat dhe të mbrojë konsumatorët.

Por barra nuk është vetëm tek qeveria. Sikur se edhe ju e dini, sipërmarrësia përfshinë rizik, si dhe dedikim dhe optimizëm që ta përfundosh projektin; të qëndrosh me të pavarësisht kohëve të vështira. Nuk kam asnjë dyshim që ju të gjitha jeni eksperte të atij lloji të energjisë dhe përkushtimi. Sepse besoj që tanimë keni tejkaluar pengesa të shumta për të arritur aty ku jeni sot.

Ju vetë me siguri jeni më të vetëdijshme se unë që nuk ka mundësi të barabarta për të gjithë në Kosovë. Gratë janë mbrapa në arsimim dhe në pozitën ekonomike. Vetëm 13 përqind e grave jetojnë nga të ardhurat e veta. Papunësia e grave kosovare është 25 deri 35 përqind më e lartë se e meshkujve kosovar. Një përqindje më e madhe e grave e braktisin shkollën. Shkalla e analfabetizmit tek gratë është tri herë më e madhe se tek meshkujt, sidomos në vende rurale. Gratë rralë kanë pronë – vetëm 8 përqind e patundshmërisë në Kosovë është në pronësi të grave – dhe gratë shpesh janë të detyruara të heqin dorë nga prona e trashëguar. Biznesi në Kosovë ende është i dominuar nga meshkujt – siç edhe ju me siguri e dini, vetëm 6 përqind e bizneseve janë në pronë të grave.

Shpesh është vështirë, sidomos në zona të largëta, për gratë të hyjnë në këtë klub. Dhe prapë se prapë, këmbëngulja juaj ju ka lejuar që ta bëni pikërisht këtë. Ju jeni në klub. Dhe keni shumë dëshirë t'a zgjeroni biznesin tuaj, dhe unë shpresoj, të zgjeroni edhe anëtaresinë në këtë grup. Ne jemi me ju. Shtetet e Bashkuara janë duke ndërmarrë veprime për t'ju perkrahur juve përdërisa e avansoni jo vetëm çështjen e zhvillimit ekonomik në Kosovë, por edhe çështjen e grave këtu – nëpërmjet shembullit dhe suksesit tuaj.

Ne kemi kontribuar në organizimin e kësaj konference. Që nga viti 2001 qeveria amerikane e ka perkrahur Kosovo Business Women's Network (KBWN) nëpërmjet World Learning programit. Kemi punuar me gra në parlament nëpërmjet Women Informal Group (WIG) dhe i kemi inkurajuar ato që të avokojnë për barazi gjinore në debate parlamentare dhe analizë të politikave. Puna jonë me gratë afariste lidere i'u ka lejuar atyre që të ngrisin aftësitë e tyre të rrjetëzimit dhe marketingut, si dhe dijen e tyre për kontabilitet dhe qasje në kredi.

Gjithë ka më shumë punë për të bërë, dhe shumë nga kjo punë bie në krah të juaj. Por, unë jam i sigurt që gratë në këtë dhomë, dhe shumë që e percjellin udhëheqjen tuaj, do t'a perballojnë këtë sfidë. Kosovës i nevojitet sipërmarrësia juaj. Mendjemprehtësia e juaj për biznes. Mundësitë e juaja për punësim. Duhet të mësojnë nga ju si të udhëhiqen bizneset profitabile dhe konkurente në ekonomi globale. Dhe gratë e shoqërisë suaj duhet të kuptojnë që edhe ato mund të hyjnë në treg dhe të kenë sukses aty.

Përdërisa mirreni me këto çështje gjatë dy ditëve të ardhshme, do ju nxis të mbetni të fokusuar. Jo vetëm në nevojat e menjëhershme të kompanive tuaja, por t'i shihni këto nevoja në një kontekst më të gjërë të ndikimit në ekonominë dhe zhvillimin e Kosovës. E kuptojë se liderët regional janë këtu që të ndajnë me ju disa mësimë që i kanë mësuar gjatë themelimit të kompanive të tyre. Ky kontakt dhe rrjetëzim do të jetë thelbësor nëse kompanitë tuaja do të përparojnë, dhe unë u aplaudoj organizatorëve të konferencës që kanë sjell një perspektivë ndërkombëtare në këtë forum. Ju mund të ndihmoni një të ardhme të begatshme për vetën dhe fëmijët tuaj – një të ardhme ku ekzistojnë mundësi dhe ku Kosova mund të merr vendin e saj të duhur në institucionet Evropiane.

Ju – në një mënyrë shumë reale – e keni në duar të ardhmën e vendit tuaj dhe të regjionit tuaj. Por unë besoj që gratë gjithë e kanë kuptuar këtë. Dhe kështu, unë ju përgëzoj për energjinë dhe vendosmërinë tuaj dhe ju uroj shumë sukses përdërisa punoni që t'a shtyeni Kosovën përpara.

Prezntimet e grave sipërmarrëse

Shumica e panelisteve kanë qenë femra të suksesshme në biznes të cilat kanë ndarë rrëfimet e tyre të suksesit. Ato kanë folur për përvojat e tyre personale, arsyet që i kanë shtyer të fillojnë bizneset e tyre, rrugën cilën është dashur t'a kalojnë që të arrijnë ku janë sot, dhe pengesat të cilat është dashur t'i kalojnë. Gjatë prezntimeve të tyre, panelistet gjithashtu kanë ndarë shumë mësimë e këshilla të dobishme.

Afërdita Saraqini Kelmendi – Drejtoreshë gjenerale e RTV 21, Kosovë

Znj. Afërdita Saraqini Kelmendi ka folur rreth filleve të RTV 21. Si gazetare në Radio-Televizionin e Prishtinës ajo e humbi punën më 1990, sikurse edhe shumë shqipëtar të tjerë nga Kosova. E mësuar të punoj, ajo kurrë nuk pranoi të mbetet në shtëpi, por vazhdoi të kaloj kohë me kolegët e saj të mëparshëm. Përderisa gratë tjera filluan të vijnë rrallë e më rrallë në takimet ditore në kafe, Znj. Kelmendi vazhdoi të shkoj, pavarësisht presionit nga disa burra, kolegë të mëparshëm të cilët e shprehnin paragjykimin e tyre që vendi i gruas është në shtëpi. Si pjesë e luftës së saj për hapësirë, ajo krijoi një vend të ri të punës për vete, si korrespondente nga Kosova e Radio France International, e më vonë edhe e Zërit të Amerikës.

Kur dëgjoi që Znj. Madeline Albright, në atë kohë Sekretare e Shtetit në SHBA, kishe vendosur të investojë 5 milion USD në media të lira dhe të pavarura në ish Jugosllavi, Znj. Kelmendi vendosi që të fitoj një pjesë të këtij investimi për të realizuar ëndrrën e saj – një media të pavarur në Kosovë. Në mënyrë që të siguroj besimin e investitorëve tjerë, ajo së pari investoi mjetet e saja për të krijuar një infrastrukturë për media, për të dëshmuar që ajo kishte besim të plotë në projektin e saj, në RTV 21.

Pasi që shteti serb nuk u lpte medijave të reja frekuenca ajrore, dhe pasi që ballafaqohej me mungesë të infrastrukturës konvencionale, RTV 21 filloi transmetimin nëpërmjet Internetit, duke qenë kështu mediumi i parë shqiptar elektronik jo vetëm në Kosovë, por gjithashtu në regjion duke përfou teknologjinë e shekullit XXI – Internetin. Përdorimi i Internetit donte të thoshte që punëtorët duhet të mësonin shumë për teknologjinë e re, por gjithashtu, fal kësaj teknologjie, RTV 21 ia arriti të jetë prezent gjithkrah.

Suksesi i RTV 21 i inkurajoi edhe të tjerët që të futen në sipërmarrje të ngjajshme. Në vend se të i shihte këta si konkurrencë që duhej të luftohej, RTV 21 e pa konkurrencën si një gjë shumë pozitive. Fal kësaj konkurrence dhe bashkëpunimit të tyre, RTV 21 vazhdoi të rritej. Sot, RTV 21 përfshinë 5 TV stacione dhe transmetohet gjithkrah rreth botës. I punëson rreth 200 punëtorë, dhe më se 35 përqind të tyre janë femra. Znj. Kelmendi gjithashtu foli për moton e saj, moto me të cilën pajiset çdo grua e re e cila punësohet në RTV 21, “Unë di, unë dua, dhe unë mundem!” Znj. Kelmendi e sqaroi që kur thua “unë di” ti duhet t'a plotësosh këtë çdo ditë duke mësuar gjëja të reja. Kur thua “unë dua” duhet t'a implementosh atë dituri çdo ditë dhe t'ua mësosh edhe të tjerëve. Dhe kur thua “unë mundem” e përforcon këtë vetëbesim, dhe i bën të tjerët të vetëdijshëm për besimin tënd, dhe gjithashtu i inkurajon ata që të kenë besim në vetën.

Rikujtime

- Hapësirën për te vepruar nuk ta jep askush, hapësirën e krijon vet dhe duhet te luftosh për te
- Askush nuk të falë asgjë nëse ti nuk investon së pari, investimi yt i bind investoret tjerë që ti ke besim në projektin tënd
- Konkurrenca nuk luftohet, me konkurrencën bashkëpunohet

Marta Turk – Kryetare e Odës Ekonomike Regjionale e Ljubljanës, Slloveni

Znj. Marta Turk, Kryetare e Odës Ekonomike Regjionale e Ljubljanës, Slloveni, ka folur për atë se si ajo ia ka filluar karrierën e saj si sipërmarrëse. Nënë e katër fëmijëve, Turk u ballafaqua me sfidën që të balancojë jetën e saj profesionale me atë personale. Ajo kërkoi nga shefi i saj që t'i sigurojë kujdes për fëmijë në vend të punës edhe për pasdite dhe mbrëmje. Mirëpo, shefi i saj nuk i akomodoj nevojat e saja, duke thënë se kontrata e saj e punës nuk e kishte paraparë që ajo të ketë katër fëmijë. Kështu që ajo filloi biznesin e saj, duke punuar gjatë natës në një makinë shtypi në një bodrum. Tani, familja e saj e ka shtëpinë e tyre botuese.

Znj. Turk gjithashtu ka folur për përgjegjësinë shoqërore të bizneseve, duke theksuar se si një sipërmarrës, ti je gjithashtu përgjegjës edhe për zhvillimin e shoqërisë. Kjo arrihet duke investuar në shoqëri, por gjithashtu edhe duke u ndihmuar të tjerëve. Turk gjithashtu e theksoj rëndësinë e rrjeteve të biznesit, të cilat janë një sistem për të shkëmbyer përvoja dhe për të ndihmuar njëri tjetrin.

Znj. Turk i ka nënvizuar katër rregulla: e para – të kesh besim në vete; e dyta – çdo gjë mund të arrihet kur ka vullnet; e treta – investimi në dituri është thelbësor; dhe e katërta – rrjetëzimi, i cili funksionon në të dy anët dhe përfshinë edhe bashkëpunimin me konkurrencën.

Rikujtime

- Duhet të rritesh së bashku me partnerët e tu
- Duhet të duash, të dish dhe do t'ia dalësh
- Duhet të besosh në sukses, të kesh besim në vete se vetëm atëherë të tjerët mund të kenë besim tek ti

Elsa Baltezi – Pronare e kompanisë prodhuese Beba Kozmetik, Shqipëri

Znj. Elsa Baltezi është pronare e kompanisë prodhuese Beba Kozmetik në Shqipëri. Ajo filloi këtë biznes së bashku me bashkëshortin më 1993, pasi që të dytë e kishin humbur punën. Me shumë pak kapital, por me një mendje të vendosur dhe me guxim, ata e morrën një kredi afatshkurte dhe filluan kompaninë e

parë shqiptare që prodhonte produkte higjienike dhe kozmetike. Ata filluan me vetëm 6 produkte, mirepo me kohe, biznesi u rrit dukshëm. Sot, Beba Kozmetik shet 52 produkte të cilësisë së lartë dhe punëson 20 njerëz, shumica e të cilëve janë femra. Baltezi e udhëheq biznesin me vajzën e saj.

Biznesi familjar gjithashtu është rritur, dhe sot e përfshinë edhe biznesin e paketimit Edipak ship, i cili udhëhiqet nga bashkëshorti i Znj. Baltezit dhe djali i saj. Linja e prodhimit të letres, e cila e përfshinë edhe fabrikën e prodhimit të letrës nga materialet e recikluara, i punëson 82 punëtorë dhe eksporton në vendet fqinje, në Greqi, Maqedoni, Serbi, Mal të Zi dhe Kosovë.

Znj. Baltezi gjithashtu ka folur për rëndësinë e edukimit, dhe ka thënë se biznesi i saj familjar investon në njerëz të rinj duke u financuar studimet e tyre dhe duke u ofruar punë pas diplomimit.

Lina Hundaleih – Pronare e kompanisë Chocology, Jordani

Znj. Lina Hundaleih është pronare e Printing for the Manufacturing of Chocolate Company (Chocology) dhe ishte pronare e një kompanije për prodhim të çokolatës në Jordani. Ajo filloi biznesin e saj pasi që kompanija ku ishte Ndhmës Drejtoreshë i mbylli zyret e saj në Jordani. E pasionuar pas çokolatës, Znj. Hundaleih vendosi të hap një fabrikë të çokolatës, edhe se në atë kohë nuk kishte përfunduar ndonjë kurs të menaxhmentit apo kontabilitetit, por kishte vullnet dhe ambicje. Ishte e vështirë të gjente një kompani të interesuar për një sipërmarrje të përbashkët në Jordani, por Znj. Hundaleih ia arriti të gjej një kompani të interesuar në Qipro. Ata e ftuan në zyret e tyre për të diskutuar një marrëveshje të mundshme biznesi. E nervozuar se si do të impresjonoj fabrikën në Qipro dhe t'a bind të fillojnë biznes me të, Znj. Hundaleih e gjeti një libër për çokolatën dhe e lexoi me kujdes në mënyrë që të mësonte fjalorin e duhur. I impresjonoj palët e interesuara në Qipro me entuziazmin dhe dedikimin e saj, dhe pas një viti diskutimesh ata e hapën një fabrikë në Jordani.

Ajo vazhdoi të mësoj, të shkoj në punëtori, dhe u sigurova që të punësoj njerëz të cilët kishin si pika të forta, pikat e saj të dobëta. Pasi që u ballafaqua me shumë sfida, përfshirë edhe marrëveshjet për tregti të lirë me SHBA dhe botën arabe, Znj. Hundaleih u fokusua të diversifikojë tregjet e eksportit dhe produktet e saj. Kështu filloi të prodhoj çokolatë diabetike, për të përmbushur nevojat e 55 përqind të popullatë së Jordanit që vuajnë nga diabeti. Fabrika e saj gjithashtu prodhoi lëpize nga çokolata, arra të mbuluara me çokolatë, llokuma, sheqerka.

Me 2008, Znj. Hundaleih vendosi t'i shet aksionet e saj, pasi që fabrika e çokolatës nuk i përmbushte më ambiciet e saja. Aksionaret e tjerë ishin tepër të ngurtë, nuk donin të bënin gjëra të rrezikshme, përderisa ajo dëshironte të zgjerohej.

Znj. Hundaleih filloi dyqanin e kaligrafisë me çokolatë: duke personalizuar dhuratat dhe duke shtypur logo në çokolata. U fokusua në zhvillimin e një pjesë specifike të tregut, mirëmbajtjen e lidhjeve të mira me myshteri, dhe gjatë gjithë kohës përdor çokolatë me cilësi të lartë.

Znj. Hundaleih theksoi disa mësimë që i ka mësuar gjatë krijimit dhe udhëheqjes së biznesit të saj. Nëse një njeri dëshiron t'ia arrij diçka, atëhere ai apo ajo duhet të bëj një hulumtim në detaje dhe të mësoj gjërat

gjerat qe kerkohet t'i dije. Gjithashtu, kritikate nuk duhet t'i merr personalisht, por te pranoje deshtimin gjithashtu si pjese te pervojës. Te njohje pikat e veta te dobëta dhe te forta, dhe t'i perdore ato per perfitimin e vet.

Rikujtime

- Te mesuarit është pjesë më së e rëndësishme jo vetëm para se të fillosh biznesin, por edhe gjatë punës
- Duhet te ofrohen trajnime te vazhdueshme profesionale
- Pa rrezik nuk ka biznes, ndaj mos u frikëso të bësh hapin e parë
- Duhet te guxosh, te vendosësh dhe te ecësh përpara edhe atëherë kur has në pengesa

Linda Shala –Pronare e Data Project Electronics, Kosovë

Znj. Linda Shala është pronare e kompanisë Data Project Electronics në Kosovë. Ajo ëndërronte që të bëhet një gazetare e famshme, por kjo ëndërr u ndalua me forcë në 1990. Pa punë, ajo u kthye në sipërmarrsi si mjet për mbijetesë. Znj. Shala hapi një dyqan të vogël kozmetike. Edhe pse në fillim mendoi që puna e shitjes së produkteve kozmetike është nën nivelin e saj, nën nivelin e një gazetareje me diplomë në ekonomi, këtë e tejkaloi që nga dita e parë që ajo e hapi dyqanin. Ajo ishte prapa banakut, ajo që pas-tronte, dhe ajo që hap dhe u mbyll dyqanin.

Rruga e saj drejt suksesit nuk ishte pa dështime. Ajo humbi gjithçka në konfliktin e vitit 1999. Por, asgjë nuk e ndali Znj. Shala. Ajo vazhdoi duke punuar. Përveç dyqanit me kozmetikë, ajo kishte edhe një dyqan për qepje, dhe më vonë një dyqan lulesh. Edhe në qoftë se puna e saj nuk dha rezultate të menjëhershme, Znj. Shala nuk është ndalur.

Sot, kompania e Znj. Shala punëson 70 njerëz, është një nga udhëheqësit në shitjen e produkteve shtëpiake në tregun e Kosovës, bashkëpunon me shumë kompani me famë botërore dhe ka fituar një çmim për përpjekjet e saj filantropike.

Znj. Shala theksoi se ajo beson fuqimisht se rezultatet janë arritur përmes përkushtimit, punës dhe të menduarit pozitiv. Ajo theksoi nevojën për te patur vullnet, të mos zhgënjehesh kur përballësh me probleme dhe të jesh gjithmonë i gatshëm për të filluar nga zero.

Rikujtime

- Duhet të jesh e gatshme të ballafaqohesh me të panjohurën dhe me zhgënjimin
- Duhet të jesh gjithnjë e gatshme të fillosh prej zeros
- Nga gabimet mësohet, ndaj ato nuk duhet të mirren si dëshprime por si pjesë e pervojës

Canan Karalar – Menaxhere e përgjithshme e OFFI Office Furniture, Turqi

Znj. Canan Karalar është menaxhere e përgjithshme e OFFI Office Furniture, një kompani që prodhon dhe shet mobile në Turqi. Znj. Karalar e ka sqaruar që ajo mbeshtetet në katër D-të për të përshkruar një sipërmarrës: të jesh personi i duhur, të bësh punën e duhur, te bësh punën si duhet, dhe të jesh në vendin e duhur. Ajo kishte filluar me kompaninë e mobileve Burobella, por përderisa mësonte për punën e saj dhe përpiqej të reklamonte dhe shiste produktet e saj, ajo kuptoi që nuk ishte në vendin e duhur dhe ndaj nuk e bënte punën e duhur. Rrjedhimisht, kompania u shpërngul në një vend të ri, një imixh i ri u zhvillua, dhe kompania filloi të specializohej në mobile për zyre. Me brendin e ri, dizajne të reja dhe projekte të reja, si menaxhere e përgjithshme e OFFI Office Furniture, Znj. Karalar ndihet se është personi i duhur, në vendin e duhur, duke e bërë punën e duhur, dhe si rezultat, duke e bërë punën si duhet.

Jo plotësisht e kënaqur me suksesin e kompanisë, dhe gjithnjë duke kërkuar sfida të reja, Znj. Karalar filloi të mirret me projekte të reja më të mëdha. Kompania e saj punoi shumë dhe investoi shumë në një projekt për aeroport. Mirëpo, nuk e fituan. Sidoqoftë, në vend se të hiqte dorë, Znj. Karalar vazhdoi me punën e saj dhe projekti më vonë i'u shit një aeroporti tjetër. Bazuar në përvojën e saj, ajo theksoi se një projekt i humbur nuk duhet të shihet si një dështim, por si një sukses i shtyer. Prandaj, ajo i inkurajon të gjithë që të mos frikësohen nga dështimet dhe gabimet, por t'i shohin ato si mënyrë për t'i kryer gjërat dhe si proces të mësimt. Ajo gjithashtu theksoi rëndësinë e të qenurit inovativ në mënyrë që të jesh një sipërmarrës i suksesshëm.

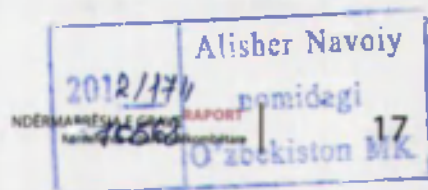
Rikujtime

- Projekti i humbur nuk është i dështuar por vetëm një sukses i shtyer

Irena Kastela – Pronare e dyqanit Irena, Kroaci

Znj. Irena Kastela është pronare e një dyqani të stolive që specializohet në stoli nga koralet në ishullin e Korçullës në Kroaci. Gjyshi i saj është shpërngulur në Korçullë nga Kosova dhe e ka hapur dyqanin e stolive. Në vitin 1989, Znj. Kastela e trashëgoi dyqanin dhe vazhdoi traditën e familjes.

Ajo foli për vështirësitë me të cilat ballafaqohen shumë gra në lidhje me balancimin e jetës së tyre profesionale dhe familjare. Vështirësia e parë ishte kur Znj. Kastela u shpërngul në Zagreb, por ende e kishte dyqanin. Pastaj mbeti shtatëzënë. Por, duke i'u falenderuar ndihmës së bashkëshortit, prindërve dhe vjehërrive, dhe me shumë vullnet, dëshirë dhe punë, ia arriti të mbajë dyqanin, jo vetëm gjatë një por dy shtatëzanive. Për më tepër, dyqani tani është shumë i suksesshëm dhe Kastela është një sipërmarrëse shumë e njohur në Kroaci. Ajo i ka mbetur besnike traditës familjare, dhe së voni e ka festuar 20 vjetorin e biznesit të saj.



Fahrlje Maloku – Pronare dhe Menaxhere e përgjithshme e Natyra, Kosovë

Znj. Fahrlje Maloku është pronare dhe menaxhere e përgjithshme e salonit të bukurisë Natyra në Kosovë. Ajo filloi biznesin falë ndihmës së Shoqatës së Grave Sipërmarrëse SHE-ERA. Falë grantit të kësaj shoqate ajo pati mundësinë që të hapë dyqanin, dhe pasi që krijoi një bazë të klienteve pati mundësinë që t'ia kthejë fondet SHE-ERAs në mënyrë që dikush tjetër të përfitojë nga këto. Për më tepër, biznesi i Znj. Malokut është rritur, dhe përveç dyqanit në Gjakovë, ajo tani e ka edhe një në Prishtinë dhe planifikon të vazhdojë të zgjerohet.

Ajo theksoi rëndësinë që kishin pasur trajnimi, vetë-iniciativa dhe dëshira për të mësuar në suksesin e saj.

Rikujtime

- Rëndësi të madhe ka rrjetëzimi ndërkombëtar, krijimi dhe mirrëmbajtja e kontakteve jo vetëm brenda vendit, po edhe jashtë tij
- Duhet të dish ta pranosh ndihmën e të tjerëve
- Mënyra për të pasur sukses është të zgjedhësh kohën, vendin dhe njeriun e duhur për ta bërë punën e duhur
- Atë që merr duhet edhe t'a japësh pasi që kontributi në komunitet ku punon është shumë i rëndësishëm

Ksenija Vlaović – Pronare e kompanisë Futura, Serbi

Znj. Ksenija Vlaović është pronare dhe zyrtare kryesore ekzekutive e kompanisë Futura në Novi Sad, Serbi. Ajo ofroi disa statistika interesante për sipërmarrësinë e grave në Serbi, e posaçërisht në Vojvodinë. Si në shumë vende tjera të botës, gratë aty shpesh mirren me biznes për arsye se nuk kanë mundësi tjera, dhe megjithëse zakonisht janë më të arsimuara, papunësia në mesin e grave është më e madhe se tek meshkujt. Duke thënë që gratë janë forcë potenciale për zhvillim ekonomik, Znj. Vlaović tha se për të ndodhur kjo, sipërmarrësia duhet të shihet si një gjë pozitive dhe fryma sipërmarrëse duhet të zhvillohet. Në lidhje me këtë, ajo e përmendi që shkollat duhet të fokusohen në sipërmarrësi. Znj. Vlaović theksoi rëndësinë e arsimimit, rrjetëzimit, dhe rregullativave e ligjeve që inkurajojnë bizneset.

Znj. Vlaović gjithashtu ka folur për një OJQ që u ndihmon grave sipërmarrëse potenciale në Vojvodinë. Gratë marrin pjesë në trajnim, ku mësojnë si të shkruajnë një plan të biznesit. Pastaj, 10 plane zgjedhen dhe këto marrin udhëzime, si dhe një grant për të implementuar projektet e tyre. Për gratë tjera që kanë vështirësi për të marrë kredi, dhe nuk e kanë përkrahjen e familjes, ka një fond garantues që shërben si garancion për t'u mundësuar atyre grave të marrin kredi. Rreth 50 gra përfitojnë nga mbështetja e fondit garantues.

Siw Boine dhe Torunn Grøenbekk – menaxhere të kompanisë Epla AS, Norvegji

Znj. Siw Boine dhe Znj. Torunn Grøenbekk janë menaxhere te kompanisë Epla AS në Norvegji, kompani kjo te cilen e kanë themeluar si një alternativë më të përshtatshme. Para tre vjetëve, Znj. Boine ishte diagnostifikuar me kancer dhe pas shërimit ishte veshiturë, fizikisht dhe mentalisht, të kthehet në punën e saj si mësuese e artit dhe veprave artizanale. Në të njëjtën kohë, Znj. Grøenbekk ishte në pushim të lehonisë dhe hezitonte t'a linte vajzën dhe t'i kthehej punës si veb dizajnere dhe dizajnere grafike. Prandaj, ato e themeluan Epla AS, një veb-shërbim ku artistët, dizajneret dhe ata që mirren me vepra artizanale mund të shesin atë që e bëjnë lehtë dhe pa shpenzime të mëdha. Një lloj i veb-dyqanit, Epla u mundëson këtyre njerezve që prodhojnë keto produkte të jenë ata që i shesin dhe ata që e fitojnë profitin, për një pagesë të ulët. Në pak më shumë se një vjet, 60.000 produkte janë regjistruar në 1.700 dyqanet në Epla, dhe më se 20.000 produkte janë shitur. Së voni, Epla është zgjeruar dhe tani përfshinë edhe veb faqet e reja, siç është Epla Collector për artikuj kolektor dhe Epla Fashion ku çdokush mund të shesë artikuj të modës.

Znj. Boine dhe Znj. Grøenbekk kanë ndarë disa këshilla për përdorim të Internetit, jo vetëm si një mjet për krijimin e veb-dyqaneve të ngjajshme me Epla, por edhe për reklamim. Ato thanë se shkruarja e blog-eve ofron një marketing shumë të çmuar, sikur se edhe Facebook-u. Mirëpo ato thanë se duhet pasur kujdes dhe mos të hapet një llogari në Facebook nëse nuk je e gatshme t'a mirëmbash atë dhe të kujdesesh që të jetë interesant, dhe mos t'i anashkalosh admiruesit. Ato theksuan nevojën e mbajtjes së lidhjeve të mira me myshteri dhe personalizimit të mesazheve.

Rikujtime

- Bëhu pjesë e zgjedhjes e jo e problemit
- Interneti është shumë i rëndësishëm, jo vetëm për kryerje të punëve, por gjithashtu edhe për promovim

Znj. Valentina Disoska, pronare e një kompanije që fokusohet në zhvillim të softëare-it dhe projekteve multimediale, si dhe në marketing, foli për Shoqatën e Grave Biznismene në Maqedoni. Ajo i prezantoi disa statistika të zymta në lidhje me gratë sipërmarrëse në Maqedoni, siç janë: vetëm 4 përqind e femrave që punojnë e kanë biznesin e tyre, shumica e tyre paguhen më pak apo njëjtë si paga mesatare, dhe gati 90 përqind janë të diskriminuara në punë. Shoqata e Grave Biznismene është themeluar për t'i ndryshuar këto statistika.

Shoqata mundohet të ndërtojë një rrjet të grave sipërmarrëse që do të ndikonte jo vetëm në bashkëpunim më të mirë ekonomik, por gjithashtu edhe në përmirësimin e politikave si dhe të kulturës. Znj. Disoska e përmendi që kultura është shpesh arsye se përse gratë nuk mirren me biznes, pasi që shpesh janë viktima

Valentina Disoska – Pronare e kompanisë ZONA doel, Maqedoni

Znj. Valentina Disoska, pronare e një kompanie që fokusohet në zhvillim të softëare-it dhe projekteve multimediale, si dhe në marketing, foli për Shoqatën e Grave Afariste në Maqedoni. Ajo paraqiti disa statistika të zymta në lidhje me gratë sipërmarrëse në Maqedoni, siç janë: vetëm 4 përqind e grave që punojnë e kanë biznesin e tyre, shumica e tyre paguhen më pak apo njëjtë si paga mesatare, dhe gati 90 përqind janë të diskriminuara në punë. Shoqata e Grave Biznismene është themeluar për t'i ndryshuar këto statistika.

Shoqata përpiket të ndërtojë një rrjet të grave sipërmarrëse që do të ndikonte jo vetëm në bashkëpunim më të mirë ekonomik, por gjithashtu edhe në përmirësimin e politikave si dhe të kulturës. Znj. Disoska përmendi që kultura është shpesh arsye se përse gratë nuk mirren me biznes, pasi që shpesh janë viktimat të stereotipeve që gratë nuk duhet të jenë pronare dhe se dituria dhe munda i tyre gjithmonë janë më të vogla se ato të një mashkulli. Shoqata punon për të ngritur vetëdijen tek gratë e reja dhe për t'i përkrahur ato që të fillojnë bizneset e tyre. Shoqata gjithashtu ofron një rrjet brenda Maqedonisë, si dhe ka lidhje me shoqata të ndryshme rreth botës.

Rikujtime

- Biznesi ta ndryshon mënyrën e jetës

Mirjana Markovska-Andrevski – Markovska&Andrevski zyra e avokatëve, Maqedoni

Znj. Mirjana Markovska-Andrevski, avokate, është Zëvendës Kryetare e Shoqatës së Biznesit të Gruas ELITE, e cila për qëllim kryesor e ka promovimin e gruas në pozita vendim-marrëse. Ajo foli për punën e Shoqatës, e cila ofron mundësi për ndërtim të kapacitetit për gra, si dhe trajnime për menaxhim të stresit për gra në pozita udhëheqëse. Shoqata ELITE ka filluar si një diskutim joformal, por tani është anëtare e disa odave ekonomike. Anëtarët e Shoqatës së pari e kanë krijuar një bashkëpunim në mes të tyre, dhe tani janë rritur në një organizatë me të cilën edhe të tjerët dëshirojnë të punojnë.

Ola Sylja – Themeluese dhe menaxhere e OJQ-së Drita e Krushës, Kosovë

Znj. Ola Sylja, themeluese dhe menaxhere e OJQ-së Drita e Krushës në Kosovë ka folur për arsyet se përse e ka themeluar ajo OJQ-në dhe punën që kjo organizatë e ka bërë. Ajo e ka përshkruar rrugën të cilën e ka kaluar nga ngritja e vetëdijës tek gratë për të drejtat e tyre, tek trajnimi i këtyre grave dhe pavarësimi i tyre ekonomik.

Znj. Sylja ka udhëtuar në Krushë të Madhe, një fshat ku shumica e grave kishin mbetur të veja pas konfliktit. E vendosur që t'u ndihmojë, Sylja themeloi OJQ-në. Në fillim, shumica e projekteve vareshin nga donatorët, pasi që as ajo as gratë e fshatit nuk kishin pasur më parë përvoja të ngjajshme. Mirëpo, projektet humani-

tare nuk e kanë përmirësuar pozitën e gruas. Pas katër vjetëve, dhe pasi që kishte kërkuar turshinë e grave të Krushës së Madhe, dhe pasi që shoqet e Znj. Sylës filluan t'i porosisin këto, dhe e vetëdijshme që pavarësia ekonomike është mënyra e vetme për të ndihmuar, Znj. Sylja i lindi ideja e biznesit. Ajo e organizoi prodhimin e turshive nga ana e grave.

Filluan me një dhomë të vogël, 20 të punësuarra dhe vetëm 3.000 kg perime. Këto u shitën shumë shpejt, dhe fituan një medale në një panair më 2002. Sshtatë vjetë, Znj. Sylja nuk kishte ndonjë konkurrencë në biznesin e shitjes së produktit tradicional, turshive të bëra nga gratë në zona rurale, grave në zona urbane. Pas një kohe, ajo kishte një dyqan ku 300 gra i shitnin produktet e tyre. Dyqani tani përfshinë edhe një punëtori dhe një depo, duke i'u falenderuar të hollave nga një donacion.

Rikujtime

- Fryma ndërmarrëse është vlerë shumë e rëndësishme dhe një kulturë ndërmarrëse do t'u mundësonte shumë grave që më lehtë të fillojnë biznesin, edhe se duhet kohë për t'u krijuar kultura e ndërmarrësisë
- Hidhërimi sjell deri te ndryshimet, shumë gra kanë hapur biznese pasi që kanë mbetur pa punë apo kanë qenë të pakënaqura me kushtet në punë
- Përshtatu me kohën dhe kushtet në mënyrë që biznesi yt të mbijetoj në treg

Dhurata Bardoniqi – Pronare e Arking (Rindërtimi dhe ndërtimi), Kosovë

Znj. Dhurata Bardoniqi është bashkëpronare dhe administratore në firmën Arking, një kompani e ndërtimit në Gjakovë, Kosovë. Arking është themeluar nga burri i saj i ndjere dhe shoku i tij i ngushtë ku Znj. Bardoniqi ka punuar si administratore. Mirëpo, Znj. Bardoniqi e humbi të shoqin gjatë konfliktit, dhe nuk ishte e lehtë të vazhdojë biznesin. Mirëpo, ajo dhe shoku i të shoqit të saj të ndjerë vazhduan. Ata implementuan projekte nga donatorë të ndryshëm të mëdhenj, dhe Znj. Bardoniqi thotë se suksesi është rrjedhojë e faktit që ka ndarje të qartë se kush bën çka. Znj. Bardoniqi sot administron edhe një kompani tjetër të ndërtimit në Prishtinë.

Ajo theksoi se biznesi nuk mund të bëhet në mënyrë individuale, mirëpo vetëm me bashkëpunim dhe punë ekipore. Ajo gjithashtu tha që përkrahja e shoqërisë, familjes dhe shokëve janë tepër të rëndësishme.

Duke folur për përvojën e tyre në punë, dhe për punën që bëjnë agjencionet dhe organizatat ku ata punojnë, disa panelistë kanë folur për mundësitë e fuqizimit të gruas nëpërmjet agjencive dhe institucioneve të qeverisë, dhe OJQ-ve.

Glynis Long – Stratege, Administrata e Bizneseve të Vogla të Shteteve të Bashkuara, Washington DC

Znj. Glynis Long është stratege në Administratën e Bizneseve të Vogla të Shteteve të Bashkuara, Washington DC. Ajo u fokusua në rëndësinë e eksportit të prodhimeve dhe shërbimeve, si mjet i krijimit të vendeve të punës dhe fuqizimit ekonomik. Ajo theksoi se është e nevojshme që sipërmarrësit të krijojnë, t'i adaptohen tregut, të jenë inovativ dhe të eksportojnë! Znj. Long gjithashtu përmendi listën e pyetjeve në të cilat duhet të mendoni për të vlerësuar nëse jeni të gatshëm për eksport: - Zbuloni përse produkti/shërbimi juaj është unik? - Kush janë mysheritë e juaj? - A mund t'i mbulonit shpenzimet e juaja dhe të keni përfitim? - A jeni të gatshëm për një "porosi" të eksportit? - Si do të financoheni dhe siguroheni? Sipas Znj. Long, është më se e rëndësishme që sipërmarrësit të kenë një plan të biznesit, një strategji të eksportit, një plan të marketingut dhe një plan të financimit. Ajo përmendi një numër të veb faqeve të dobishme të cilat sipërmarrësit mund t'i përdorin për t'u ndihmuar në faza të ndryshme të biznesit të tyre, dhe të cilat mund t'i gjeni në fund të këtij raporti.

Rikujtime

- Tradita është e rëndësishme
- Organizimi është nëna e dijes
- Përvoja më e mirë është përvoja vetanake
- Stereotipet duhet të luftohen dhe nuk duhet të lejojmë që stereotipet e tjerëve të na ndalin në punën

Jocelyne Talbot – Këshilltare e Lartë Gjinore – UNDP, Kosovë

Znj. Jocelyne Talbot, Këshilltare e Lartë Gjinore në UNDP në Kosovë, ka theksuar punën e UNDP-së për barazi gjinore dhe për fuqizim të grave. Nëpërmjet aktiviteteve të saj, UNDP është duke punuar për të përmirësuar qasjen në financim për gra, për të përkrahur përfaqësimin e grave në shoqëri, dhe në sferat e politikës dhe ekonomisë, për të përkrahur strategjinë kombëtare të zhvillimit për përfaqësim gjinor, dhe për të inkurajuar partneritet ndërmjet paleve të interesit kombëtar dhe privat. Në përgjithësi, UNDP shikon mospërputhjet gjinore dhe barazinë.

Ajo u fokusua në përgjegjësitë që rrjedhin nga Rezoluta e Këshillit të Sigurisë të OKB-së 1325, Agjenda 8 Pikëshe e UNDP-së dhe Marrëveshja Globale e OKB-së të cilat kërkojnë që përpjekjet më të mëdha për të drejtat ekonomike, kulturore, politike dhe sociale të grave të përfshihen në të gjitha programet dhe të mbrohen, e në të njëjtën kohë promovojnë përgjegjësi për institucionet dhe proceset dhe kërkojnë që ato t'u përgjigjen çështjeve gjinore.

Znj. Talbot përmendi një masë të përgjegjësisë të UNDP-së të quajtur shënuesi gjinor si një masë të domosdoshme për të siguruar që programet që adresojnë çështjet gjinore, dhe resurset, përfshirë buxhetet

te jane adekuate. Ajo gjithashtu e përmendi Marrëveshjen Globale të OKB-së si një iniciativë strategjike e politikave në mënyrë që bizneset t'i zotojnë dhe përshtatin veprimet dhe strategjitë e tyre parimeve univerzalisht të pranuar në fusha të drejtave të njeriut, fuqisë punëtore, ambientit dhe anti korrupsionit, ndaj edhe të drejtave të grave. Një grup i veçantë i parimeve për fuqizim të grave është zhvilluar për të bërë dhe matur progresin. Shenjë e lidhshpimit të fuqishëm është pyetja e drejtorëve ekzekutiv që të vlerësojnë se si ata ballafaqohen me barazinë gjinore brenda kompanive të tyre.

Ajo e ka përmendur një studim të bërë kohëve të fundit (2010) për jobarazinë gjinore në Evropë, sipas të cilit gratë vazhdojnë të paguhet më pak se mashkujt për të njëjtën punë. Mirëpo, nëse kjo jobarazi eliminohet dhe me shumë gra punesohen, atëherë PBB-ja e çdo shteti do të rritet dukshëm.

Rikujtime

- Teknologjia e re ofronë mundësi të shumta, përdore atë në funksion të biznesit tënd
- Institucionet duhet të ndihmojnë në zhvillimin e ndërmarrësisë, në mënyrë që të përshpejtohet dhe mbështetet zhvillimi ekonomik i vendit
- Në mënyrë që pozita e gruas të përmirësohet në shoqeri, duhet të ketë më shumë gra në pozita vendim-marrëse
New technology offers numerous opportunities, use it for doing business

Mustafë Hasani – Drejtor ekzekutiv i Agjencioni për Promovimin e Investimeve në Kosovë, brenda Ministrisë së Tregtisë dhe Industrisë

Z. Mustafe Hasani është fokusuar në politikat e Kosovës për tërheqje të Investimeve të Huaja Direkte (IHD).

Z. Hasani tha se Kosova është vend i mirë për të investuar pasi që ka një klimë të favorshme për biznes, kushte stabile makroekonomike, mundësi të shkëlqyera, një kornizë ligjore të pajtueshme me atë të BE-së, e përdorë euron, dhe ka një sistem bankar të fortë. Për më tepër, Kosova ka një lokacion të mirë, njerëz të rinj, fuqi punëtore në dispozicion dhe të motivuar, tarifa dhe tatime të ulta, është vendi me kosto më të ulët në eurozonë, është pjesë e CEFTA-së, dhe ka marrëveshje preferenciale me BE-në dhe SHBA-të.

Z. Hasani tha se qeveria është duke punuar në zhvillimin e strategjisë për të siguruar eksportin e produkteve vendore.

Marylin S. Zelin – Këshilltare e lartë ligjore, SEAD Programi në Kosovë

Znj. Marylin Zelin e prezantoi punën e SEAD Programit në Kosovë, i cili punon në një sistem për fuqizim të gjykimeve dhe vendimeve. Ajo u përkujtoi të gjithëve se sa e rëndësishme është të përdoren kontrata të shkruara, dhe të përdoret një avokat për t'i shkruar këto, në mënyrë që të minimizohen konfliktet. Znj. Zelin gjithashtu i inkurajoi të gjithë që të përfaqësojnë në kontrata dispozita për metoda alternative të zgjidhjes së konfliktit.

hjes se konflikteve, siç janë: arbitrazhi – një proces jashtë gjykatës ku një arbitër e merr vendimin, dhe ndërmjetësimin – një ndërmjetësues u ndihmon palëve të zgjidhin konfliktin e tyre.

Kosova ka ligje moderne për arbitrazhë dhe ndërmjetësim, mirëpo, fakteqësisht, këto ende nuk janë implementuar. Porgrami SEAD është duke punuar me Odën Ekonomike të Kosovës dhe Odën Ekonomike Amerikane në Kosovë për të themeluar qendra komerciale të cilat do të ofronin shërbime të arbitrazhit dhe ndërmjetësimit. Gjithashtu është duke punuar me organizata që të përpilojë rregulla dhe të trajnojnë ndërmjetësuesit dhe arbitërit. Znj. Zelin shpreson që këto shërbime të ndërmjetësimit dhe arbitrazhit do të ofrohen në Kosovë në gjysmën e parë të viti 2011.

Përfitimet e këtyre dy sistemeve përfshijnë faktin që ato janë zakonisht shumë më të shkurta se seancat e rregullta gjyqësore; palët mund të zgjedhin se kush t'ju ndihmojë në zgjidhjen e konfliktit – mund të marrin dikë me përvojë në biznesin e tyre; janë zakonisht më të lira, dhe janë private, kështu që askush tjetër nuk e di natyrën e konfliktit apo zgjidhjen.

Rikujtime

- Në mënyrë që të minimizohet çfarëdo konflikti, çdo marrëveshje duhet të konkretizohet me një kontratë me shkrim e cila, sipas mundësive, duhet të jetë e shkruar nga një avokat
- Ligjet për ndërmjetësimi dhe arbitrazh duhet të aplikohen, sepse mundësojnë zgjedhjen më të shpejtë, më të lirë, dhe me më pak publicitet të konflikteve të ndryshme

Mirlinda Kusari Purrini – ETF Indikatorët e Grave në Ndërmarrësi: çështjet dhe potenciali

Znj. Mirlinda Kusari Purrini prezantoi Indikatorët e Fondacionit Evropian për Trajnim (ETF) mbi Gratë në Sipërmarrësi, të përpiluara në prill 2010, në Stamboll nga tetë ekspertë nga vendet të cilat janë para aderimit në Bashkimin Evropian. Eshhtë një grup i indikatorëve të dizajnuar për të përkrahur qeveritë në zhvillimin e politikave që janë më sensibile në çështjet gjinore dhe të cilat do të përkrahin sipërmarrësinë e grave. Indikatorët fokusohen në katër fusha: - politikat për sipërmarrësi të grave; - trajnime për gra në sipërmarrësi dhe përkrahje e vazhduar për ato të cilat tani më janë trajnuar; - çasje e përmirësuar në financa për gra në sipërmarrësi, duke përfshirë një fond të mundshëm garantues; - një rrjet ndërkombëtar i grave në sipërmarrësi, ku ato do të mund të shkëmbenin praktikat e mira.

Procesi i vlerësimit dhe monitorimit të këtyre indikatorëve ka filluar në fund të tetorit 2010 dhe do të vazhdojë gjër në mars 2011. Parashihet që nevojiten rreth dy deri në tri vjet për përmbushjen e çdo indikatorit.

Panelistet gjithashtu kanë folur për rëndësinë e rrjetëzimit si mjet i zhvillimit të biznesit dhe për sipërmarrësinë shoqërore.

Dinah Bennett – Qendra për Mësim të Ndërmarrësisë, Universiteti Durham, Mbretëria e Bashkuar

Znj. Dinah Bennett, drejtoreshë e Qendrës për Mësim të Ndërmarrësisë në Universitetin Durham, ka folur për përvojën e saj në krijimin e një rrjeti të grave sipërmarrëse.

Znj. Bennett e filloi Women into the Network (WIN) më 1999, sepse ishte një numër shumë i vogël i grave në biznes dhe hulumtimi kishte treguar se 700 rrjete nuk ishin të shfrytëzuara sa duhet. WIN është një organizatë ombrellë e cila i referon gratë tek rrjetet e duhura, e gjithashtu organizojnë ngjarje, bëjnë hulumtime, dhe publikojnë publikime mbi atë se si duhet të kyqesh në dhe të mirëmbash rrjetet.

Znj. Bennett theksoi rëndësinë e rrjetëzimit, dhe ofroi disa këshilla: hulumtoni shumë; bëjeni rrjetëzimin të qartë; keni të përgatitur një temë për të filluar bisedën; dhe mësoni si të hyni në dhomë përplot njerëz që nuk i njihni.

Heidi Forbes Oste – Stratege Sociale, Suedi

Znj. Heidi Forbes Oste, stratege sociale nga Suedia, ka folur për sipërmarrësinë shoqërore, duke u fokusuar në optimizimin shoqëror. Ky i fundit ka të bëjë me zhvillimin dhe mirëmbajtjen e lidhjeve reciprokisht të dobishme të cilat mundësojnë transfer të dyanshëm të dijes. Kjo vlen edhe për kontakte direkte si dhe për mediat shoqërore (Facebook, LinkedIn, e të tjera). Znj. Oste këshilloi se duhet të lidhemi në mënyrë të njëjtë me gjithë njerëzit, pa marrë parasysh a janë të mëdhenj apo të vegjël, në kontakt të drejtpërdrejt ose në mënyrë elektronike (live apo online). Në mënyrë që të përfitoni sa më shumë nga optimizimi shoqëror, duhet të identifikoni qëllimet, strategjinë dhe misionin, gjithnjë të jeni në hap më kohën, pozitiv dhe të pranishëm, dhe gjithnjë të dëgjoni dhe ndani.

Rikujtime

- Duhet të krijohen të dhënat për gratë në ndërmarrësi
- Krijimi i një fondi garantues për gratë në biznes do t'u ndihmonte shumë atyre grave që kanë vështirësi të marrin kredi
- Promovimi i prodhimeve është tejet i rëndësishëm

Znj. Donika Mici është pronare e DoniAnna, një fabrikë që prodhon këpucë. Kur më 1992 e morri një kompani të shtetit të këpucëve e cila falimentonte, ishte në mesin e shqiptarëve të parë, dhe sigurisht gruaja e parë, që e themeloi një biznes privat. Ajo punësoi 120 punëtorë, si dhe një specialist italian që ti trajnojë ata dhe të përmirësojë sistemet e prodhimit, kështu që të mund të përmbushin standardet ndërkombëtare. Znj. Mici ishte e vetëdijshme që vetëm eksportimi ishte i logjikshëm gjatë viteve 1990, kur Shqipëria ballafaqohej me shumë sfida ekonomike. Ajo ia arriti t'i bind blerësit italian që shqipëtarët mund të bëjnë këpucë cilësore me çmim të lirë, dhe brenda disa viteve, DoniAnn prodhonte dhe eksportonte me qindra mijëra këpucë çdo vit.

Shumica e prodhuesve tjerë nga Shqipëria i prodhojnë së paku një pjesë të këpucëve të tyre në Itali në mënyrë që të marrin etiketën "Made in Italy". Mirëpo, Znj. Mici ia arriti të dëshmojë që etiketa "Made in Albania" nuk duhet të jetë pengesë për sukses ndërkombëtar. Vitin e kaluar, ajo e filloi markën e saj të këpucëve dhe sot Macy's, Bata, Aldo dhe Kenneth Cole janë në mesin e klientëve të saj. Me më shumë se 20 milion dollarë në shitje gjatë gjysmës së parë të vitit 2009 dhe me 1.400 të punësuar, DoniAnna është në mesin e eksportuesëve më të mëdhenj në Shqipëri.

Znj. Mici theksoi rëndësinë e dhënies në komunitet, dhe përmendi që ajo është krenare për biznesin që ka krijuar dhe mundësitë që ai u ka sjellur të tjerëve, sidomos në pjesët e varfëra të Tiranës, ku ndodhet fabrika e saj.

Susanne E. Jalbert

Porosi për Pjesëmarrësit në Konferencën e Parë Ndërkombëtare të Grave në Biznes në Prishtinë, Kosovë

Nëpërmjet kësaj porosie, ju dërgoj përgëzime të ngrohta të gjithëve që janë duke marrë pjesë në Konferencën e Parë Ndërkombëtare të Grave në Biznes. Shpresoj që kjo Konferencë do t'u ndihmojë të gjithëve që të përjetoni përkrahje, dashuri, respekt dhe vlerësim për pozitën e veçantë që gratë kanë në zhvillimin ekonomik. Dhe unë shpresoj që çdonjëra nga ju do të plotësojë përpjekjet personale për këtë konferencë dhe për planet e juaja sipërmarrëse.

Dekadave të fundit është konstatuar se përmirësimi i statutit të femrës është qenësor për zhvillimin ndërkombëtar. Kur gratë fitojnë dhe kontrollojnë të ardhurat, familjet dhe komunitetet përfitojnë. Horizonti i mundësive univerzale për një të ardhme të barabartë është angazhimi ekonomik i grave. Ende duket se barazia nuk do të ndodhë së shpejti. Gratë kryejnë dy të tretat e punës në botë, sidomos në bujqësi, për 10 përqind të të ardhurave, kanë në pronë vetëm një përqind të pasurisë, dhe përbëjnë 70 përqind të të varfërve në botë. "Pa marrë parasysh se a punojnë gratë në vende të industrializuara apo në vende në zhvillim, në mjedise rurale apo urbane, shumica e grave e kanë barrën e trefishtë të rritjes së fëmijëve,

kryerjes së punëve në shtëpi, dhe fitimit të të ardhurave për familjet e tyre.”

Si një aktiviste ekonomike jam e bindur se nuk ka arsye përse njerezit duhet të jenë ekonomikisht të varfër. Gratë mund të realizojnë avantazhe shumë impesive – si njerëz shumë punëtorë, duke përdorur tokë të pllëshme, duke mobilizuar resurse materiale, dhe duke përdorur dhe ndarë arsimimin e tyre, sidomos në Kosovë, një vend që është i bekuar gjeografikisht në udhëkryq të Evropës me qasje të mrekullueshme në rrugë transportuese dhe tregje të mëdha. Çka, pra, nevojitet për t’i përkthyer këto avantazhe në prosperitet më të madh për të gjithë?

Një çelës i fuqishëm për zhvillimin ekonomik qëndron tek zhvillimi i frymës natyrore të sipërmarrësisë. Si një këshilltare e zhvillimit ndërkombëtar të biznesit, puna ime është të transferojë teknologji të biznesit të cilat ndihmojnë krijimin e të ardhurave dhe rritjen e vendeve të punës. Përse? Kryesisht për të intensifikuar ndikimin individual nëpërmjet bizneseve më të forta, më të afta, dhe më të gatshme për koperim.

Përderisa takoheni në këtë konferencë për të themeluar partneritete biznesi në mes të grave afariste regionale dhe globale, mbani në mend të zgjeroni bazën tuaj të dijes duke shkëmbyer shoqata në të cilat merrni pjesë. Shoqatat përfaqësojnë dëshirat e anëtarëve duke propozuar sugjerime legjislative me një zë të unifikuar, dhe u ofrojnë individëve mundësi që t’u qasen qindra bizneseve, jo vetëm një apo dy sosh.

Sot jeni mbledhur që zërat e juaj të dëgjohen dhe që të paraqitni reformat e nevojshme në mënyrë që sipërmarrësit të zhvillohen dhe të kenë mundësi për sukses. Keni një moment për të bërë këtë. Dhe momenti është tani. Në këtë moment, politikat janë prioriteti jonë kryesor. Pa marrë parasysh se a vendosen politikat në oborrin tonë apo në ndonjë dhomë të fshehur të qeverisë, poenta është që – politikat janë qenësore në caktimin e drejtimit të botës sonë. Për të avansuar mundësi të barabarta për të gjithë, në kushtet më të mira të mundshme, zërat e grave duhet të dëgjohen për të transformuar kushtet e tanishme ekonomike. Për të promovuar progres, tre sektorët: publik, privat dhe i biznesit, në tërë botën, duhet të bashkohen me strategji të veprimit për politika që do të siguronin një të ardhme të barabartë.

Ngriteni zërin. Flisni qartë. Dhe flisni së bashku për politikat të cilat ju nevojiten dhe i dëshironi. Çfarë bëni së bashku sot do të krijojë të ardhmen tuaj të begatshme. Ju jeni rrahja e zemrës e një ekonomie të shëndoshë gjithkrah në botë.

Me nderime plot respekt, Susanne E. Jaibert, Ph.D.





II. Rruga përpara

Panelistet dhe pjesëmarrëset kanë identifikuar pengesa të shumta për sipërmarrësinë e gruas, nga stereotipet që ekzistojnë në shoqëri te mungesa e fondeve dhe mungesa e përkrahjes institucionale. Mirëpo, kjo mund të ndryshoj me politikat e duhura të përpiluara në mënyrë që të marrin parasysh potencialin e sipërmarrësisë së grave. Më poshtë është një përmbledhje e një grupi të indikatorëve të politikave, të cilat qeveritë kombëtare dhe ministritë e tyre përkatëse, institucionet që e përkrahin sektorin privat dhe grupet e interesit qytetar mund të përdorin për t'i dhënë shtytje sipërmarrësisë së grave. Indikatorët janë përpiluar nga tetë ekspertë nga regjioni i Ballkanit me përkrahjen e European Training Foundation (Fondacionit Evropian për Trajnim). Qëllimi i indikatorëve është të shërbejnë si kornizë për politika të reja të cilat do të rrisin kontributin e femrave në ekonomi dhe do të përmirësojnë integrimin e tyre në tregje të punës. Janë përfshirë edhe dy rekomandime tjera nga konferenca.

- **Te dhëna dhe politika për sipërmarrësi të gruas**

Duhet të krijohet një databazë me informata relevante, në mënyrë që të drejtoj një proces të edukuar të formimit të politikave që kanë për qëllim rritjen e sipërmarrësisë tek femrat. Duhet të formohet një kornizë e politikave për sipërmarrësi të gruas e cila përfshinë përmirësime të sensibilizimit ndaj çështjes gjinore të politikave, dhe duhet të përpilohet një plan afat-mesëm i veprimit me masa qartë të definuara për këto fusha të politikave: fiskale, ekonomike, të punësimit, shoqërore, të edukimit dhe trajnimit. Zyret e qeverisë përgjegjëse për politikat e përmendura duhet të zotojnë një buxhet vjetor për të përcjellur aktivitetet e planifikuara për implementim të politikës. Duhet të themelohet një strukturë e dedikuar e përkrahjes institucionale për të a) mbikëqyrur implementimin e politikave fiskale, ekonomike, të punësimit, sociale, të edukimit dhe trajnimit që janë të sensibilizimit ndaj çështjes gjinore, b) mbledhur të dhëna për fushat përkatëse të politikave, dhe c) raportuar në baza vjetore tek të gjitha palët e interesuara për progresin e politikave me një plan të veprimit.

- **Trainimi në sipërmarrësi të gruas**

Duhet të bëhet një vlerësim i nevojave për trajnim në gjithë vendin, në mënyrë që të dihet çfare janë interesat dhe kërkesat për trajnim tek gratë sipërmarrëse ekzistuese dhe potenciale. Pastaj, duhet të formohet një grupë punuese i të gjitha palëve të interesit (ministritë përkatëse, odat, punëdhënësit, OJQ-të) me qëllim që të formulohet një çasje, e cila do të jetë e ndjeshme në barazinë gjinore, për trajnim të sipërmarrësisë tek femrat : a) vetë-punësimi, b) fillimi i bizneseve, dhe c) rritja e ndërmarrjeve të grave. Grupa punuese duhet të ketë një kordinator të dedikuar dhe për të cilin të gjithë pajtohen.

- **Qasie e përmirësuar financave për grate sipërmarrëse.**

Qeveria duhet të formoj një buxhet për të përkrahur sipërmarrësinë në vend dhe të siguroj që 20-30 përqind e këtyre fondeve u shkojnë grave sipërmarrëse. Një institucion që do të garantonte kreditë duhet të formohet në mënyrë që t'i mundësoj një numri më të madh të grave çasje në kredi.

- **Rrjeti Ndërkombëtar i Femrave Sipërmarrëse**

Duhet të formohet një rrjet ndërkombëtar i femrave sipërmarrëse me qëllim që të përmirësohet avokimi, monitorimi i politikave dhe shkëmbimi i praktikave të mira. Rrjeti duhet të bëhet një partner i njohur i dialogut për qeverinë dhe palë të tjera të interesit në lidhje me politika për sipërmarrësi të grave, avokim dhe masa të përkrahjes së politikave. Për më tepër, rrjeti duhet të luaj rol in e forumit këshillues në procesin e zhvillimit të politikave.

- **Krillimi i Qeverisë Virtuale të Grave për përgjegjësi më të madhe**

Qeveria e grave do të ishte një organizatë joqeveritare, jopolitike dhe jo-fitimprurëse me mision për të promovuar ekspertët në mesin e grave dhe gjithashtu për të trajtuar çështje të ndryshme politike, ekonomike, shëndetësore, sociale, kulturore dhe çështje të tjera nëpërmjet pikëpamjes së eksperteve femra. Gratë do të nominohen në bazë të ekspertizës së tyre në çështjet e bazuar në ministratë ekzistuese në qeverinë e Kosovës. Për secilin ministri do të nominohen 2-3 gra. Ato do të zgjidhen me zgjedhje virtuale dhe do të zgjidhen ministre, zëvendës kryeministre dhe kryeministre.

- **Identifikimi i mekanizmit për të ushtruar presion mbi Qeverinë dhe organe tjera përkatëse për zbatimin e rekomandimeve, dhe për të organizuar vazhdimin e konferencës së parë ndërkombëtare mbi grate ndërmarrëse**

Mekanizmi për të lobuar Qeverinë dhe organet tjera përkatëse do të kishte 3-5 gra udhëheqëse të bizneseve të votuara dhe të zgjedhur në bazë të ekspertizës së tyre në fushën e biznesit. Ato do të duhet të kenë një njohuri të madhe për çështjet përkatëse në lidhje me rritjen ekonomike, bërjen e ekonomisë gjinore në diçka të zakonshme dhe ndërmarresinë shoqërore.

ANEKSET

I. Programi i konferencës

28 TETOR 2010

9.00 - 9.30 Regjistrimi

9.30 – 10.00 Hapja e seancës – Mirëseardhje

Zj. Mirlinda Kusari Purrini – Themeluese & Presidente në SHE-ERA

Fjalë Përshëndetëse

- Zj. Justina Shiroka Pula – Minister e Ministris së Energjis dhe Minierave, Republika e Kosovës
- Z. Michael J. Murphy - Zv. Ambasador - Ambasada e Shteteve të Bashkuara të Amerikës, Prishtinë
- Z. Remzi Ahmeti - MTI – Agjencioni për Promovimin e Invenstimeve (IPAK), Republika e Kosovës

10.00 – 13.30 Paneli i parë: Gratë në Ndërmarrësi dhe Praktikak më të mira në biznesë

Moderatore: Zj. Xheraldina Vula – RTV21

Reportere: Zj. Nita Gojani & Zj. Ardiana Qela

Zj. Melanne S. Verveer – Ambasadore –At-Large (Zyra për Çështjet Globale të Grave) –
Departamenti Amerikan i Shtetit, Video mesazh

- Zj. Aferdita Saraçini Kelmendi – Drejtoresh Gjenerale e RTV21, Republika e Kosovës
- Zj. Marta Turk – Presidente e Odes Regjionale te Tregtis, Ljubljanaë Slloveni
- Zj. Marwa Aleitouni – Zyrtare e Odës së Industris Industris , Damask, Siri
- Zj. Elsa Baltezi – Pronare e Fabrikës “Beba Cosmetic”, Shqipëri
- Zj. Graziella Zanoletti CIO (kryeshefe frymëzuese) Elite Rent a Car Group Zvicërr Diskutime

11.00 – 11.30 Pushim kafe

- o Zj. Donika Mici – Pronare e Fabrikës “DONI ANNA”, Shqipëri
- o Zj. Lina Hundaileh – Pronare e Fabrikës së Çokolatës, Jordani
- o Zj. Linda Shala – Pronare dhe Drejtoreshë e Kompanisë «Data Project Electronics», Republika e Kosovës
- o Zj. Canan Karalar – Pronare e Kompanisë për Mobilje, Turqi
- o Zj. Irena Kastela, Pronare e Kompanisë Coral Shop “IRENA”, Kroaci

Diskutime

13.30 – 15.00 Dreka

15.00 – 16.30 Paneli i parë: Gratë në Ndërmarrësi dhe Praktikat më të mira në biznesë

Moderatore: Zj. Xheraldina Vula – RTV21

Reportere: Zj. Nita Gojani & Zj. Ardiana Qela

- o Fahrije Maloku – Menaxhere Biznesi “NATYRA”, Republika e Kosovës
 - o Zj. Nermina Hamzic – Bashkpronare e Kompanisë “KANA”, Bosnia dhe Hercegovina
 - o Zj. Ksenija Vlaovic, Pronare e Kompanisë “FUTURA”, Serbia
 - o Zj. Siw Boine & Torunn Groenbeek – Pronare të Kompanisë “EPLA AS” Norvegji
 - o Zj. Ana Ferataj – Pronare e Kompanisë, Çikago – SHBA
 - o Zj. Valentina Disoska, Pronare e Kompanisë Zona-Online, Republika e Maqedonisë
 - o Mirjana Markovska-Andrevski – Markovska&Andrevski zyra e avokatëve, Maqedoni
- Diskutime

16.30 – 17.00 Përmbledhje e ditës së parë

Reportere: Zj. Nita Gojani

29 TETOR 2010

19.00 – 11.00 Paneli i dytë: Fuqizimi i Grave përmes Agjencioneve, Institucioneve, NGO-ve

Dhe Mediave

Moderatore: Zj. Antigona Baxhaku

Reportere: Zj. Nita Gojani & Zj. Ardiana Qela

- Zj. Glynis Long – Stratege, Administrates së Bizneseve të Vogla të Shteteve të Bashkuara, Washington DC.,
- Zj. Jocelyne Talbot – Këshilltare e Lartë Gjimore–UNDP, Kosovë
- Z. Liridon Latifi, MTI – Agjencioni për Promovimin e Invenstimeve - Mundësit e Biznesit, Republika e Kosovës
- Zj. Marilyn S. Zelin, Këshilltare e Lartë Gjimore, SEAD Program in Kosovo
- Zj. Mirlinda Kusari Purrini – ETF - Indikatorët e Grave në Ndërmarrësi, SHE-ERA

Diskutime

11.00 – 11.30 Pushim kafe

11.30 – 13.00 Paneli i tretë: Rritja e Pjesmarrjes së Grave në Tregun e Punës & Ndërmarrësia Sociale
Chairperson: Mrs. Antigona Baxhaku
Reporters: Mrs. Nita Gojani & Ardiana Qela

- Zj. Dinah Bennett – Qendra për Mësim te Ndërmarrësis Universiteti Durham, Mbretëria e Bashkuar
- Zj. Heidi Forbes Oste - Stratege Sociale, Suedi
- Zj. Ola Syla – Menaxhere e NGO Drita e Krushes, Republika e Kosovës
- Dhurata Bardoniqi – Pronare e Kompanis ARC project, Republika e Kosovës

Diskutime

13.00 – 14.30 Dreka

14.30 – 16.00 Takime Biznes me Biznes (B to B)

16.00 – 16.30 Përmbledhje dhe Deklarata e Konferencës
Reportere: Zj. Nita Gojani

20.00 Darkë Solemne Sheshi 21

Panelistet: Justina Shiroka Pula, Remzi Ahmeti, Marwa Aleitouni, Nermina Hamzic dhe Graziella Zanoletti nuk kanë marrë pjesë për arsye objektive.



III. Biografitë e panelistëve



Melanne Vermeer

Presidenti Barack Obama e ka emëruar Znj. Melanne Vermeer Ambasadore për Çështje Globale Gjinore. Vendimi i Presidentit të krijojë një pozitë për Ambasadore për Çështje Globale Gjinore është i pashembullt, dhe reflekton rëndësinë në rritje të këtyre çështjeve për Presidentin dhe gjithë administratën e tij. Në rolin e saj si drejtoreshë e zyrës së Departamentit të Shtetit për Çështje Globale Gjinore, Ambasadorja Vermeer kordinon çështjet e politikës së jashtme dhe aktivitetet që kanë lidhje me përparimin politik, ekonomik dhe social të grave në mbarë botën. Ajo mobilizon mbështetje konkrete për të drejtat e grave dhe fuqizimin politik dhe ekonomik nëpërmjet iniciativave dhe programeve të krijuara për të rritur qasjen e grave dhe vajzave në arsim dhe shëndetësi, për të luftuar dhunën ndaj grave dhe vajzave në të gjitha format e saj, dhe për të siguruar që të drejtat e grave janë të integruara plotësisht me të drejtat e njeriut në zhvillimin e politikës së jashtme amerikane.

Së fundi, Ambasadorja Vermeer shërbeu si Kryetare dhe bashkë udhëheqëse e Vital Voices Global Partneritetit, një organizatë ndërkombëtare jofitimprurëse të cilën ajo e ka bashkë-themeluar. Vital Voices investon në gratë e reja udhëheqëse dhe punon për të zgjeruar rolin e grave në krijimin e mundësive ekonomike, promovimin e pjesëmarrjes politike, dhe ruajtjen e të drejtave të njeriut. Para punës së saj me Vital Voices, Ambasadorja Vermeer punoi si Asistente e Presidentit dhe Shefe e Stafit të Zonjës së Parë në Administratën e Clintonit, dhe ishte asistente kryesore e zonjës së parë Hillary Clinton në të gjitha aktivitetet e saj ndërkombëtare për të çuar përpara të drejtat e grave dhe për të avancuar iniciativa të zhvillimit social, demokracisë dhe ndërtimit të paqes. Ajo gjithashtu udhëhoqi përpjekjen për të krijuar Këshillin ndërinstitucional të Presidentit për Gra. Para punës së saj në Shtëpinë e Bardhë, Ambasadorja Vermeer ka shërbyer në një numër të roleve të lidhshme në organizata të politikave publike dhe si zyrtare legjislative.

Ambasadorja Vermeer ka diplomën bachelor dhe master nga Universiteti Georgetown. Ajo është anëtare e Council on Foreign Relations, Women's Foreign Policy Group, dhe organizatave të tjera të shumta.



Michael J. Murphy

Z. Michael J. Murphy, i cili që 19 vite punon në Shërbimin e Jashtëm të SHBA-ve, u emërua në vitin 2009 si Zëvendës Shef i Misionit në Ambasadën Amerikane, Prishtinë, Kosovë.

Para emërimit të tij në Prishtinë, ai shërbeu si këshilltar politik në Ambasadën Amerikane, Sarajevë, Bosnje-Hercegovinë. Pozitat e tjera të tij jashtë shtetit përfshijnë ato në Londër, Angli; Yaounde, Kamerun, dhe Lagos, Nigeri. Ndërsa në Washington DC, ai ka shërbyer si Asistent Ekzekutiv edhe Ndhimës i Sekretarit të Shtetit për Çështje Evropiane edhe i Drejtorit të Përgjithshëm të Shërbimit të Jashtëm, dhe si Zyrtar i Deskut për Bullgërinë dhe për NATO-n. Kariera e shërbimit të jashtëm e Z. Murphyt ka përfshirë qëndrimin në programin Fellowship of Hope, nëpërmjet të cilit diplomatët e SHBA-ve shërbejnë në Ministrinë e Punëve të Jashtme të qeverive aleate në Evropë. Ai shërbeu nga 2001-2002 në Zyrën e Punëve të Jashtme dhe të Komonuelthit në Britani, si drejtor i Zyrës për Ukrainën, Moldavinë dhe Bjellorusinë.

Para se t'i bashkangjitej Shërbimit të Jashtëm, ai ka punuar në Kapitol Hill si ndihmës i lartë legjislativ i anëtarës së kongresit Marilyn Lloyd nga Tenesi, me përgjegjësi të veçantë për çështjet ndërkombëtare dhe çështjet e mbrojtjes. Z. Murphy vie nga East Greenbush, New York, dhe është një adhurues i zjarrtë i New York Yankees. Ai është një Beta Phi Kappa i diplomuar në Hamilton College, me diplomë bachelor në marrëdhënie ndërkombëtare. Ai është i martuar me Kimberly Murphy, gjithashtu anëtare e Shërbimit të Jashtëm të SHBA-ve.



Afërdita Saraqini Kelmendi

Znj. Kelmendi është themeluese dhe drejtoreshë gjenerale e RTV 21 në Kosovë. Kompania mediale u themelua në vitin 1998 dhe transmetonte në fillim vetëm nëpërmjet të internetit. Gjatë konfliktit të vitit 1999, radio transmetohej nga Shkupi, Maqedoni, e pas konfliktit kthehet në Prishtinë, Kosovë. Sot, kompania përfshinë pesë kanale televizive dhe platformën e saj të IPTV, e cila i mundëson që kanalet televizive të shihen në mbarë botën. Para RTV 21, Znj. Kelmendi ishte gazetare në Radio Televizionin e Prishtinës, korrespon-

dente e Radio France International, dhe për disa vjet korrespondente për Zerin e Amerikës. Mbështetëse e çështjeve të grave, ajo ishte themeluese e "Ligës së Grave Shqiptare", dhe bashkë-themeluese e "Projektit Media" që ka trajnuar gra të reja në gazetari dhe komunikim. Znj. Kelmendi ka dëshmuar para Senatit të SHBA-ve për situatën në Kosovë gjatë vitit 1999, dhe ka fituar disa çmime, duke përfshirë Çmimin Guximi në Gazetari në vitin 1999 të dhënë nga Fondacioni Women International Media, dhe Judy Woodruff Fellowship. Ajo ka diplomuar në Gjuhë dhe Letërsi Shqipe në Universitetin e Shkupit.



Marta Turk

Znj. Turk është kryetare e Odës Ekonomike Regjionale Lubjanë në Slloveni, Kryetare / Themeluese e Shoqatës së Grave Sipërmarrëse GIŽ Podjetnost, dhe gjithashtu Drejtoreshë e Projektit për Zhvillim në Institutin për Kërkime dhe Zhvillim të Ndërmarrësisë Familjare dhe të grave META në Lubjanë, Slloveni. Një sipërmarrëse e suksesshme, Turk themeloi në vitin 1987 një kompani botuese BIRO M, Ltd, një biznes familjar që sot përfshinë gjithashtu Emona Tiskarna. Ajo ka shërbyer edhe një afat (2002-2007) në Këshillin Kombëtar të Sllovenisë (Dhoma e dytë e Parlamentit), si përfaqësuese e punëdhënësve të NVM të Sllovenisë. Ajo ka fituar çmime si në nivel lokal ashtu edhe në atë ndërkombëtar për përpjekjet e saj në promovimin dhe zhvillimin e sipërmarrjes së grave.



Elsa Baltezi

Në vitin 1993, Znj. Baltezi dhe i shoqi, si shumë shqiptarë të tjerë, e gjetën veten të papunë dhe kërkuan të fillojnë biznesin e tyre. Duke përdorur një recetë të mësuar nga një shok, ata filluan të shesin një krem për bebe në tregun lokal. Ata ishin "të punësuarit" e vetëm dhe klientët e tyre ishin barnatore të vogla lokale. Deri në fund të vitit të parë, ata punësuan dy punëtorë të tjerë dhe filluan të importojnë paketime dhe lëndë të para, kryesisht vitamina dhe përbërës aktiv, nga Roche. Sot, ata prodhojnë 52 produkte kozmetike dhe punësojnë 20 njerëz, dhe kompania e tyre është ISO 9000-2001 e certifikuar. Në fillim të vitit 2009, ata përruruan një linjë të prodhimit të letrës e cila ka një kapacitet prej 70 ton në ditë. Kompania punëson 82 njerëz dhe eksporton në vendet fqinje, duke përfshirë Greqinë, Maqedoninë, Serbinë, Malin e Zi dhe Kosovën. Më 2010 ata përruruan linjën e re të riciklimit të letrës.



Donika Mici

Znj. Mici është pronare e DoniAnna, një kompani që prodhon këpucë në Shqipëri. Kompania filloi punën në vitin 1992 kur znj. Mici mori përsipër një kompani të këpucëve, që ishte në pronësi të shtetit dhe duke falimentuar. Ajo përdori fuqinë e lirë të punës, jo-ekzistimin e konkurrencës dhe kërkesat e paplotësuar të tregut. Është përqëndruar në eksport, ka punësuar 120 punëtorë, dhe brenda pak vitesh DoniAnna prodhonte dhe eksportonte me qindra e mijëra palë këpucë në vit. Në vitin 2009, ajo filloi markën e saj të këpucëve dhe sot Macy's, Bata, Aldo dhe Kenneth Cole janë në mesin e klientëve të kompanisë. Me më shumë se 20 milionë dollarë shitje në gjysmën e parë të vitit 2009 dhe 1,400 të punësuar, DoniAnna është ndër eksportuesit më të mëdhenj në Shqipëri. Znj. Mici ka diplomuar në Universitetin e Tiranës në ekonomi/financa, me specializim në administrim të biznesit.



Lina Hundaileh

Znj. Hundaileh ka themeluar fabrikën prodhuese Philadelphia Chocolate më 1991, ku ajo ishte Drejtoreshë e Përgjithshme deri në vitin 2008. Më pas, ajo hapi kompaninë e saj konsultuese Rawafed për Konsultim dhe Zhvillim, dhe në fillim të këtij viti ka hapur një kompani të re Printing for the Manufacturing of Chocolate Company (Chocolography). Ajo është shumë aktive në nxitjen e zhvillimit ekonomik në Jordanit, si dhe në promovimin e produkteve jordaneze jashtë vendit. Znj. Hundaileh është gjithashtu anëtare në komitetin e grave në Ministrinë e Punës. Ajo ka një diplomë në shkencë të ushqipimit dhe të ushqyerit njerëzor nga Universiteti i Jordanit, Fakulteti i Inxhinjerisë Bujqësore.



Linda Shala

Znj. Shala është pronare dhe menaxhere e përgjithshme e kompanisë Data Project Electronics në Kosovë, një kompani që është lider në elektronikë të konsumit dhe aparate të amvisërisë. Znj. Shala është gjithashtu anëtare e bordit të Federatës së Basketbollit të Kosovës, Presidente e klubit të mashkujve të basketbollit "Trepça" dhe anëtare e Këshillit të Kosovës për Mbrojtjen e Konsumatorit. Ajo është shpërblyer për arritjet e saj në ndërmarrësi, dhe kompania e saj është shpërblyer për punë bëmirëse. Më parë, Znj. Shala ishte Producente Ekzekutive në Radio Televizionin e Kosovës (RTK), pronare e ndërmarrjeve të tjera të vogla dhe gazetare në Radio Televizionin e Prishtinës.



Canan Karalar

Znj. Karalar është drejtoreshë e përgjithshme e Tunç Endüstriyel Sistemler OFFI – Office Furnitur, kompani që prodhon dhe tregëton mobilje në Turqi. Para kësaj, ajo ishte drejtoreshë e zhvillimit të biznesit në të njëjtën kompani, dhe ka punuar më parë si menaxhere në Bürobella Karalar Mobilje Ltd. Znj. Karalar ka mbaruar studimet e magistraturës në administratë të biznesit (MBA) në Universitetin Biklent.



Irena Kastela

Znj. Kastela është pronare e dyqanit të koraleve Irena në Korçullë, Kroaci. Ajo ka trashëguar biznesin nga gjyshi i saj, të cilit i mbetet përjetësisht mirënjohëse. Znj. Kastela gjen frymëzimin e saj në bukurinë e detit dhe të ishullit Korçulla, dhe i kushton vëmendje të veçantë çdo pjese të bizhuterisë të krijuar në dyqanin e saj. Ajo bën bizhuteri nga gurët, predhat, rruazat dhe druri, dhe specializon në bërjen e stolive nga koralet. Biznesi i saj sillet rreth kënaqjes së konsumatorëve, dhe stolive unike e origjinale.



Fahrije Maloku

Znj. Maloku është pronare e kompanisë Natyra, e cila filloi me hapjen e salonit të frizeres në Gjakovë, Kosovë, pothuajse dy dekada më parë, në 1982. Ajo është aktive në komunitetin e saj, dhe ka marrë pjesë në trajnime të ndryshme kombëtare dhe ndërkombëtare.



Ksenija Vlaovic

Znj. Vlaovic është pronare dhe shefe ekzekutive e Futura në Novi Sad, Serbi. Futura është një kompani botuese në pronësi të familjes, e cila renditet në top dhjetë kompanitë në regjion dhe ka gëzuar një rritje pozitive dhe zhvillim të vazhdueshëm vjetor. Ajo është Kryetare e Komitetit të grave sipërmarrëse, Shoqatës së NVM-ve dhe sipërmarrësve, Odës Ekonomike të Serbisë dhe kryetare WAVE - Shoqata e grave sipërmarrësve në Vojvodinë. Deri vonë, Znj. Vlaovic ka qenë anëtare aktive e partisë G17plus, ku ishte anëtare e Kryesisë dhe kordinatore e tyre për regjionin e Vojvodinës. Ajo gjithashtu kishte një rol shumë aktiv në themelimin e Rrjetit të Grave G17plus. Për momentin, është

duke përfunduar studimet master në Studime Evropiane në Universitetin e Novi Sadit, ku është duke e shkruar tezën e saj “Ndërmarrësia e grave në BE – Rrjetëzimi dhe përfaqësimi i intereseve”.



Siw Boine

Znj. Boine është e arsimuar si dizajnere e produkteve, dhe si mësuese e artit dhe zanatit. Ka punuar disa vjet si mësuese e artit dhe zanatit. Më 2007, Znj. Boine u sëmur nga kanceri, dhe pas mjekimit u desht të ndërpresë punën e saj si mësuese. Ajo dhe Znj. Torunn Grønbekk filluan Epla-n për të krijuar vendin e tyre të punës. Znj. Boine ka punuar si menaxhere e përgjithshme e Eplës për 1.5 vjet.



Torunn Grønbekk

Znj. Grønbekk është webdizajnere dhe dizajnere grafike që disa vite për 07Web dhe për disa projekte tjera të dizajnit. Ajo hapi kompaninë e saj GrønbekkDesign më 2009 duke punuar si këshilltare dhe dizajnere në webzgjedhje, me ekspozita dhe forma tjera të marketingut. Më 2009 ajo gjithashtu e themeloi Epla me Znj. Siw Boine, dhe punon me gjysmë orari si drejtoreshë e dizajnit dhe zhvillimit në Epla.



Valentina Disoska

Znj. Disoska është pronare e ZONA doel që nga viti 2000. Një kompani që fokusohet në zhvillimin e programeve dhe projekteve multimediale, si dhe në reklama. ZONA doel ka një listë të klientëve që përfshijnë Intel, Microsoft, Qeverinë maqedonase, Transparency International, dhe të tjerë. Me diplomë në arkitekturë nga St. Cyril and Methodius University në Shkup, para se të fillojë biznesin e saj, Znj. Disoska ka punuar në revista të ndryshme dhe kompani reklamuese në Shkup.



Mirjana Markovska-Andrevski

Znj. Andrevski është avokate në Markovska & Andrevski Zyre Ligjore në Shkup, Maqedoni. Ekspertiza e saj janë biznesi i korporatave, ligji financiar dhe i pronës intelektuale. Ajo ka qenë këshilltare juridike dhe ka përfaqësuar klientë të ndryshëm, mes të cilëve edhe disa ministri, Lufthansa GmbH, Societe Generale, dhe Bursa Maqedonase e Aksioneve. Znj. Andrevski është aktive në komunitetin e saj, dhe veçanërisht në lidhje me promovimin e të drejtave të grave. Ajo është nënkryetare e Shoqatës së Grave në Biznes ELITE dhe anëtare e Lobit të Grave. Znj. Andrevski është gjithashtu anëtare e bordit menaxhues të Odës Ekonomike të Maqedonisë, presidente dhe drejtoresh ekzekutive e Shoqatës ADR për zgjidhje alternative të konflikteve, dhe të tjera. Ajo ka diplomuar në drejtësi në St. Cyril and Methodius University në Shkup, Maqedoni.



Glynis Long

Si stratege për eksport e cila punon me Bankën Botërore, Korporatë Financiare Ndërkombëtare dhe Administrim i Bizneseve të vogla (SBA) të SHBA-ve, Znj. Long ndihmon eksportin e NVM-ve të SHBA-ve. Më parë, Znj. Long ka udhëhequr Sektorin e Azisë për Tregtinë Ndërkombëtare në SBA dhe ka zhvilluar Online veb-faqen e Gruas në Biznes në gjuhë të ndryshme. Ajo ishte më parë me Komisionin e Letrave me Vlerë dhe Shkëmbim. Në Organizatën e Shteteve Amerikane (OAS), Long është Anëtare e Thesarit dhe Bordit të OIQ-së "Young Americas Business Trust." Ajo është folëse ndërkombëtare e NVM-ve për zhvillimin ekonomik, gratë, internet, e-tregëti dhe çështjet e reja të biznesit në SHBA dhe jashtë vendit. Znj. Long është anëtare e DC Rotary Club dhe National Leadership America, i cili mbështet çështjet e grave. Si themeluese, Znj. Long është duke zhvilluar një rrjet global të qendrave ndërkombëtare të kancerit të gjirit për gratë të cilat nuk kanë qasje në shërbime mjeksore. Ajo ka MBA në Financa nga Universiteti George Washington.



Jocelyne Talbot

Znj. Talbot është keshilltare e lartë gjinore dhe shkencëtare sociale e cila punon në UNDP në Kosovë si pjesë e iniciativës së programit global të UNDP-së për barazi gjinore dhe fuqizim të gruas në Byronë për Parandalim të Krizave dhe Rehabilitim. Më parë Znj. Talbot ka punuar si keshilltare politike në Lindjen e Mesme. Përvoja e saj e gjerë në sektorë të ndryshëm të zhvillimit si çështja gjinore dhe të drejtat ekonomike dhe të njeriut, si dhe integrimi i çështjeve gjinore dhe fuqizimi i gruas, e udhëhoqën në institucione dhe organizata të ndryshme ndërkombëtare. Në vitin 2007 ajo është shpërblyer nga Ministria e Punëve të Jashtme të Holandës: Sektori i Bashkëpunimit Ndërkombëtar për kontributin e saj për avancimin e të drejtave të grave dhe fuqizimin e gruas në Shtetet Arabe. Ajo ligjeron dhe rrjetëzoi në çështjet globale dhe ka marrë pjesë në zhvillimin e disa mjeteve të njohurive në integrimin gjinor në sektorë të ndryshëm të zhvillimit.



Mirlinda Kusari Purrini

Znj. Purrini është Themeluese dhe Këshilltare e Lartë e Rrjetit Kosovar të Grave në Biznes dhe Themeluese dhe Presidente e Shoqatës Afariste të Gruas SHE-ERA. Ajo ka themeluar SHE-ERA-në në 1999 si mënyrë për të mundësuar grave rindërtimin e sektorit ekonomik, që ishte shkatërruar rëndë gjatë konfliktit në Kosovë. SHE-ERA ka realizuar projekte të shumta që kanë fuqizuar gratë përmes arsimimit ekonomik, programeve të punësimit, dhe ka kryer studime të rëndësishme kërkimore që e kanë mbuluar një gamë të gjerë temash si NVM-të dhe të grave sipërmarrëse. Znj. Purrini është bërë një referencë qendrore për donatorët ndërkombëtarë të mundshëm dhe ka qenë shpesh këshilltare për agjenci qeveritare dhe jo-qeveritare. Përkushtimi i saj në përmirësimin e pozitës së gruas është evidentuar jo vetëm në punën e saj me SHE-ERA-në, por edhe në anëtarësimin e saj në bordin e Koalicionit të Shoqatës së Biznesit të Grave të Ballkanit, dhe në disa rrjete të grave, duke përfshirë edhe Rrjetin e Grave të Kosovës, Aleancën Ndërkombëtare të Grave dhe Lobin e Grave të Kosovës. Znj. Purrini është gjithashtu anëtare e organeve të tjera profesionale, si Oda Ekonomike e Kosovës, Aleanca e Biznesit të Kosovës, etj. Ajo ka diplomuar në ekonomi në Univerzitetin e Prishtinës.



Mustafë Hasani

Z. Hasani është shef ekzekutiv i Agjencisë për Promovimin e Investimeve të Kosovës, në kuadër të Ministrisë së Tregtisë dhe Industrisë. Në mesin e përgjegjësive të tjera, z. Hasani gjithashtu është i kyçur në promovimin e investimeve dhe është i përfshirë personalisht në të gjitha rastet e investimeve të reja potenciale dhe rastet eri-investimit. Më parë, ai ka qenë këshilltar për investime në projekt të menaxhuar nga Agjencia Evropiane për Rindërtim dhe drejtor i përgjithshëm i Administratës Tatimore të Kosovës. Ai ka diplomuar në ekonomi në Universitetin e Prishtinës.



Marylin S. Zelin

Znj. Zelin është këshilltare e lartë ligjore për USAID/SEAD programin dhe është duke udhëhequr punën e programit për zgjidhjen alternative të konflikteve. Ajo ka përvojë të gjerë në ligjin e korporatave dhe tregëtisë, si dhe më shumë se 15 vjet përvojë pune në projektet e reformave në sektorin e drejtësisë ndërkombëtare. Para se t'i bashkohej USAID/SEAD, Znj. Zelin ishte drejtoreshë e Iniciativës për sundim të ligjit të Shoqatës së Avokatëve Amerikan (ABA/ROLI) në Gjorgji, Kosovë, Maqedoni, dhe Liban dhe si specialiste juridike në Kroaci dhe Sllovaki. Ajo ka diplomuar në drejtësi nga New York University School of Law dhe ka qenë redaktore e Review of Law and Social Change dhe është anëtare e Odes së Avokatëve të New York-ut.



Heidi Forbes Oste

Znj. Oste ka 20 vjet përvojë profesionale në media të reja dhe në ndërtim të komunitetit. Fjalimet e saja për përparësitë e shkëmbimit të diturisë dhe ndërtimit të bashkëpunimit dhe për atë se si të përdoren mediat dhe mjetet tjera shoqërore në mënyrë efektive janë nderuar me çmime. Ajo ka një rrjet global profesionistësh që mbajnë vende udhëheqëse në mbi 120 vende. Ajo është një ambasadore për Gratë në ndërmarrësi dhe avokon për rritjen ekonomike dhe fuqizimin që sjell ndryshime përmes angazhimit social dhe përgjegjësisë. Klientët e saj janë nga Fortune 500, deri tek Universitetet dhe Organizatat Profesionale. Filozofia e znj. Oste është: Dituria është fuqi – shpërndaje.



Dinah Bennett

Znj. Bennett është Drejtoreshë e Qendrës për mësim të ndërmarrësisë në Universitetin Durham, Mbretëria e Bashkuar. Ajo hulumton dhe jep mesim në vend dhe jashtë tij në fushën e marketingut dhe çështjeve të lidhura me konceptin e Rrjetëzimit dhe Menaxhimit të Marrëdhënieve në lidhje me Zhvillimin e suksesshëm të Biznesit. Në vitin 1999 Bennett ka themeluar një projekt inovativ "Gratë në Rrjet" (WIN), i cili mbështet krijimin dhe menaxhimin e bizneseve nga gratë përmes integritit të tyre në rrjetet ekzistuese dhe qindra vende pune janë krijuar në verilindje të Anglisë, si rezultat i kësaj iniciative. WIN ka qenë e zgjedhur si iniciativë e praktikave më të mira të Mbretërisë së Bashkuar për promovimin e ndërmarrësisë së grave. Znj. Bennett është anëtare e Shoqërisë Mbretërore të Arteve dhe anëtare e Akademisë së Arsimit të Lartë dhe të Institutit të biznesit të vogël dhe të sipërmarrësisë që nga viti 2004 dhe është Drejtoreshë e Qendrës Ndërkombëtare për ndërmarrësi. Ajo është fituese e Çmimit Individual të Mbretëreshës për Promovim të Ndërmarrësisë në mirënjohje të punës së saj në nxitjen e ndërmarrjeve në shkallë kombëtare dhe ndërkombëtare.



Ola Syla

Znj. Syla është themeluese dhe menaxhere e OJQ-së Drita e Krushës në Kosovë. Puna e Znj. Syla për të ndihmuar gratë daton që nga 1995, kur ajo organizoi tryeza të rrumbullakëta dhe seminare mbi çështjet e grave. Pas konfliktit në vitin 1999, Znj. Syla ishte e vendosur për të ndihmuar gratë e Krushës së Madhe, fshat që kishte pësuar shumë gjatë konfliktit dhe ku kishte shumë të veja dhe jetimë. Ajo ka organizuar programe arsimore dhe trajnime profesionale. Ajo ka arsimuar dhe mbështetur gratë e Krushës së Madhe në mënyrë që ato të mund të hapin dyqane të vogla. Më vonë, ajo i mbledhi të gjitha ato në një pikë të prodhimit që tani punëson 100 gra që punojnë në konzervimin e frutave dhe perimeve. Qëllimi i punës së Znj. Syla është që t'i mundësohet grave të jenë ekonomikisht të pavarura, si mjet për përmirësimin e pozitës së tyre. Znj. Syla ka diplomë në gazetari.



Dhurata Bardoniqi

Znj. Bardoniqi është bashkë-pronare dhe administratore e firmës Arking, një kompani ndërtimi e themeluar në vitin 1989. Kompania kryen të gjitha punët ndërtimore dhe ndërtimin e infrastrukturës, dizajne të ndryshme dhe parashikimet e tyre. Përveç punës së bërë në shtëpi private dhe biznese, Arking ka qenë e kontraktuar për të përfunduar punimet për Agjencinë Evropiane për Rindërtim, Kryqin e Kuq britanik, KFOR-in Italian, Kryqin e Gjelbër danez, dhe të tjerët. Që nga viti 2008, Znj. Bardoniqi, gjithashtu, është duke administruar edhe një kompani tjetër ndërtimi, Uniproject, e cila aktualisht është e përfshirë në ndërtimin e një shkolle të arsimit profesional në Skenderaj, një projekt me vlerë më shumë se 5 milionë euro. Në vitin 2004, ajo ka qenë e njohur si gruaja më e suksesshme në rajonin e Dukagjinit dhe e shpërblyer si menaxhere e vitit nga Rrjeti i Grave Sipërmarrëse të Kosovës dhe Oda Ekonomike e Kosovës.



Susanne E. Jalbert

Znj. Jalbert është aktiviste ekonomike që 25 vjet. Nëpërmjet firmës së saj Jalbert Consulting, ajo është fokusuar në politikën dhe strategjinë e zhvillimit të biznesit ndërkombëtar, qeverisjes financiare dhe të korporatave, zgjerimin e rrjetit global dhe përgjegjësi të zgjeruara sociale. Ajo kontribuon në projekte të sponsoruara nga USAID për zhvillimin e sektorit privat dhe ka ndihmuar më shumë se 30 kontraktues ndërkombëtarë për 87 detyra në 45 vende. Znj. Jalbert është e njohur si një arkitekte dhe kampione e programit të Qendrave për zhvillim të bizneseve të vogla në Irak dhe ka ndikuar në ndërtimin e kapaciteteve të organizatave jo-qeveritare dhe shoqatave të grave afariste në mbarë botën. Ajo ishte zgjedhur si një nga 40 Gratë më me influencë të St. Mary's College në Kaliforni në gusht 2010.



IV. Informata për SHE-ERA

Shoqata Afariste e Gruas SHE-ERA është një organizatë jo-qeveritare (OJQ) që mirret me zhvillim ekonomik dhe fokusohet në çështjet e grave. SHE-ERA është themeluar në vitin 1999, pas luftërave në ish-Jugosllavi. SHE-ERA është një OJQ e dedikuar që të promovojë fuqizimin ekonomik të gruas nëpërmjet shkëmbimit të informatave dhe përvojave, rrjetizimit, trajnimeve dhe avokimit. SHE-ERA ofron mundësi për partneritet dhe bashkëpunim në mes të grave afariste, informata për shërbimet dhe burimet në dispozicion për gratë afariste në Kosovë, dhe këshilla se si të tejkalohen vështirësitë me të cilat ballafaqohen gratë afariste, duke përfshirë diskriminimin gjinor, korrupsionin, dhe burokracinë. Të vetëdijshëm për nevojën thelbësore për një kornizë ligjore dhe të politikave që e përkrahin zhvillimin ekonomik të gruas, SHE-ERA gjithashtu merret me avokim për fuqizimin ekonomik të gruas.

Misioni i SHE-ERA është që të promovojë iniciativa guximtare, politika dhe programe të dizajnuara për t'i përkrahur sipërmarrësitë e grave në të gjitha fazat e zhvillimit në tregjet e sektorit publik dhe privat – nga themelimi tek suksesi dhe rëndësia.

Nëpërmjet punës së saj, SHE-ERA fokusohet në:

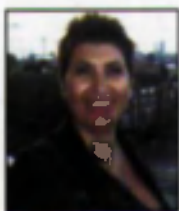
- Rritje të qasjes publike dhe vizibilitetit të buxhetit të Kosovës nëpërmjet transparencës
- Rritje të pjesëmarrjës së grave në tregun e punës
- Zhvillim të më shumë partneriteteve në mes të punëdhënësve, shtetit, dhe OJQ-ve në të gjitha rastet që kanë të bëjnë me fuqizimin ekonomik të gruas
- Rritje të mundësive të punësimit për gra me transformim strukturor të ekonomive, sidomos punësim me pagë në sektorin e shërbimeve, vetë-punësim dhe sipërmarrësi
- Prezentim të masave që mundësojnë pajtueshmëri më të mirë të përgjegjësive në punë dhe familje
- Përcaktimin e rolit dhe përgjegjësive të shtetit, sindikatave, dhe punëdhënësve
- Inkurajimin e shtetit, sindikatave dhe punëdhënësve të punojnë në mënyrë të kordinuar për të miratuar masa për largimin e pengesave dhe vështirësive, siç janë kodi i ri i sjelljes, akcionet afirmative dhe re-evaluimi i punëve të “meshkujve” dhe “grave”
- Integrimin e grave nga minoritetet në jetën shoqërore dhe ekonomike
- Maksimalizimin e mundësive që gratë të sigurojnë dhe mbajnë punët
- Zhvillimin e grupit të politikave dhe programeve që ofrojnë qasje në trajnim dhe mësim të vazhduar dhe fokusohen tek gratë sipas fazave të ndryshme të jetës së tyre dhe formacioneve familjare
- Nxitjen e programeve për vetë-punësim dhe aftësi sipërmarrëse që fokusohen tek gratë nëpërmjet trajnimit, skemave të kreditit, sensibilizimit gjinor tek bankierët dhe organizatat që përkrahin formimin e ndërmarreve të vogla dhe të mesme
- Sigurimin e transparencës në procesin e emërimit për organe të larta të qeverisë, dhe zmadhimin e grupit të kandidatëve potenciale nëpërmjet një kërkimi aktiv në rrjetët ekzistues të grave vendim-marrëse profesionale në fusha relevante

- Sigurimin e dispozicionit dhe përhapjes së gjërë të të dhënave të ndara në bazë të gjinive dhe informatave të lidhura me çështje gjinore në mënyrë që të mundësohet mobilizimi dhe përkrahja e të gjithë akterëve kryesorë të shoqërisë civile: OJQ-ve, sindikatave, punëdhënësve, shoqatave dhe medieve. Kjo bëhet në mënyrë që të përfitohet nga përvoja dhe dija e tyre, si dhe për të marrë përkrahjen e tyre për promovimin e barazisë gjinore dhe për të përfituar nga ndikimi i tyre në organe vendim-marrëse.
- Sigurimi i vazhdimësisë së kësaj përfshirje nëpërmjet themelimit të kornizave që lejojnë dialog të rregullt në mes të akterëve qeveritar dhe jo-qeveritar, duke përfshirë edhe kanale të hapura e transparente të komunikimit.





V. Bordi i Drejtorëve i SHE-ERA



Xheraldina Vula (Kryetare e Bordit)

Znj. Vula ka diplomuar në Universitetin e Prishtinës – fakulteti i Gjuhës dhe Letërsisë Shqipe. Ajo është Zëvendës Drejtoreshë dhe anëtare e Bordit të Drejtorëve në Kompaninë 21. Është gazetare e njohur dhe modetarore e talk-show programeve televizive. Të gjitha programet që i ka krijuar dhe prodhuar, gjithnjë kanë tërhequr më shumë se 60 përqind të shikuesve në Kosovë. Është poete e publikuar (“Megjithatë sillet” 1988; “Me bisht syri” 1995, “A Street Cat” 1999 dhe “Ritual me Pantallona” 2001) dhe e përkthyer në gjuhën angleze, gjermane, frenge, etj. Është aktiviste e njohur e cila i ka përkrahur gratë tjera në arritjen e qëllimeve të tyre për gratë në përgjithësi. Është bashkë-themeluese e OJQ-së së grave “Gratë artiste dhe veteranët e arsimit” (1993), bashkë-themeluese e Media Projektit (qendër trajnimi për gra të reja në gazetari dhe menaxhment të konflikteve), e ka ndihmuar themelimin e revistës për gra “Sfinga” (1997), është bashkë-themeluese e revistës mujore për gra “Eritrea” (1997), bashkë-themeluese e Radios së Parë Shqiptare në Internet Radio 21 dhe TV21 produktionit (1998), bashkë-themeluese e Kompanisë 21 (1999); këshilltare dhe anëtare e bordit e STAR Network of World Learning (1999-2002), anëtare e Women Waging Peace (nga viti 1999), anëtare e bordit e NEWW (2001 – 2003), anëtare e Lobit të Grave Kosovare (nga viti 2004), anëtare e Rrjetit të Grave të Kosovës (1999-2007), anëtare e bordit të drejtorëve të Center for Women Studies (2007-present), Kryetare e bordit të drejtorëve në OJQ-në e grave SHE-ERA (nga viti 2004), Kryetare e bordit të drejtorëve të KCSF-së (nga viti 2007).



Prof. Dr. Justina Shiroka Pula (Anëtare e bordit)

Znj. Pula aktualisht është Ministre e Energjisë dhe Minerave, post të cilin e ka që nga 2007. Ka dhënë mësim në disa universitete në Kosovë, si dhe në Maqedoni, duke përfshirë Universitetin e Prishtinës, Universitetin Mbetëror Iliria, Universiteti Kolegji Fama, dhe në Universitetin e Evropës Juglindore. Znj. Pula gjithashtu ka pasur pozita menaxhuese në Universitetin e Prishtinës. Znj. Pula ka punuar shumë për të siguruar një pozitë më të mirë për gratë në Kosovë. Ajo është anëtare e International Alliance for Women dhe e grupit punues të Iniciativës Kombëtare të Kosovës për Barazi Gjinore. Ka shërbyer në bord të Universitetit të Prishtinës, të Shoqatës Ekonomike të Kosovës dhe Shoqatës të Grave Sipërmarrëse. Znj. Pula ka doktoruar në Universitetin e Prishtinës, Fakulteti i Ekonomisë, ku ka marrë edhe diplomën e docentit. Ajo ka magjistruar në Universitetin e Zagrebit, Fakulteti i Ekonomisë.



Glynis Long (Anëtare e bordit)

Si stratege për eksport e cila punon me Bankën Botërore, Korporatën Financiare Ndërkombëtare dhe Administrimin e Bizneseve të vogla (SBA) të SHBA-ve, Znj. Long ndihmon eksportin e NVM-ve të SHBA-ve. Më parë, Znj. Long ka udhëhequr Sektorin e Azisë për Tregtinë Ndërkombëtare në SBA dhe ka zhvilluar Online veb-faqen e Gruas në Biznes në gjuhë të ndryshme. Ajo ishte më parë me Komisionin e Letrave me Vierë dhe Shkëmbim. Në Organizatën e Shteteve Amerikane (OAS), Long është Anëtare e Thesarit dhe Bordit të OIQ-së "Young Americas Business Trust." Ajo është folëse ndërkombëtare e NVM-ve për zhvillim ekonomik, gra, internet, e-tregëti dhe çështje të reja të biznesit në SHBA dhe jashtë vendit. Znj. Long është anëtare e DC Rotary Club dhe National Leadership America, i cili mbështet çështjet e grave. Si themeluese, Znj. Long është duke zhvilluar një rrjet global të qendrave ndërkombëtare të kancerit të gjirit për gratë të cilat nuk kanë qasje në shërbime mjeksore. Ajo ka MBA në Financa nga Universiteti George Washington.



Lulzim Çela (Anëtar i bordit)

Z. Çela ka lindur më 1962 në Prishtinë, Kosovë. Është i martuar dhe baba i tre fëmijëve. Ka përfunduar studimet e mjekësisë në Universitetin e Prishtinës, është specializuar në Mjekësi Interne dhe Mjekësi Publike, dhe ka diplomë në Menaxhment të Shëndetësisë.

Ka 26 vjet përvojë pune, nga të cilat më se 12 si mjek në mjekësi primare dhe klinike. Më 1997 i'u është bashkangjitur MSF-së dhe ka punuar në vende të konfliktit. Në fund të 1998, i'u është bashkangjitur zyrës së UNICEF-it në Kosovë si Zyrtar i Shëndetësisë dhe të Ushqyerit. E ka udhëhequr programin e Shëndetësisë dhe të Ushqyerit për shumë vite. Gjatë karrierës së tij në UNICEF ka qenë i deleguar në Ministrinë e Shëndetit. Me t'u kthyer, i është dhënë detyra t'a themelojë sektorin e Politikës Sociale në UNICEF.

Me 2009 ka qenë Drejtor Menaxhues në një spital privat. Gjatë kësaj kohe ka qenë gjithashtu i angazhuar si këshilltar profesional me disa OJQ dhe agjencione të OKB-së.

Që nga prilli 2010 është i emëruar si Këshilltar Profesional i Ministrisë të Shëndetësisë.

Z. Çela tregon aftësi të larta dhe të gjëra në politika shëndetësore dhe sociale. Ai ka shkruar disa publikime që kanë të bëjnë me shëndetin, të ushqyerit, analiza të varfërisë dhe politika dhe menaxhment të shëndetësisë. Ai ka një personalitet të ngrohtë dhe të këndshëm, të karakterizuar me aftësi të forta të lidershit, komunikimit dhe koordinimit.



Naxhije Alibegu Buçinca (Anëtare e bordit)

Znj. Buçinca është përkrahëse e dedikuar e të drejtave të njeriut. Ajo ka dhënë mësim në shkolla të ndryshme në Mal të Zi dhe Kosovë, dhe ka qenë një përkrahëse e madhe e të drejtave të grave, dhe sidomos e arsimit të tyre. Nëpërmjet punës së saj në OJQ të ndryshme, si dhe me Lidhjen Demokratike të Kosovës, ajo ka siguruar që shumë vajza të reja të vazhdojnë edukimin e tyre dhe ka punuar në çrrënjosjen e analfabetizmit tek grate. Gjatë konfliktit në Kosovë, ajo gjithashtu ka ndihmuar shumë familje nevojtare, sidomos ato ku gratë ishin kryefamiljare. Së bashku me bashkëshortin e saj, Znj. Buçinca ka themeluar Takimet e poetëve Shqiptarë, një ndodhi që ka kaluar në të përvjetshme që nga viti 1979. Kontributi i saj për përmirësimin e pozitës së gruas, dhe sidomos për rritjen e nivelit të arsimit tek gratë, është njohur gjërësisht. Ajo ka marrë mirënjohje nga departamentet e arsimit nga disa komuna të Kosovës, si dhe mirënjohje nga Kryeministri i Kosovës. Znj. Buçinca ka diplomuar në Gjuhë dhe Letërsi Shqipe në Universitetin e Prishtinës.



Luljeta Vuniqu

Luljeta Vuniqu është themeluese dhe Drejtoreshë Ekzekutive e Qendrës Kosovare për Studime Gjinore (QKSGJ). Për një kohë të gjatë ka punuar si Menaxhere e programeve të Gruas, Minoriteteve, të Rinjve dhe të Drejtave të Njeriut në Fondacionin e Kosovës për Shoqëri të Hapur (KFOS) Rrjeti i Fondacioneve Soros. Ajo është sociologe dhe autore e disa raporteve hulumtuese, ndërsa të gjitha projektet hulumtuese të Qendrës Kosovare për Studime Gjinore janë iniciuar dhe realizuar nën udhëheqjen dhe mbikqyerjen e saj. Me aktivizmin dhe mbështetjen e saj, Luljeta luan rol të rëndësishëm në lëvizjen e grave në Kosovë. Luljeta është gjithashtu njëra prej themeluese të Rrjetit të Grupeve të Grave të Kosovës dhe Rrjetit të Organizatave të Grave Rome, Ashkali dhe Egjiptase të Kosovës.

Ajo është anëtare e bordit të disa organizatave vendore dhe ndërkombëtare si dhe anëtare e Lōbit Rajonal të Grave. Ajo ka marrë pjesë në shumë programe, konferenca, trajnime në nivel vendor, rajonal dhe global si dhe ka botuar një sërë artikujsh mbi çështjet gjinore. Ajo aktualisht është ligjëruese e lëndës së Studimeve Gjinore në Universitetin AAB Riinvest në Prishtinë.





VI. Presenza në media

Konferencës e Parë Ndërkombëtare e Grave në Biznes është mbuluar nga të tri TV stacionet kombëtare: RTK, RTV21 dhe KTV, si dhe nga stacionet kablove siç është Klan Kosova. Të gjitha TV stacionet e kanë mbuluar konferencën në edicionet kryesore të lajmeve.

RTV 21, si sponzor medial, e ka mbuluar konferencën në këto programe:

1. Mysafire në studion e magazinës ditore BonBon një ditë para konferencës
2. Transmetim drejtpërdrejtë i konferencës, 15 minuta çdo ditë në magazinën ditore BonBon intervista me panelistët
3. Ditari – lajmet në 18:30
4. 21 Drejtpërdrejt – intervista me panelistët
5. 21 minuta – lajmet në 22:00
6. Flash news – çdo orë
7. Standardi ynë – një emision gjysmë orësh vetëm për Konferencën
8. Ne dimë, duam dhe ia dalim – një emision gjysmë orësh i dedikuar gravë të suksesshme dhe ngjarjeve që promovojnë gratë

DRAFT I RISHIKUAR

Akti i Biznesit të Vogël për Evropën

**Krijimi i një mjedisi nxitës për sipërmarrjet e grave në rajonin
para anëtarësimit në BE**

Treguesit e Stambollit

Data 14.06.2010

Shënim shpjegues

Në kuadrin e theksit të veçantë që i jepet sipërmarrjeve të grave në Aktin e Biznesit të Vogël (ABV) për Evropën, në një mbledhje të Kordinatorëve të ABV-së për rajonin e para-anëtarësimit në BE më 22-23 mars 2010, ETF-ja propozoi që të merret në shqyrtim mundësia e përfshirjes së përcaktimit të fizibilitetit për treguesit e bizneseve të grave në paketën e treguesve që u hartua fillimisht në kuadrin e Kartës Evropiane për Biznesin e Vogël. Eksperte të pavarura në fushën e sipërmarrjeve të grave nga secili vend në fazën e para-anëtarësimit u mblodhën në Stamboll më 20-21 prill 2010 dhe hartuan katër tregues, të cilët grupi i ekspertëve i konsideron të rëndësishëm për një zhvillim më strategjik të sipërmarrjeve të grave.

Projekt-treguesit përqëndrohen në fushat e mëposhtme:

- Politikat dhe të dhënat për sipërmarrjet e grave;
- Trajtime për sipërmarrjet e grave;
- Qasje më i madh e madhe e grave sipërmarrëse në burimet financiare;
- Krijimi i rrjeteve dhe praktikave të mira

Njëkohësisht, duke pasur parasysh interesin po aq të madh politik për çështjet e sipërmarrjeve të grave që po tregohet nga vendet e rajonit fqinjë në jug të BE-së, të cilat po punojnë me një kuadër të veçantë, por të ngjashëm politikash për sipërmarrjen (Karta Euro-Mesdhetare për Sipërmarrjet), ETF-ja propozoi që përpjekja për hartimin e treguesve në rajonin e para-anëtarësimit të ndiqet edhe nga një numër i zgjedhur vendesh nga rajoni i Mesdheut jugor. Për këtë qëllim, në seminarin e Stambollit u angazhuan drejtpërsëdrejti edhe eksperte nga Jordania dhe Siria.

Në maj 2010, kordinatorët e ABV-së nga vendet e rajonit të para-anëtarësimit, me mbështetjen e secilës prej ekspertëve përkatëse që morën pjesë në hartimin e treguesve, ndër morën konsultime në vendet përkatëse për këta projekt-tregues. Konsultime u zhvilluan gjithashtu edhe me Komisionin Evropian. Punonjësit e ETF-së hartuan një përmbledhje me të gjitha mendimet dhe sugjerimet e bëra dhe pastaj propozuan përmirësime dhe përshtatje të tyre. Më 1 Qershor 2010 projekt-treguesit u diskutuan në Mbledhjen e Koordinatorëve Kombëtarë të ABV-së në Madrid, të cilët shprehën miratimin e tyre të përgjithshëm për përfshirjen e tyre në një paketë më të gjerë treguesish të politikave, me disa komente për treguesin e "Financimit të Sipërmarrjeve

te Grave". Ky version i treguesve ka marrë parasysh komentet e dala nga konsultimet në vendet përkatëse, si dhe ato të bëra nga Koordinatorët e ABV-së dhe nga Komisioni Evropian.

Një paketë e zgjeruar me tregues e politikash, e cila mund të përfshijë edhe treguesit për sipërmarrjet e grave, pritet të zbatohet në kuadrin e vlerësimit të nivelit të harmonizimit të secilit prej vendeve para anëtarësimit me dispozitat e Aktit të Biznesit të Vogël për Evropën, që është planifikuar të fillojë në tetor 2010.

Projekt-treguesit do të merren në shqyrtim gjithashtu edhe nga Koordinatorët kombëtarë të Jordanisë dhe Sirisë, në kuadrin e Kartës Euro-Mesdhetare për Biznesin e Vogël. Në një takim rajonal të Koordinatorëve të Kartës, ata do të raportojnë për çështjet dhe mundësitë e përmirësimit të sipërmarrjeve të grave në vendet e tyre.

EKSPERTË NGA RAJONI PËR ANËTARËSIMIT NË BE

SHQIPËRIA

Znj. Mirela Arqimandriti

Rr. "Abdyl Frashëri", p.10/1, shk.1, ap.3

355 Tiranë

SHQIPËRI

Tel: + 35542 255514

E-mail: mirela@gadc-al.org

BOSNIA DHE HERCEGOVINA

Znj, Znj. Indira Prljaca

Stupine B 13; Lamela B

75000 Tuzla

BOSNIA dhe HERZEGOVINA

Tel: + 387 35 250 045

E-mail: talditz@bih.net.ba

KROACIA

Znj. Zeljka Mrksa Mazalin

Ulica Grada Vukovara 78

10 000 Zagreb

CROATIA

Tel: + 385 1 61 06 351

E-mail: zeljka.mrksa@mingorp.hr, mzeljka@hotmail.com

KOSOVA (UNSCR 1244)

Znj. Mirlinda Kusari Purrini

Rruga Zagrebi, B11/23 nr. 27

10000 Prishtinë

KOSOVË

Tel: +381 390 323 194

E-mail:mirlinda.kusari@gmail.com

ISH REPUBLIKA FEDERATIVE E MAQEDONISË

Znj. Jasmina Galevska Maneva

Consultant

Orce Nikolov 113

1000 Skopje

Tel: +389 2 32 32 653

E-mail: jmaneva@soros.org.mk

MALI I ZI

Znj. Ljiljana Belada Bozovic

Novaka Miloseva 42

81000 Podgorica

MONTENEGRO

Tel: +382 20406313

E-mail: ljiljaboz@yahoo.com

SERBIA

Znj. Mirjana Dokmanovic

Cara Lazara 19/A

24000 Subotica

SERBIA

Tel: +38124571336

E-mail: mirad@eunet.rs

TURQIA

Znj. Dilek Cindoglu

Bilkent Merkez Loj 38

06800 Ankara

TURKEY

Tel: +90 312 290 1913

E-mail: cindoglu@bilkent.edu.tr

JORDANIA

Znj. Nour Ai-Tarawneh

Jordan Enterprise Development Cooperation

11118 Amman

JORDAN

Tel: +962 6 5603507 Ext:2401

E-mail: nour@jedco.gov.jo

SIRIA

Znj. Marwa Aleitouni

Chamber of Industry Syria

Muhajren Mastaba Nazeam Bashah Street

Damascus

SYRIA

Tel: +963 11 7370823

Email: marwa.eton@gmail.com

Treguesi	Kuai i mbështetjes së politikave për promovimin e sipërmarrjeve të grave
Arsyetimi	Zhvillimi efektiv i sipërmarrjeve nga gratë kërkon një komplet gjithëpërfshirës politikash të ndjeshme nga pikëpamja gjinore.
Objektivi	Qeveritë dhe palët e interesuara zbatojnë një komplet politikash plotësuese, të mbështetura në prova, për të maksimizuar potencialin e sipërmarrjes nga ana e grave.
Niveli 1	<ul style="list-style-type: none"> • Politikat fiskale, ekonomike, të punësimit, sociale, si dhe arsimore e trajnuese nuk janë të ndjeshme nga pikëpamja gjinore. • Nuk ka një dialog të strukturuar midis palëve kyçe të interesuara , nuk janë krijuar struktura të mbështetjes institucionale për promovimin e politikave dhe masave për sipërmarrjet e grave. • Nuk është krijuar një kuadër të dhënash për një mjedis politikash të integruara (fiskale, ekonomike, të punësimit, sociale, si dhe arsimore e trajnuese), që është thelbësor për nxitjen e sipërmarrjes nga ana e grave.
Niveli 2	<ul style="list-style-type: none"> • Qeveritë dhe palët kyçe të interesuara janë angazhuar në një proces reflektimi për politikat me synim krijimin e një mjedisi politikash të bashkërenduar a dhe reciprokisht përforcuese dhe të ndjeshme nga pikëpamja gjinore për të përmirësuar sipërmarrjet e grave. • Procesi i reflektimit të politikave përfshin analizen dhe opsionin për të maksimizimin e përputhjes sinergjike midis politikave kombëtare fiskale, ekonomike, të punësimit, sociale, si dhe arsimore e trajnuese. • Janë në procesi shqyrtimi projekt-politikat fiskale, ekonomike, të punësimit, sociale, si dhe arsimore e trajnuese polices nga pikëpamja e ndjeshmërisë ndaj çështjeve gjinore. • Janë përkufizuar rekomandimet për përmirësimin e politikave për të siguruar ndjeshmërinë gjinore në politikat fiskale, ekonomike, të punësimit, sociale , si dhe arsimore e trajnuese për një sipërmarrje më të zhvilluar nga ana e grave.

<p>Niveli 3</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Është miratuar nga qeveritë dhe palët kyçe të interesuara një kuadër politikash për sipërmarrjen e grave që përfshin përmirësime të politikave nga pikëpamja e marrjes parasysh të çështjeve gjinore (Niveli 2). • Është miratuar nga qeveritë dhe palët kyçe të interesuara një plan afatmesëm veprimi me masa të përcaktuara qartë për secilën prej fushave të politikave (fiskale, ekonomike, të punësimit, sociale, si dhe arsimore e trajnuese) që përfshin një forum konsultimi për sipërmarrjet e grave, si dhe masa që lidhen me informacionin dhe krijimin e rrjeteve. • Organet qeveritare përgjegjëse për politikën (fiskale, ekonomike, të punësimit, sociale, si dhe arsimore e trajnuese), që mbështesin sipërmarrjet e grave, kanë caktuar secila buxhet vjetor për të vazhduar me veprimet e planifikuara për zbatimin e politikave. • Në strukturë e posaçme mbështetëse institucionale që mbikëqyr a) zbatimin e politikave të ndjeshme gjinore fiskale, ekonomike, të punësimit, sociale, si dhe arsimore e trajnuese, b) mbledh të dhëna për fushat përkatëse të politikave dhe c) raporton çdo vit para palëve të interesuara për përparimin e politikave dhe planin e veprimit.
<p>Niveli 4</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Në periudhën e raportimit, secili prej organeve të qeverisë përgjegjëse për fushat e tyre të politikave (fiskale, ekonomike, të punësimit, sociale, si dhe arsimore e trajnuese) demonstroi përparim në zbatimin e masave të përcaktuara në planin e veprimit. • Janë vënë në dispozicion fonde qeveritare për zbatimin e masave për secilën prej fushave të politikave (fiskale, ekonomike, të punësimit, sociale, si dhe arsimore e trajnuese).

¹Qeveria përfshin ministrat përgjegjës për çështjet fiskale, ekonomike, të punësimit, sociale dhe arsimore dhe trajnuese. Palët e interesuara përfshijnë Dhomat e Ekonomisë/Tregtisë, organizatat e punëdhënësve, sindikatat, grupet e interesit qytetar.

<p>Niveli 5</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Është krijuar një politikë kombëtare dhe kuadër mbështetës për sipërmarrjet e grave me një program pune në vazhdimësi me mbështetje financiare nga secili prej organeve qeveritare përgjegjës për fushat tyre përkatëse të politikave (fiskale, ekonomike, të punësimit, sociale , si dhe arsimore e trajnuese). • Kuadri përfshin organizimin dhe vënien në funksionim të monitorimit dhe vlerësimit me linja të qarta raportimi në secilën prej fushave të politikave (fiskale, ekonomike, të punësimit, sociale , si dhe arsimore e trajnuese) nga organet përkatëse qeveritare. • Në bazë vjetore, organet qeveritare që kanë përgjegjësi në secilën prej fushave të politikave (fiskale, ekonomike, të punësimit, sociale , si dhe arsimore e trajnuese) së bashku me palët kyçe të interesuara a) të rishikojnë përparimin dhe kufizimet në secilën prej fushave përkatëse të politikave duke përdorur të dhënat dhe provat e tjera në dispozicion dhe c) të bien dakord për masat e zbatimit në 12 muajt e ardhshëm.
<p>Përgjigja</p>	
<p>Burimet kyçe</p>	
<p>Hapa të mëtejshëm</p>	

Treguesi	Trajnimi për Sipërmarrjet e Grave
Arsyetimi	Përmirësimi i kompetencave sipërmarrëse kyçe dhe i aftësive sipërmarrëse të grave kontribuojnë në një punësueshmëri më të madhe të grave dhe shtim të konkurrencës në vend.
Objektivi	Krijimi dhe zbatimi i një kuadri kombëtar për trajnime në fushën e sipërmarrjeve dhe shërbimet që ndjekin në vijimësi zhvillimin e bizneseve të grave.
Niveli 1	<ul style="list-style-type: none"> • Nuk ekziston një zgjidhje e ndjeshme nga pikëpamja gjinore për nxitjen strategjike të trajnimeve për sipërmarrjet. • Ekzistojnë shërbime ad hoc për trajnimin dhe ndjekjen në vijimësi të zhvillimit të bizneseve .
Niveli 2	<ul style="list-style-type: none"> • Një grup veprimi që përfshin të gjithë palët e interesuara (arsim, ekonomi, punësim, Dhomat, punëdhënësit, OJQ-të) që krijohet me mandatin për të ndërtuar një qasje sistemike të ndjeshme nga ana gjinore në trajnimin për sipërmarrjet në fushat e a) vetë-punësimit, b) krijimit të bizneseve dhe c) rritjes dhe zhvillimit të bizneseve të regjistruara të grave. Ky grup veprimi ka një koordinator të posaçëm, të miratuar nga të gjitha palët. • Është ndërmarrë vlerësimi i gjendjes për sa i përket trajnimeve për sipërmarrjet e grave. Vlerësimi i situatës a) përfshin një rishikim të politikave dhe vlerësimin nga pikëpamja e ndjeshmërisë gjinore b) identifikon të dhënat ekzistuese në dispozicion, c) jep hollësi për veprimtaritë kyçe të trajnimit dhe d) bën një listë të ofruesve të trajnimeve për sipërmarrjet që i kanë gratë si një prej grupeve të tyre të synuara.

<p>Niveli 3</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Është filluar një fushatë kombëtare informimi që lidhet me organizatat kyçe që mbrojnë sipërmarrjet (si për shembull Dhomat, shërbimet ministrore të informimit publik, OJQ-të) me qëllim krijimin e një ndërgjegjësimi për potencialin e shërbimeve trajnuese për sipërmarrjet e grave. • Përfundimi i një analize mbarë-vendore të nevojave (metoda e marrjes së kampionëve) e cila trajton interesat dhe kërkesat për trajnim të grave sipërmarrëse dhe atyre që kanë ndërmend të ngrenë një biznes. • Mbi bazën e analizës së nevojave për trajnim, bëhet zhvillimi në vazhdimësi i ndërtimit të kapaciteteve për ofruesit e trajnimeve që kanë gratë si një grup të synuar dhe që përqendrohen në metodat e trajnimit.
<p>Niveli 4</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Në periudhën e raportimit, nga numri i përgjithshëm i shërbimeve të trajnimit dhe të ndjekjes në vijimësi të zhvillimit të bizneseve, të paktën <ul style="list-style-type: none"> • 10% e personave të trajnuar për vetë-punësimin, ose që kanë përdorur shërbimet e ndjekjes në vijimësi të zhvillimit të bizneseve që nxisin posaçërisht vetë-punësimin, kanë qenë gra. • 5% e personave të trajnuar për ngritjen e një biznesi kanë qenë gra. • 10% e ndërmarrjeve që kanë përdorur trajnimet dhe shërbimet e ndjekjes në vijimësi të zhvillimit të bizneseve kanë qenë ndërmarrje në pronësi të grave. • 5% e ndërmarrjeve që kanë përdorur trajnimet dhe shërbimet e ndjekjes në vijimësi të zhvillimit të bizneseve për qëllime të zhvillimit të tyre kanë qenë ndërmarrje në pronësi të grave.

¹Fjala trajnim nënkupton të gjitha ato aktivitete ku gratë do të mund të mesojnë se si të fillojnë, menaxhojnë dhe zhvillojnë bizneset, të cilat ofrohen nga organizata trajnuese nga sektori publik dhe privat. Shërbimet e ndjekjes në vijimësi të zhvillimit të bizneseve përfshijnë çdo veprimtari mbështetëse që vijon pas trajnimeve dhe ku bëhet përmirësimi i kompetencave të grave (për shembull, përgatitje, këshillim, mbeshetje konsultuese, seminare, etj.).

Niveli 5	<ul style="list-style-type: none"> • Në periudhën e raportimit, nga numri i përgjithshëm i shërbimeve të trajnimit dhe të ndjekjes në vijimësi të zhvillimit të bizneseve, të paktën <ul style="list-style-type: none"> • 25% e personave të trajnuar për vetë-punësimin, ose që kanë përdorur shërbimet e ndjekjes në vijimësi të zhvillimit të bizneseve që nxisin posaçërisht vetë-punësimin, kanë qenë gra. • 15% e personave të trajnuar për ngritjen e një biznesi kanë qenë gra. • 20% e ndërmarrjeve që kanë përdorur trajnimet dhe shërbimet e ndjekjes në vijimësi të zhvillimit të bizneseve kanë qenë ndërmarrje në pronësi të grave. • 10% e ndërmarrjeve që kanë përdorur trajnimet dhe shërbimet e ndjekjes në vijimësi të zhvillimit të bizneseve për qëllime të zhvillimit të tyre kanë qenë ndërmarrje në pronësi të grave.
Përligjja	
Burimet kyçe	
Hapa të mëtejshëm	

Treguesi	Financimi i Sipërmarrjeve të Grave
Arsyetimi	Qasja në financime është një faktor kritik mundësues për zhvillimin e sipërmarrjeve të grave për sa i përket ngritjes dhe zhvillimit të bizneseve.
Objektivi	Më shumë qasje për gratë në instrumentet e mbështetjes financiare, me qëllim nxitjen e sipërmarrjeve.
Niveli 1	<ul style="list-style-type: none"> • Nuk ekziston mbështetje e posaçme financiare për sipërmarrjet e grave. • Ligjet dhe nën-ligjet fiskale nuk kanë dispozita të posaçme për nxitjen e sipërmarrjeve të grave. • Nuk ka të dhëna për aksesin e grave sipërmarrëse në mjetet financiare.
Niveli 2	<ul style="list-style-type: none"> • Zhvillohen në vazhdimësi diskutime për dhënien e fondeve qeveritare për gratë sipërmarrëse në të ardhmen. • Vazhdojnë përgatitjet për sigurimin e një fleksibiliteti më të madh në instrumentet e garantimit të kredive që u vihen në dispozicion grave sipërmarrëse dhe atyre që duan të fillojnë një biznes. • Të dhënat për mundësinë e financimit marrin parasysh gratë sipërmarrëse dhe ato që kanë ndërmend të fillojnë një biznes.
Niveli 3	<ul style="list-style-type: none"> • Është arritur marrëveshje në nivel kombëtar për mbështetjen e sipërmarrjeve të grave me fonde nga buxheti i shtetit, përfshirë edhe miratimin e procedurave për krijimin e aksesit në këto fonde. • Të paktën 20% e pjesës së buxhetit kombëtar që përdoret për mbështetjen e sipërmarrjeve në vend, i shkon grave sipërmarrëse. • Ofrimi i instrumenteve të garancisë së kreditit me një fleksibilitet që lejon akomodimin e kërkesave të grave sipërmarrëse. • Ekzistojnë të dhëna të strukturuar për financimin e grave sipërmarrëse dhe grave që kanë ndërmend të fillojnë një biznes.

Niveli 4	<ul style="list-style-type: none"> • Qeveria cakton çdo vit fondet që do t'i alokohen sipërmarrjeve të grave. • Informacioni për mundësitë e financimit shpërndahet gjerësisht në të gjithë vendin dhe gratë sipërmarrëse, ose ato që duan të fillojnë biznesin e tyre, mund ta marrin këtë informacion lehtësisht. • Të paktën 25% e pjesës së buxhetit të shtetit që përdoret për mbështetjen e sipërmarrjeve në vend, i shkon grave sipërmarrëse.
Niveli 5	<ul style="list-style-type: none"> • Si skemat e përbashkëta (mutuale), ashtu edhe skemat e përziera të garantimit të kreditit kanë fleksibilitetin e duhur për të lejuar marrjen e financimeve nga gratë sipërmarrëse dhe ato që kanë ndërmend të krijojnë një biznes. • Të paktën 30% e pjesës së buxhetit kombëtar që përdoret për mbështetjen e sipërmarrjeve në vend, i shkon grave sipërmarrëse.
Përligjja	
Burimet kyçe	
Hapa të mëtejshëm	

Treguesi	Rrjeti Kombëtar i Sipërmarrjeve të Grave
Arsyetimi	Një rrjet funksional i grave sipërmarrëse forcon mundësitë e sipërmarrjeve nga gratë përmes përmirësimit të avokimit, të monitorimit të politikave dhe shkëmbimit të praktikave më të mira.
Objektivi	Ekzistenca e një rrjeti funksional të grave sipërmarrëse, i cili nxit politika dhe masa më të mira, përfshirë edhe shkëmbimin e praktikave të mira.
Niveli 1	<ul style="list-style-type: none"> • Nuk ka rrjet kombëtar të grave sipërmarrëse. • Nuk ka informacion të rregullt për praktikave të mira të sipërmarrjeve të grave.
Niveli 2	<ul style="list-style-type: none"> • Është krijuar një rrjet kombëtar i grave sipërmarrëse. • Ka shembuj të mbledhjes së praktikave të mira nga rrjeti.
Niveli 3	<ul style="list-style-type: none"> • Rrjeti kombëtar i grave sipërmarrëse mbështet një sistem informacioni elektronik (në internet) për praktikave të mira. • Rrjeti nxjerr një raport kombëtar për sipërmarrjet e grave në vend, mbështetur në a) të dhënat e marra nga burimet qeveritare dhe b) informacione nga rrjeti. • Rrjeti është pranuar si partner në dialog nga qeveria dhe palët e tjera të interesuara në lidhje me politikave të sipërmarrjet e grave, avokimin dhe masat për mbështetjen e politikave
Niveli 4	<ul style="list-style-type: none"> • Në periudhën e raportimit, është zhvilluar të paktën një aktivitet kombëtar për diskutimin e politikave dhe për shkëmbimin e praktikave të mira, me nivel të lartë pasqyrimi si në mediat elektronike ashtu edhe në ato të shkruara. • Në periudhën e raportimit, rrjeti ka hartuar një raport për qeverinë dhe për palët e tjera të interesuara për përparimin e zbatimit të a) politikave kombëtare dhe b) masave për mbështetjen e sipërmarrjeve të grave.

Niveli 5	<ul style="list-style-type: none"> Në periudhën e raportimit, rrjeti kombëtar i sipërmarrjeve të grave është konsultuar drejtpërdrejt për të gjitha zhvillimet në fushën e sipërmarrjeve të grave (politikat kombëtare dhe plani i veprimit afat-mesëm) si pjesë e procesit kombëtar të monitorimit dhe vlerësimit. Në periudhën e raportimit, rrjeti ka marrë pjesë në shkëmbimin e praktikave të mira në nivel ndërkombëtar, në aktivitete që fokusohen mbi sipërmarrjet e grave.
Perligjja	
Burimet kyçe	
Hapa të mëtejshëm	



Women's Entrepreneurship Report

First International Conference

Pristina
28-29 October, 2010

This report is a result of the 1st International Conference of Women Entrepreneurs held in Kosovo (28-29 October 2010) which brought together more than 170 participants from the business community, state agencies, financial institutions, International and National Organizations and prominent businesswomen as well as representatives from national businesswomen associations from more than 13 countries from around the world.

The United Nations Development Programme in Kosovo (UNDP) and the Global Gender Programme of the Bureau of Crisis Prevention and Recovery (BCPR) supported the publication of this report.

The views expressed in this publication are those of the participants and do not necessarily represent the views of UNDP. While reasonable efforts have been made to ensure that the contents of this publication are factually and properly referenced, UNDP does not accept any responsibility for the accuracy or completeness of the contents and shall not be liable for any loss or damage that may be occasioned directly or indirectly through the use of, or reliance on, the contents of this publication, including its translation into languages other than English

There is no copyright on this document; therefore its content may be partially or fully used without the prior permission of Women's Business Association SHE-ERA. Its source, however, must be cited.

Project team: Women's Business Association SHE-ERA

Translators: Sandra Purrini, Nita Gojani

Editing: Nita Gojani

Cover and book design: Twins

Printing house: Twins - Pristina, Kosovo

ISBN:

Contact info:

Ismail Qemali Str. No.9

50000 Gjakova

Kosova

Tel/Fax: +381 390 323 194

Tel/Fax: +381 38 732 608

E-mail: wsheera@gmail.com

www.she-era.org



*Ministria e Tregëtisë dhe Industrisë
Ministarsstvo Trgovine i Industrije
Ministry of Trade and Industry*



Republika e Kosovës
Republika Kosovo Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government
MINISTRIA E ENERGIJËS DHE MINIFRAVË
MINISTARSTVO ENERGIJE I RUDARSTVA
MINISTRY OF ENERGY AND MINING



IPAK
Investment Promotion Agency of Kosovo



Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun Svizra
Swiss Cooperation Office Kosovo

Table of contents

Mirlinda Kusari Purrini Founder & President of SHE-ERA.....	79
I. Opening Remarks	81
Remarks of Melanne S. Verveer, Ambassador-At-Large (Office of Global Women's Issues), U.S. Department of State	82
Remarks of Michael J. Murphy, Deputy Chief of Mission, U.S. Embassy, Pristina, Kosovo.....	84
Women Entrepreneur's Testimonies	87
II. Recommendations - The Way Forward.....	101
Data and policies for women entrepreneurship	102
Training for women entrepreneurship.....	102
Improved access to finance for women entrepreneurs	103
National Network of Women Entrepreneurs.....	103
Establishment of a Virtual Women's Government for greater accountability	103
Identification of mechanism to lobby the Government and other relevant bodies to implement the recommendations, and Convene a follow up of the first international conference on women entrepreneurship	103
ANNEXES	104
III. Panelists' Biographies	107
IV. Information on SHE-ERA	119
V. SHE-ERA Board of Directors.....	123
VI. Media Coverage	129
VII. ETF - The Istanbul Indicators.....	131
VIII. Useful Links	219
IX. List of participants	220





Mirlinda Kusari Purrini
Founder & President of SHE-ERA

This report is a result of the 1st International Conference of Women Entrepreneurs held in Kosovo (28-29 October, 2010) that brought together more than 170 participants from the business community, state agencies, financial institutions, international and national organizations, and prominent businesswomen as well as representatives from national businesswomen associations from more than 13 countries from around the world. The conference itself fulfilled a long term dream. The idea of this conference was strongly endorsed when I attended the Presidential Summit on Women Entrepreneurship held in Washington D.C. (April 25-27, 2010) immediately after the work in Istanbul (April 19-22, 2010) on ETF Policy Indicators for Women Entrepreneurship (EU- Small Business Act). At the Presidential Summit, women agreed that they will work together to improve the economic situation of women entrepreneurs around the world.

The idea of a conference to be held in Kosovo soon received a huge interest among women business leaders in Kosovo, Europe, the USA and the Middle East. SHE-ERA Board of Directors strongly supported the idea and the project, indicating that they would work together with the staff of SHE-ERA to make the project of the conference possible. I would like to thank the Board of Directors for believing that SHE-ERA can make things happen.

The meeting with Ms. Afërdita Kelmendi (General Director) and Ms. Xheraldina Vula (Deputy Director) at RTV 21 assured a strong commitment of RTV 21 in supporting this conference with all possible means. This made it much easier for SHE-ERA to continue its work on developing the conference project. Special thanks goes to both of them.

I would also like to thank all the donors who believed, encouraged, supported and promoted the conference:

- Ministry of Trade and Industry – IPAK
- US Embassy in Pristina
- Swiss Development Cooperation
- United Nations Development Programme –UNDP Kosovo
- Ministry of Energy and Mining
- Beba Cosmetic – Albania
- Zepter International – Kosovo
- Grand Dekor – Kosovo

On behalf of Women's Business Association SHE-ERA, and on behalf of the Board of Directors, I would like to thank all panelists for their participation and valuable contribution at the "1st International Conference on Women's Entrepreneurship." Moreover, the conference provided an excellent platform for the exchange of experiences and good practices for further advancement of women entrepreneurs' networks in the region, the USA, CEE and the Middle East. We hope that the number of speakers and quality of presentations provided you with valuable insight and useful networking opportunities.

Your invaluable input has helped us address problematic areas faced by women entrepreneurs in different countries, areas where close collaboration among businesswomen can yield the best results. These results include networking opportunities, joint venture capital, policy design and reliable statistics through the development of relevant indicators, access to credit through innovative financing schemes and the improvement of specific knowledge and skills through capacity building.

Finally, I would like to thank the UNDP team, Ms. Jocelyne Talbot, Ms. Brikena Sylejmani and Ms. Burbuqe Dobranja for their valuable inputs for the preparation of this report.

Mirlinda Kusari Purrini



President, SHE-ERA



I. Opening Remarks



**Remarks of Melanne S. Verveer, Ambassador-At-Large
(Office of Global Women's Issues), U.S. Department of State**

Ambassador Verveer's video message for conference participants

Greetings from Washington! I am so sorry I can't be with you in Kosovo but I am honored to have the opportunity via this medium to commend all of you on your work to advance the progress of women.

We know that when women progress, countries progress. Women's economic empowerment is critical to driving economic growth. Today, there is a mountain of data from the UN, the World Bank, corporations and think tanks that show investments in women correlate positively with poverty alleviation and a country's general prosperity and even decreases in corruption. We also know that women-run small and medium size businesses are accelerators of GDP. They are engines for economic growth. As Secretary Clinton has stated, "talent is universal, but opportunity is not." When women are given opportunity, when their potential is tapped, all of society benefits.

Women are the agents of change in their societies - advancing economic, social, and political progress, creating peace and stability. We need each and every one of you to lend your entrepreneurial skill and energy to creating a better future.

Women's participation in government, civil society, business, education and so much more is critical to overcoming challenges, healing divisions, and creating a better life for everyone - men and women, boys and girls.

When it comes to business creation, women still confront many barriers to starting a business or expanding an existing business. They face hurdles to accessing training, mentoring, markets and finance. That's why we are working in the US government to help advance women's economic participation. We know that gender equality is smart economics.

Women are still saddled with unfair and untrue assumptions that they are less capable of starting and running businesses. This is why the work you are doing is so important. By coming together to network

and to discuss these challenges, you are playing a critical role in removing these obstacles and spreading the message that women must be involved in business and entrepreneurship for our economies to grow. I hope you will carry with you a renewed sense of possibility and commitment to use your skills and energy to contribute to the growth and progress of your families, your communities, and your countries. Women can and will help create a stronger, more stable, more secure, more prosperous, and more peaceful world.



Remarks of Michael J. Murphy, Deputy Chief of Mission, U.S. Embassy, Pristina, Kosovo

Good morning distinguished guests, conference organizers, ladies and gentlemen. It is a privilege for me to be here today to open this conference on an issue of such vital importance to Kosovo – women’s entrepreneurship.

This subject holds promise for Kosovo in two ways. First: entrepreneurship. Entrepreneurship will be key to the economic development and security of Kosovo over the coming years. Second: women. The prosperity of a country and its social soundness are inextricably linked to the economic and educational status of the women in that society. So the discussions over these two days will, I hope, provide insights on the ways forward for all women in Kosovo and be transformed into tangible acts that will have a profound and positive impact on your country.

Currently, the economy of Kosovo is growing at a rate of about 4 percent. This would be an enviable growth rate for many large economies, particularly in this era of economic turmoil, but unfortunately, it is not enough for Kosovo. Kosovo consumes more than it produces. Its unemployment rates are soaring and more workers are added to the ranks of the unemployed each year. Because almost 30,000 young people enter the labor market annually, Kosovo would need to create 30,000 new jobs a year just to keep up. In fact, only about 3 to 4,000 new jobs are created each year.

Even if the economy were expanding enough to employ those additional job-seekers and reduce high unemployment rates, more would still be required in order to increase the wealth of all workers. The International Monetary Fund estimated that Kosovo’s economy needs to grow at a rate of at least 7 percent per year for a number of years. How are you going to make that happen?

In a speech last May to AAB/Riinvest, Ambassador Dell noted the necessity for Kosovo to “develop a strong – and legal – economic base that will allow it to become prosperous and a viable candidate for membership in the European Union,” adding that “a competitive private sector” would have to lead such a transformation.

There are strategies that the government could take to maximize economic growth, including making Kosovo more attractive to investors. To foster an environment where businesses can thrive, we would recommend that the government take the following steps:

- Liberalize markets -- remove red tape, enact modern commercial legislation and improve contract enforcement.
- Establish a sound regulatory environment for the financial sector, and encourage competition so that access to credit improves
- Establish a broad tax base through low tax rates and business-friendly regulations that shrink the grey economy and encourage entrepreneurship
- Set up modern and efficient systems for managing the public finances and overseeing the central budget to instill confidence in the government's macroeconomic policies
- Work hard to attract investment, both domestic and foreign; and
- Finally, and perhaps most importantly, promote the growth of small- and medium-sized enterprises which are the prime source of new job creation across the modern world

Even in the United States, 90 percent of all employees work for small businesses, and small businesses created more than two-thirds of all new jobs in America over the past 15 years. Similarly, small businesses are the driving force behind innovation, generating 13 times more patents per employee than larger companies.

So the role of all of you gathered here today is crucial. It is you and your companies who will propel this economy – and this country – forward. You must partner with your government – encourage them to undertake the reforms and implement the frameworks that will allow your businesses to thrive. The government must understand that the private sector is not the enemy. It is rather Kosovo's best hope. The government should not and cannot control the private sector. Instead, the government's responsibility is to empower the private sector and protect consumers.

But the onus is not all on the government. As you yourselves know, entrepreneurship involves risk, as well as a dedication and optimism to see your project through; to stick with it in spite of hard times. I have no doubt that you are all experts at that kind of energy and zeal. Because I believe that you have already overcome significant obstacles to get where you are today.

You yourselves are undoubtedly more aware than I, that there is not a level playing field in Kosovo. Women lag behind in education and economic position. Only 13 percent of women live on their own income. Unemployment of Kosovo women is 25 to 30 percent higher than among Kosovo men. A higher percentage of women than men drop out of school. Illiteracy rates among women are three times higher than among Kosovo men, especially in rural areas. Women rarely own property – only 8 percent of real estate

in Kosovo is owned by women – and women are often coerced into waiving their rights to inherited property. Business is still heavily male-dominated in Kosovo – as you are likely well aware, only 6 percent of businesses are owned by women.

It is often difficult, especially in outlying areas, for women to break into that club.

And yet, your perseverance has allowed you to do just that. You are in the club. And you are eager to grow your own businesses, and I hope, expand membership in this group. We are with you. The United States is taking action to support you as you advance not only the cause of economic development in Kosovo but also as your champion – through your own example and success – the cause of women here.

We have contributed to the organization of this very conference. Since 2001, the U.S. government has supported the Kosovo Business Women's Network (KBWN) through the World Learning Program. We have worked with women Parliamentarians through the Women Informal Group (WIG) and have encouraged them to advocate for gender equality in parliamentary debate and policy analyses. Our work with women business leaders has allowed them to increase their networking and marketing skills, as well as their knowledge of accounting and access to credit.

There is always more to be done, and much of that work will fall on your shoulders. But I am confident that the women in this room, and the many who follow your lead, will be up to the challenge. Kosovo needs your entrepreneurship; Your business acumen; Your opportunities for employment. It needs to learn from you how to run profitable and competitive businesses in a global economy. And the women of your society need to understand that they too can enter into and succeed in the marketplace.

As you delve into these issues over the next two days, I would urge you to remain focused. Not just on the immediate needs of your own companies, but to see these needs in the broader context of their impact on Kosovo's economy and Kosovo's development. I understand that regional leaders are here today to share with you some of the insights they gained from establishing their own companies. Such outreach and networking will also be crucial if your companies are to thrive, and I applaud the conference organizers for bringing an international perspective into this forum. You can help to realize a prosperous future for yourselves and your children – a future where opportunities exist and where Kosovo can take its rightful place in European institutions.

You – in a very real way – hold the future of your country and your region in your hands. But I believe that women have always understood this. And so, I commend your energy and your determination and wish you much success as you work together to move Kosovo forward.

Women Entrepreneur's Testimonies

The majority of the panelists were prominent businesswomen who shared their success stories. They shared their personal experiences, the reasons that pushed them to start their businesses, the road they had to go along to get to where they are today, and obstacles they had to overcome. During their presentations, the panelists also shared many useful lessons, tips and advice.

Afërdita Saraçini Kelmendi – General Director of RTV21, Kosovo

Ms. Afërdita Saraçini Kelmendi spoke about how she started RTV21. A journalist for Radio-Television Pristina, Ms. Kelmendi lost her job in 1990, as did many other Albanians from Kosovo. Used to work, she never accepted to be stuck at home, and instead continued spending time with her previous coworkers. While other women started showing up less often at the daily meetings over coffee, Ms. Kelmendi continued to participate, despite pressure from some male previous coworkers who expressed their prejudice that a woman's place is at home. As part of her fight for her space she created a new working position for herself, as a Kosovo correspondent for Radio France International and later for Voice of America.

After hearing that Ms. Madeline Albright, at that time Secretary of State in the U.S., had decided to invest 5 million USD in free and independent media in former Yugoslavia, Ms. Kelmendi decided that she would work to get part of that investment to fulfill her dream – an independent media in Kosovo. In order to secure the trust of other investors, she initially invested her own resources in creating an infrastructure for the media, to prove that she had full confidence in her project, in RTV 21.

Since the Serbian state would not give the new media any air frequencies, and faced with the lack of conventional infrastructure, RTV 21 began transmitting over the Internet, being in this way not only the first Albanian electronic media in Kosovo, but also in the region by using the technology of the 21st century – the Internet. Using the Internet meant that the crew had to learn a lot about new technology, but it was also thanks to this technology that RTV 21 managed to be present everywhere.

The success of RTV 21 encouraged others to get involved in similar ventures. Instead of seeing the newcomers as a competition that should be fought, RTV 21 saw the competition as something very positive. It was due to this competition, and thanks to their mutual cooperation, that RTV 21 continued growing every day. Today, RTV 21 includes five TV stations and is transmitted all around the world. It employs about 200 workers, over 35 percent of who are women.

Ms. Kelmendi also talked about the motto she relies on, and a motto that every young woman employed at RTV 21 is equipped with, "I know, I want, and I can!" Ms. Kelmendi explained that when you say "I know" you have to complement this every day, by learning new things. When you say "I want" you have to implement that knowledge every day and teach others as well. When you say "I can" you reinforce your self-confidence, and make others aware of your confidence, and also encourage them to be confident in themselves.

Reminders

- No one gives you the space to act, you create the space yourself and you should fight for it
- No one gives you anything if you do not invest first, your investment convinces other investors that you believe in your project
- The competition should not be fought, you should cooperate with the competition

Marta Turk – President of the Ljubljana Regional Chamber of Commerce Slovenia

Ms. Marta Turk, President of the Ljubljana Regional Chamber of Commerce Slovenia, talked about how she began her entrepreneurial career. A mother of four, Ms. Turk was faced with the challenge of balancing her work life and her personal life. She asked her boss to secure childcare at the work place for afternoons and evenings as well. However, her boss did not accommodate her needs, saying that the work contract did not envision that she would have four children. So, she started her own business, working from her basement, on a typing machine during the night. Now, her family has their own printing house.

Ms. Turk also talked about social corporate responsibility, stressing that an entrepreneur is also responsible for the development of the society. This is achieved by giving back to the society, but also by helping others. Ms. Turk also stressed the importance of business networks, which form a framework for sharing experiences and assisting each other.

Ms. Turk emphasized four rules: first – having trust in yourself; second – everything can be achieved when there is will; three – investing in knowledge is crucial; and fourth – networking, which goes both ways and includes cooperation with the competition too.

Reminders

- You need to grow along with your partners
- You must have the will, you must know and you will succeed
- You must believe in success, you must be confident because only then will others believe in you

Elsa Baltezi –Owner of Beba Cosmetic Manufacture, Albania

Ms. Elsa Baltezi is the owner of Beba Kozmetik manufacturing company in Albania. She started the business, together with her husband, in 1993 after both lost their jobs. With very little capital, but with a determined mind set and courage, they took out a short-term loan and began the first Albanian company that manufactured hygienic and cosmetic products. At first they started off with only six products, but with

time, the business grew substantially. Today, Beha Kozmetik sells 52 high quality products and employs 20 people, an overwhelming majority of which are women. Ms. Baltezi runs it together with her daughter. The family business has also grown, and today includes the packaging business Edipak ship, which is run by Ms. Baltezi's husband and her son. The paper manufacturing line, which includes a factory that makes paper from recycled materials, employs 82 people and exports to the neighboring countries of Greece, Macedonia, Serbia, Montenegro and Kosovo.

Ms. Baltezi also talked about the importance of education, and said that her family business invests in young people through financing their studies and offering them jobs upon graduation.

Lina Hundaleih – former Owner of Chocolate Manufacture, Jordan

Ms. Lina Hundaleih owns a Printing for the Manufacturing of Chocolate Company (Chocography) and used to own a chocolate manufacturing company in Jordan. She started her own business after a company, where she was the Assistant Director closed its offices in Jordan. A chocoholic herself, Ms. Hundaleih chose to open a chocolate factory, though at the time she had not finished any management or accounting courses, but had the will and the ambition. It was difficult to find a company that was interested in a joint venture in Jordan, but Ms. Hundaleih managed to find an interested company in Cyprus. They invited her to visit their headquarters and discuss a possible business deal. Nervous about how to impress the Cyprus factory and convince it to start a business with her, Ms. Hundaleih found a book about chocolate and read it carefully so as to learn the appropriate vocabulary. She impressed the stakeholders in Cyprus with her enthusiasm and dedication and after a year of discussions they started a factory in Jordan.

She continued learning, went to workshops, made sure she hired people whose strengths were her weaknesses. Faced with various challenges, including Jordan's free trade agreements with the U.S. and the Arab world, Ms. Hundaleih focused on diversifying her export markets and her products. So she started producing diabetic chocolate, to meet the needs of the 55 percent of Jordan's population that has diabetes. Her factory also produced chocolate lollipops, nuts covered with chocolate, Turkish delights, candies.

In 2008, Ms. Hundaleih decided to sell her shares, since the chocolate factory did not fulfill her ambitions any more. The other shareholders were too rigid, too risk averse, while she wanted to expand.

Ms. Hundaleih started a shop of chocolate-calligraphy: personalizing gifts, printing logos on chocolate. She focused on developing a niche, having good relationships with the customers, while at the same time using top quality chocolate.

Ms. Hundaleih emphasized a couple of lessons she learned while establishing and running her businesses. If one wants to achieve something one has to do thorough research and acquire the required knowledge. Also, one should not take criticism personal, but accept failure as part of your experience as well. Recognize your weaknesses and strengths, and use them to your advantage.

Reminders

- Learning is very important not only before you start the business, but also while working
- Continuous professional trainings should be offered
- Know that there is no risk-free business, thus do not be scared to make the first step
- You must have the courage, take the decision and move forward even when there are obstacles

Linda Shala –Owner of Data Project Electronics, Kosovo

Ms. Linda Shala is the owner of the Data Project Electronics company in Kosovo. She dreamt of becoming a famous journalist, but that dream was forcefully stopped in 1990. Without a job, she turned to entrepreneurship as a means of survival. Ms. Shala opened a small cosmetics shop. At first she thought the job of selling cosmetic products was beneath her, being a journalist with a degree in economics. But, she got over that the first day she opened the store. She was the one behind the counter, the one that cleaned, and the one that opened and closed the store.

Her road to success was not without failures. She lost everything in the 1999 conflict. But, nothing stopped Ms. Shala. She continued working. Except for the cosmetic shop, she also had a sewing shop, and later one selling flowers. Even if her work did not yield immediate results, Ms. Shala never stopped.

Today, Ms. Shala's company employs 70 people, is one of the leaders in selling household products in the Kosovo market, cooperates with many world-renowned companies and has won an award for its philanthropic efforts.

Ms. Shala emphasized that she strongly believes that results are achieved through dedication, work and positive thinking. She stressed the need to have a will, not to be disappointed when faced with problems and to always be ready to start from zero.

Reminders

- You should be ready to face the unknown and deal with disappointment
- You should always be willing to start from scratch
- You learn from your mistakes, thus mistakes should not be taken as disappointments but as part of the work experience

Canan Karalar –Owner of Furniture Company, Turkey

Ms. Canan Karalar is the general manager of OFFI Office Furniture, a company that produces and sells furniture in Turkey. Ms. Karalar explained that she relies on four R's to describe an entrepreneur: being

the right person, doing the right job, doing the job right, and being in the right place. She first started with a furniture company Bürobella, but while learning about her job, trying to market and sell her products she realized she was not in the right place and thus not doing the right job. Consequently, the company was moved to a new place, a new image was developed, and the company started specializing in office furniture. With the new brand, new designs and new projects, as the general manager of OFFI Office Furniture, Ms. Karalar feels she is the right person, in the right place, doing the right job, and as result, doing the job right.

Not comfortable with the success of the company, and instead always seeking new challenges, Ms. Karalar moved into new, bigger projects. Her company worked hard and invested a lot in an airport project. But, they lost it. Nevertheless, instead of giving up, Ms. Karalar continued her work and the project was later sold to another airport. Based on her own experience, she stressed that a lost project should not be viewed as a failure, but only as delayed success. Thus, she encourages all not to be afraid of failure and mistakes, but rather see them as ways of getting things done and as processes of learning. She also emphasized the importance of being innovative in order to be a successful entrepreneur.

Reminder

- A lost project is not a failure, but only a delayed success

Irena Kaštela – Owner of Irena, Croatia

Ms. Irena Kaštela owns a jewelry shop that specialized in coral jewelry in the island of Korčulja in Croatia. Her grandfather had moved to Korčulja from Kosovo and opened the jewelry store. In 1989, Ms. Kaštela inherited the shop and continued the family tradition. She talked about the difficulties that many women face when it comes to balancing their professional and family life. The first obstacle was when Ms. Kaštela got pregnant and moved to Zagreb, but still kept the shop open. Thanks to the help of her husband, parents and parents-in-law, with a lot of will, desire and hard work, she managed to keep the shop, not only through one but two pregnancies. Moreover, it has become a very successful shop and Kaštela has *become a well-known entrepreneur in Croatia. She remained loyal to the family tradition, and recently celebrated 20 years of her business.*

Fahrije Maloku – Manager of Natyra, Kosovo

Ms. Fahrije Maloku is the owner and general manager of Natyra, a beauty salon in Kosovo. She started off through the help of the Women Entrepreneurs Association SHE-ERA. Thanks to their grant she was able to open her shop, and after she formed her clientele base she was able to return the funds to SHE-ERA so as to enable someone else to benefit from them. *Moreover, Ms. Maloku's business has grown, and in addi-*

tion to the store in Gjakova, she now also has one in Pristina and plans to continue growing. She emphasized how important training, self-initiative and willingness to learn were for her success.

Reminders

- Networking, creating and maintaining contacts within the country and abroad is of great importance
- You must know how to accept the help of others
- The way to be successful, is to choose the time, place and the right person to do the right job
- What you get, you should also give back, because contributing to the community where you work is very important

Ksenija Vlaović – Owner of Futura, Serbia

Ms. Ksenija Vlaović is the owner and Chief Executive Officer of Futura in Novi Sad, Serbia. She provided several interesting statistics about women entrepreneurship in Serbia, and especially Vojvodina. As in many other parts of the world, women there often become entrepreneurs because of lack of other opportunities, and though they usually have a higher level of education, unemployment among women is higher than among men. Most of the women work in public enterprises, and have lower salaries than men. Stating that women are a potential force behind economic development, Ms. Vlaović said that for that to happen entrepreneurship needs to be seen as a positive thing and an entrepreneurial spirit needs to be developed and cultured. In this regard, she mentioned that schools should focus on entrepreneurship. Ms. Vlaović stressed the importance of education, networking, and good regulations that encourage businesses.

Ms. Vlaović also talked about an NGO that helps potential women entrepreneurs in Vojvodina. Women attend a training session, where they learn how to write a business plan. Afterwards, the 10 plans are selected and they receive guidance, as well as a grant to implement their project. For women that have a difficult time getting a loan, and do not enjoy family support, there is a fund that serves as a guarantee so that those women can get loans. About 50 women benefit from the support of the guaranteeing fund.

Siw Boine & Torunn Grønbekk – Managers of Epla AS, Norway

Ms. Siw Boine and Ms. Torunn Grønbekk are the managers of the Epla AS company in Norway, a company they started as an alternative that suited them better. Three years ago, Ms. Boine was diagnosed with cancer and after all the treatment, it was hard, both physically and mentally to go back to her job as a teacher

of arts and crafts. At the same time, Ms. Grønenbekk was on maternity leave, and was reluctant to leave her daughter and go back to her job as a web designer and graphic designer. Thus, they decided to start Epla AS, a web service where artists, designers and crafts people can sell what they make, easily and in an affordable manner. A kind of a web shop, Epla enables those people who make the crafts to be the ones selling them and earning the profit, in return for a small fee. In little more than a year, 60,000 products have been registered in 1.700 shops on Epla, and over 20.000 products have been sold. Epla has grown recently, and now it includes new sites, such as Epla Collector for collectors items, and Epla fashion, where everyone can sell fashion items.

Ms. Boine and Ms. Grønenbekk shared some advice on the use of Internet, not only as a tool for creating web shops like theirs, but also for advertising. They said that blogging offers invaluable marketing, as does Facebook. But they cautioned against opening a Facebook account unless one is ready to maintain it and keep it interesting, while not spamming the fans. They emphasized on the need to maintain good relations with the customers, and keeping all messages personalized.

Reminders

- Be part of the solution not the problem
- Internet is very important, not only for doing business, but also for promotion

Valentina Disoska –Owner of ZONA doel, Former Yugoslav Republic of Macedonia

Ms. Valentina Disoska, the owner of a company that focuses on developing software and multimedia projects, as well as on advertising, talked about the Association of Business Women in Macedonia. She presented several grim statistics about women entrepreneurs in Macedonia, such as that only four percent of working women own their business, a significant majority gets paid less than or equal to the average salary, and almost 90 percent are discriminated in their work place. It was to tackle all these obstacles that the Association of Business Women was established.

The Association strives to build a network of women entrepreneurs that would influence not better economic cooperation, but also the improvement of policies as well as the culture. Ms. Disoska mentioned that culture is often the reason why women do not get involved in business, since they are subjected to stereotypes that it is not appropriate for women to be owners and that their knowledge and effort is always below those of a man. The Association works towards raising awareness among young women and supporting them to start their own businesses, as well as providing a network within Macedonia, but also a network with various associations around the world.

Reminder

- Business will change your way of life

Mirjana Markovska-Andrevski – Markovska & Andrevski Law Office, Former Yugoslav Republic of Macedonia

Ms. Mirjana Markovska-Andrevski, an attorney, is the Vice-President of Women's Business Association ELITE, whose main goal is to promote woman in decision-making positions. She spoke about the work of the Association, which offers capacity building opportunities for women, as well as trainings on stress management to women leaders. ELITE Association started off as an informal discussion, but now is member of several chambers of commerce. Members of the Association first established a way to cooperate among themselves, and have now grown into an organization with which others want to work as well.

Ola Sylja – Founder and Manager of NGO Drita e Krushes, Kosovo

Ms. Ola Sylja, Founder and Manager of NGO Drita e Krushes in Kosovo talked about the reasons why she established the NGO and the work they have done. She described the road she went through from raising awareness among women about their rights, to training them, to their economic independence.

Ms. Sylja traveled to Krusha Madhe, a village where a majority of women were left widows after the conflict. Determined to help them, Ms. Sylja set up the NGO. At first, most of the projects were donor driven, since neither she, nor the women of the village, had any similar previous experiences. However, humanitarian projects did not improve the women's position. After four years, after she had tried their vegetable preserves, and after Ms. Sylja's friends started ordering them, and aware that economic independence is the best way to help, Ms. Sylja got a business idea. She organized the women's production of preserved vegetables.

They started off with a small room, 20 employees and only 3000 kg of vegetables. These sold out very fast, and they won a medal in a fair in 2002. For seven years, Ms. Sylja was without any competition in her business of selling a traditional product, preserved vegetables made in rural areas, to women in urban areas. After some time, she had a store where 300 women were selling their products. The store now also includes a working space and a depot, thanks to money from a donation.

Reminders

- The entrepreneurial spirit is a very important value and an entrepreneurial culture would enable women to start businesses easier, even though quite some time is required in order to create an entrepreneurial culture
- Anger leads to changes, many women have started businesses after they became unemployed or after they became greatly dissatisfied with their work conditions
- Adapt to the time and current conditions, so that your business survives in the market

Dhurata Bardoniqi –Owner of Arking Project, Kosovo

Ms. Dhurata Bardoniqi is currently a co-owner and administrator of the firm Arking, a construction company in Gjakova, Kosovo. Arking was established by her late husband and his best friend, and Ms. Bardoniqi worked as an administrator. However, Ms. Bardoniqi lost her husband during the conflict, and continuing the business was not easy. However, her and her late husband's friend did so. They have implemented projects for various big donors, and Ms. Bardoniqi prescribes the success of the business to the fact that there is a clear delineation of who does what. Ms. Bardoniqi today also administers another construction company in Pristina.

She emphasized that business cannot be done in an individual manner, but only through cooperation and team work. She also said that the support from society, family and friends is invaluable.

Talking about their work experience and the work of the agencies and organizations where they work, several panelists talked about opportunities of women empowerment through government agencies and institutions, and NGOs.

Glynis Long – Rotary Club, Washington DC.

Ms. Glynis Long is a strategist at the U.S. Small Business Administration, Washington DC. She focused on the importance of exporting products and services, as a means of creating jobs and economic empowerment. She went through the list of questions one has to think of in order to get to the point when one can export: find out why your product/service is unique? Who are your customers? Can you cover your costs AND create cash flow? Are you prepared for an export "order"? How will you get financed and insured? She also stressed the need for all entrepreneurs to create, adapt to the market, innovate and export! They should also have a business plan, export strategy, marketing plan, and financing plan. Ms. Long mentioned numerous useful websites that entrepreneurs can use to help them out at different stages of their business, and which can be found at the end of this report.

Reminders

- Tradition is very important
- Organization is the mother of knowledge
- The best experience is your own experience
- Stereotypes should be fought and you should not allow prejudices of others to hinder your work

Jocelyne Talbot – Senior Gender Adviser at UNDP, Kosovo

Ms Jocelyne Talbot highlighted the work of United Nations Development Programme (UNDP) in gender equality and women empowerment. Through its activities, UNDP is working to improve access to finance for women; pushing to support women representation in society, in political and economic spheres; supporting national development strategy for gender representation; encouraging partnerships between national and private stakeholders. In general UNDP looks at gender gaps, parity, and equality. She focused on the responsibilities that stem from the UN Security Council Resolution 1325, the UNDP 8 Point Agenda and the UN Global Compact which call for greater efforts for women's economical, cultural, political and social rights to be included in all programs and protected while promoting accountability for institutions and processes to be gender responsive. Ms. Talbot mentioned one of UNDP accountability mechanisms called the gender marker as a mandatory measure to ensure that programs are addressing gender issues and resources including budget allocations are adequate. She also mentioned the UN Global Compact as a strategic policy initiative for businesses to commit and align their operations and strategies to universally accepted principles in the areas of human rights, labor, environment and anti corruption therefore women's rights. A special set of principles on women empowerment was developed to make and measure progress. Asking the CEOs to score on how they deal with gender equality & parity within their own companies is a sign of strong leadership. She mentioned a recent study on the gender gap across Europe (2010), which showed that women continue to get paid less than men for the same work. But, if this gap is closed, and more women get employed, than the GDP of each country would increase significantly.

Reminders

- New technology offers numerous opportunities, use it for doing business
- Institutions should assist in the development of entrepreneurship, so as to support and speed up the economic development of a country
- In order to improve the position of women in the society, more women should be present in decision-making positions

Mustafë Hasani – CEO of the Investment Promotion Agency of Kosovo, within the Ministry of Trade and Industry

Mr. Mustafë Hasani focused on Kosovo's policies to attract Foreign Direct Investment (FDI). Mr. Hasani said that Kosovo is a good place to invest since it has a favorable business climate, stable macroeconomic conditions, excellent opportunities, a very EU compatible legal framework, uses the euro, and has a sound banking system. Moreover, Kosovo has a good location, young people, very low taxes, readily available and motivated workforce, low tariffs and other taxes, it is the lowest cost country in the euro zone, it is part of CEFTA, and has preferential trade agreements with EU and US. Hasani said that the government is working on developing a strategy to secure the export of local products.

Marylin S. Zelin – Senior Legal Advisor SEAD Program In Kosovo

Ms. Maryling Zelin presented the work of the SEAD Program in Kosovo, which works on a system for enforcing judgments and decisions. She reminded everyone of the importance of using written contracts, and to use a lawyer to draft these, so as to minimize disputes. Ms. Zelin also encouraged all to include provisions for alternative dispute resolution methods in their contracts, such as: arbitration – an out of court process where an arbitrator makes the decision, and mediation – a mediator assists parties to resolve their dispute.

Kosovo has modern laws on both arbitration and mediation, but, unfortunately, these are not yet implemented. The SEAD project is working with the Kosovo Chamber of Commerce and American Chamber of Commerce in Kosovo to establish commercial centers that would offer arbitration and mediation services. It is also working with organizations to draft rules, train mediators and arbitrators. Ms. Zelin hopes that in the first half of 2010, these mediation and arbitration services will be offered in Kosovo.

Benefits of these two systems include the fact that they are usually much shorter than proper court proceedings; parties get to pick who they want to help them resolve their dispute – they can get someone with experience in their particular business; they are generally less expensive; and they are private so the world does not know the nature of the dispute or the resolution.

Reminders

- In order to minimize disputes, all agreements should be specified with a written contract, which, if possible, should be drafted by a lawyer
- Laws on mediation and on arbitration should be applied, because they ensure a faster, cheaper, and less public resolution of various disputes

Mirlinda Kusari Purrini – ETF Indicators on Women’s Entrepreneurship: issues and potential

Ms. Mirlinda Kusari Purrini presented the European Training Foundation Indicators on Women’s Entrepreneurship, developed in April 2010, in Istanbul by eight experts from the EU pre-accession region. It is a set of indicators designed to support governments in generating more gender-sensitive policies to support women’s entrepreneurship. The indicators focus on four areas: policies for women entrepreneurship; training for women entrepreneurship and continued support for those that have already been trained; improved access to finance for women entrepreneurs, including a possible guarantee fund; an international network of women entrepreneurs, where they can also exchange good practices.

The process of assessing and monitoring these indicators started at the end of October 2010, and will continue until March 2011. It is planned that around two to three years will be needed for the fulfillment of each of the indicators

Panelists also talked about the importance of networking as a means of developing a business and about social entrepreneurship.

Dinah Bennett – Centre for Entrepreneurial Learning Durham University, UK

Ms. Dinah Bennett, Director of the Centre for Entrepreneurial Learning at Durham University, talked about her experience in creating a network of women entrepreneurs.

Ms. Bennett started Women into the Network (WIN) in 1999, because there was a very low number of women in business and research had showed that 700 networks were under utilized. WIN is an umbrella organization that refers women to appropriate networks; they also organize events, conduct research, and publish publications on how to network.

Ms. Bennett stressed the importance of networking, as a tool to succeed in business. She talked about the trainings WIN does for networking, and shared some of the tips: do lots of researches; make networking explicit; have a ready conversation starter; and learn how to walk into a room full of people you don’t know.

Heidi Forbes Öste – Social Strategist, Sweden

Ms. Heidi Forbes Öste, a Social Strategist from Sweden, talked about social entrepreneurship and social enterprise, focusing on social optimization. The latter is about developing and maintaining mutually beneficial relationships that enable two-way knowledge transfers. This applies to both face-to-face and social media (Facebook, LinkedIn, and others). Ms. Öste advised that how one relates to people should be the

same, no matter if they are big or small, live or online. In order to get the best out of social optimization one needs to identify their goals, strategy and mission, always be current, positive and present, and consistently listen and share.

Reminders

- A database with information on female entrepreneurship should be created
- The establishment of a guarantee fund for women in business would be of great help to those women that have a hard time getting loans
- Promotion of products is crucial

Donka Mici – Owner of the DoniAnna Manufacture, Albania

Ms. Donka Mici is the owner of DoniAnna, a shoe-production company. When she took over a failing state-owned shoe company in 1992, she was among the first Albanians, and certainly the first women, to set up a private business. She hired 120 employees, as well as Italian specialists to train them and improve manufacturing operations so that they could meet international standards. Ms. Mici was aware that only exporting made an economic sense during the 1990s, when Albania was fraught with economic challenges. She managed to persuade Italian producers that Albanians could make quality shoes cheaply and within a few years, DoniAnna was producing and exporting hundreds of thousands of shoes per year. Most Albanian competitors manufacture at least part of their shoes in Italy to gain the cachet of a “Made in Italy” label. But, Ms. Mici managed to prove that a “Made in Albania” label does not have to be an impediment to international success. Last year, she launched her own brand of shoes and today Mac, Bata, Aldo and Kenneth Cole are among her clients. With more than 20 million USD in sales in the first half of 2009 and 1,400 employees, DoniAnna is among the largest exporters in Albania.

Ms. Mici emphasized the importance of giving back to the community, and mentioned that she is proud of business she created and opportunities it has brought to others, particularly in poor parts of Tirana, where her manufacturing operations are located.

Susanne E. Jalbert

Message to the Participants of the 1st International Conference on Women's Entrepreneurship in Pristine, Kosovo

By way of this message, I convey my warmest congratulations to all who are taking part in the 1st International Conference on Women's Entrepreneurship. I hope that this Conference will help everyone to experience support, love, respect and appreciation for the special place women possess in economic development, and I hope that each of you will fulfill your personal endeavors for this conference and for your entrepreneurial plans.

Recent decades have garnered the insight that improving the status of women is a critical lever in international development. When women earn and control income benefits accrue to families and communities. The horizon of universal opportunity for an equitable future is women's economic engagement. Equity is not in sight—yet. Women perform two-thirds of the world's work, especially in agriculture, for 10 percent of the income, own only one percent of the assets, and comprise 70 percent of the world's poor. "Whether women are working in industrialized nations or developing countries, in rural or urban settings, most women still carry the triple burden of raising children, performing household chores, and earning an income for their family."

As an economic activist, I am convinced that there is no reason why people must be economically poor. Women can enable formidable advantages—as hard-working people, utilizing fertile soil, mobilizing material resources, and using and sharing their education, particularly in Kosovo, a geographically blessed location at the crossroads of Europe with excellent access to transportation routes and large markets. What, then, does it take to translate these advantages into greater prosperity for everyone?

One powerful key to economic development lies in nurturing the natural spirit of entrepreneurship. As an international business development consultant, my task is to transfer business technologies that facilitate income generation and jobs growth. Why? Primarily to intensify individual influence through stronger, more capable, collaborative businesses.

As you come together at this conference to establish business partnerships among regional and global women entrepreneurs remember to expand your knowledge base by exchanging associations in which you participate. Associations grasp the pulse of members' needs. Associations represent members' desires by proposing legislative suggestions in a unified voice, and they offer individuals an opportunity to reach hundreds of businesses, not just one or two.

Today you are gathered to make your voices heard and to reflect reforms needed for entrepreneurs to be vibrant and viable. You have one moment in time to do so. The moment is now. In this moment, policy is our top priority. Whether policy is decided in your own backyard or whether it is decided in some secluded government chamber, the point is—policy is essential to determining the direction of our world. To advance opportunities, equitable for all, under the best imaginable conditions, women's voices must be heard to transform current economic conditions. To promote progress the three sectors: public, private and business, worldwide, must come together with actionable policy agendas to ensure an equitable future.

Speak up. Speak clearly. And speak jointly for the policies you need and want. What you do together today will create your prosperous future. You are the heartbeat of a healthy economy anywhere in the world.

With Respectful Congratulations, Susanne E. Jalbert, Ph.D.



II. Recommendations - The Way Forward

Panelists and participants have identified many obstacles to women entrepreneurship, from stereotypes present in the society to lack of funds and lack of institutional support. However, this can change with the right policies engineered to take account of the potential of women's entrepreneurship. Below, is a summary of a set of policy indicators, which national governments and their respective ministries, private sector support institutions and civic interest groups can use to boost women's entrepreneurship and start-ups. The indicators were drafted by eight experts from the Balkan region with the support of the European Training Foundation. The aim of the indicators is to serve as a framework for new policies which would increase women's contribution to the economy and improve their integration in labor markets. Two other recommendations from the conference are also included..

- **Data and policies for women entrepreneurship**

A database with relevant information should be established, so as to guide an educated process of policy formation that aim at increasing women entrepreneurship. A women entrepreneurship policy framework incorporating gender-sensitive policy improvements should be established, and a medium-term action plan with clearly defined measures for these policy areas: fiscal, economic, employment, social and education and training, should be drafted. Government offices responsible for the mentioned policies should each commit an annual budget to follow through on planned actions for policy implementation. A dedicated institutional support structure should be established to a) oversee the implementation of the gender-sensitive fiscal, economic, employment, social and education and training policies, b) collect data for the respective policy areas and c) report annually to all stakeholders on policy progress with an action plan.

- **Training for women entrepreneurship**

A country-wide training needs' assessment should be completed, so as to see what are the training interests and training requirements of existing and potential women entrepreneurs. Afterwards, a cross-stakeholder task force (education, economy, labor, Chambers, employers, NGOs) should be established with the aim of building a gender-sensitive system approach for female entrepreneurship training: a) self-employment, b) start-ups, and c) enterprise growth for women-registered enterprises. The task force should have a mutually agreed and dedicated coordinator.

- **Improved access to finance for women entrepreneurs**

The government should set up a budget to support entrepreneurship in the country and ensure that 20-30 percent of these funds go to women entrepreneurs. A credit guarantee facility should be established, in order to enable access to credit for a greater number of women.

- **National Network of Women Entrepreneurs**

A national network of women entrepreneurs should be formed with the aim to improve advocacy, policy monitoring and exchange of good practice. The network should become a recognized dialogue partner for government and other stakeholders in relation to female entrepreneurship policies, advocacy and policy support measures. Moreover, the network should play the role of a consultation forum in the policy development process.

- **Establishment of a Virtual Women's Government for greater accountability**

The Virtual Women's Government would be a non-governmental, apolitical and non-profit organization with a mission to promote experts among women and also to handle different political, economical, health, social, cultural and other issues through women's experts' point of view. The women would be nominated based on their expertise on the issues based on the existing ministries in the Kosovo government. For each of the ministries, 2-3 women would be nominated. They would be elected by virtual elections and ministers, vice-prime-ministers and a prime-minister would be elected.

- **Identification of mechanism to lobby the Government and other relevant bodies to implement the recommendations, and Convene a follow up of the first international conference on women entrepreneurship**

The mechanism to lobby the Government and other relevant bodies would have 3-5 women business leaders elected and chosen based on their expertise in the field of business. They would need to have a great knowledge on relevant issues concerning the economic growth, economic gender mainstreaming and social entrepreneurship.

ANNEXES

I. Agenda

28 OCTOBER 2010

9.00 - 9.30 Registration

9.30 – 10.00 **Opening Session - Welcome Remarks and Keynote Address**
Ms. Mirlinda Kusari Purrini – Founder & President of SHE-ERA

Welcoming Speech

- Ms. Justina Shiroka Pula – Minister of Energy and Mining, Republic of Kosovo
- Mr. Michael J. Murphy - Deputy Chief of Mission, Embassy of the United State of America, Pristine
- Mr. Remzi Ahmeti - Ministry of Trade & Industry, IPAK – Kosovo

10.00 – 13.30 **Panel one: Women Entrepreneurship and Successful Businesses**

Chairperson: Ms. Xheraldina Vula – RTV21

Reporters: Ms. Nita Gojani & Ardiana Qela

Ms. Melanne S. Vermeer – Ambassador –At-Large (Office of Global Women's Issues) – U.S. Department of State, Video speech

- Ms. Aferdita Saraqini Kelmendi – General Director of RTV21, Kosovo
- Ms. Marta Turk – President of Ljubljana Regional Chamber of Commerce Slovenia
- Ms. Marwa Aleitouni – Business Owner & Chamber of Industry , Syria
- Ms. Elsa Baltezi – Business Owner of Beba Cosmetic Manufacture, Albania
- Ms. Graziella Zanoletti CIO (Chief Inspiring Officer) Elite Rent a Car Group Switzerland

Discussion

11.00 – 11.30 Coffee Break

- Ms. Donika Mici – Business Owner DONIANNA,
- Ms. Lina Hundaileh – Business Owner of Chocolate Manufacture, Jordan
- Ms. Linda Shala – Business Owner of Company “Data Project Electronics”, Kosovo
- Ms. Canan Karalar – Business Owner of Furniture Company, Turkey
- Ms. Irena Kastela, Business Owner of “IRENA”, Croatia

Discussion

13.30 – 15.00 Lunch

15.00 – 16.30 Panel one: Women Entrepreneurship and Successful Businesses

Chairperson: Ms. Xheraldina Vula

Reporters: Ms. Nita Gojani & Ardiana Qela

- Ms. Fahrije Maloku – Menaxhere Biznesi “NATYRA”, Kosovo
- Ms. Nermina Hamzic - Business Owner of KANA Company , Bosnia and Herzegovina
- Ms. Ksenija Vlaovic, Business Owner – Company “FUTURA”, Serbia
- Ms. Ana Ferataj – Business Owner, Chicago – USA
- Ms. Siw Boine & Torunn Groenbekk – Managers of “EPLA AS” Company Norway
- Ms. Valentina Disoska, Business Owner The Former Yugoslav Republic of Macedonia
- Mirjana Markovska-Andrevski – Markovska & Andrevski Law Office, Former Yugoslav Republic of Macedonia

Discussion

16.30 – 17.00 Day First – Adoption of the First Day Statement

Reporter: Ms. Nita Gojani

OCTOBER 29

19.00 – 11.00 Panel Two: Women Empowerment through Agencies, Institutions, NGO's and Media.

Chairperson: Ms. Antigona Baxhaku

Reporters: Ms. Nita Gojani & Ardiana Qela

- Ms. Glynis Long – Rotary Club, Washington DC.,
- Ms. Jocelyne Talbot – Senior Gender Adviser –UNDP Kosovo
- Mr. Mustafe Hasani – Ministry of Trade & Industry IPAK – Kosovo: Land of Business Opportunities
- Ms. Marilyn S. Zelin, Senior Legal Advisor SEAD Program in Kosovo
- Ms. Mirlinda Kusari Purrini – ETF Indicators on Women’s Entrepreneurship: issues and potential

Discussion

11.00 – 11.30 Coffee Break

11.30 – 13.00 Panel Three: Increasing Participation of Women in the Labor Market & Social Entrepreneurship

Chairperson: Ms. Antigona Baxhaku

Reporters: Ms. Nita Gojani & Ardiana Qela

- Ms. Heidi Forbes Oste - Social Strategist, Sweden
- Ms. Dinah Bennett - Centre for Entrepreneurial Learning Durham University, UK
- Ms. Ola Syla – Founder & Manager of NGO Drita e Krushes, Kosovo
- Ms. Dhurata Bardoniqi – Business Owner of ARCING Project (Reconstruction & Building), Kosovo

Discussions

13.00 – 14.30 Lunch

14.30 – 16.00 Meeting Business to Business

16.00 – 16.30 Adoption of Conference Statement

Reporters: Ms. Nita Gojani

20.00 Gala Dinner at Sheshi 21

Panelists: Justina Shiroka Pula, Remzi Ahmeti, Marwa Aleitouni, Nermina Hamzic and Graziella Zanoletti could not attend due to objective reasons.



III. Panelists' Biographies



Melanne Verveer

President Barack Obama appointed Ms. Melanne Verveer as Ambassador-at-Large for Global Women's Issues. The President's decision to create a position of Ambassador-at-Large for Global Women's Issues is unprecedented, and reflects the elevated importance of these issues to the President and his entire Administration. In her capacity as director of the Department of State's new office on Global Women's Issues, Ambassador Verveer coordinates foreign policy issues and activities relating to the political, economic and social advancement of women around the world. She mobilizes concrete support for women's rights and political and economic empowerment through initiatives and programs. Designed to increase women's and girls' access to education and health care, to combat violence against women and girls in all its forms, and to ensure that women's rights are fully integrated with human rights in the development of U.S. foreign policy.

Ambassador Verveer most recently served as Chair and Co-CEO of Vital Voices Global Partnership, an international nonprofit she co-founded. Vital Voices invests in emerging women leaders and works to expand women's roles in generating economic opportunity, promoting political participation, and safeguarding human rights. Prior to her work with Vital Voices, Ambassador Verveer served as Assistant to the President and Chief of Staff to the First Lady in the Clinton Administration and was chief assistant to then-First Lady Hillary Clinton in all her wide-ranging international activities to advance women's rights and further social development, democracy and peace-building initiatives. She also led the effort to establish the President's Interagency Council on Women. Prior to her time in the White House, Ambassador Verveer served in a number of leadership roles in public policy organizations and as legislative staff.

Ambassador Verveer has a B.A. and M.A. from Georgetown University. She is a member of the Council on Foreign Relations, Women's Foreign Policy Group, and numerous other organizations.



Michael J. Murphy

Mr. Michael J. Murphy, an 18 year veteran of the U.S. Foreign Service, was named in 2009 as Deputy Chief of Mission of U.S. Embassy, Pristina, Kosovo.

Immediately prior to his posting in Pristina, he served as Political Counselor at the U.S. Embassy, Sarajevo, Bosnia-Herzegovina. His other overseas postings include London, England; Yaounde, Cameroon; and Lagos, Nigeria. While in Washington, DC, he has served as Executive Assistant both to the Assistant Secretary of State for European Affairs and the Director General of the Foreign Service, and as Desk Officer for Bulgaria and for the North Atlantic Treaty Organization. Mr. Murphy's Foreign Service Career has included tenure in the Fellowship of Hope Program, through which U.S. diplomats serve in the Ministries of Foreign Affairs of allied governments in Europe. He served from 2001-2002 in Britain's Foreign and Commonwealth Office as Office Director for Ukraine, Moldova and Belarus.

Prior to joining the Foreign Service, he worked on Capitol Hill as Senior Legislative Aide to Congresswoman Marilyn Lloyd of Tennessee, with particular responsibilities for international affairs and defense issues.

Mr. Murphy hails from East Greenbush, New York, and is an avid New York Yankees fan. He is a Phi Beta Kappa graduate of Hamilton College, with a Bachelor of Arts degree in International Relations. He is married to Kimberly Murphy, herself a member of the U.S. Foreign Service.



Afërdita Saraqini Kelmendi

Ms. Kelmendi is the founder and general director of RTV 21 in Kosovo. The media company was founded in 1998 and transmitted only over the Internet at first. During the 1999 conflict, the radio transmitted from Skopje, Macedonia, to return to Pristina, Kosovo once the conflict ended. Today, the company includes five television channels and its own IPTV platform, which enables it to be seen all around the world. Prior to RTV 21, Ms. Kelmendi was a journalist in Radio Television Pristina, a correspondent for Radio France International, and for several years a correspondent for Voice of America. A supporter of women issues, she was the founder of the "League of Albanian Women," and a co-founder of the "Media Project" that trained young women in journalism and communications. Ms. Kelmendi has testified in front of the U.S. Senate on the situation in Kosovo during 1999, and has won several awards, including the Courage in Journalism Award in 1999 awarded by the International Women Media Foundation, and the Judy Woodruff Fellowship. She has a degree in Albanian Language and Literature from the University of Skopje.



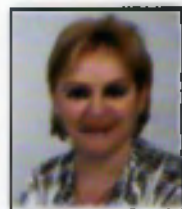
Marta Turk

Ms. Turk is the President of the Ljubljana Regional Chamber of Commerce in Slovenia, the President/Founder of the Association of Women Entrepreneurs GIZ Podjetnost, and also Head of Project Development at the Institute for Research and Development of Family and Female Entrepreneurship META in Ljubljana, Slovenia. A successful entrepreneur herself, Ms. Turk founded in 1987 a publishing company BIRO M, Ltd., a family owned business that today also includes Emona Tiskarna. She has also served a term (2002-2007) in the National Council of Slovenia (second Chamber of the Parliament) as the representative of employers of SME of Slovenia. She has also received awards both locally and internationally, for her efforts in promoting and developing women's entrepreneurship.



Elsa Baltezi

In 1993, Ms. Baltezi and her husband, like many other Albanians, found themselves jobless and they sought to start their own business. Using a recipe taught to them by friend, they started to market baby cream locally. They were the only "employees" and their customers were small local drugstores. By the end of the first year, they hired two other workers and started importing packaging and raw materials, mainly vitamins and active ingredients, from Roche. Today, they manufacture 52 cosmetic items, employ 20 people, and their company is ISO 9000-2001 certified. At the beginning of 2009, they inaugurated a paper manufacturing line which has a capacity of 70 tons per day. The company employs 82 people and exports to neighboring countries including Greece, Macedonia, Serbia, Montenegro and Kosovo. In 2010 they inaugurated the new line of recycled paper.



Donika Mici

Ms. Mici is the owner of the DoniAnna, a shoemaking company in Albania, which she started in 1992, when she took over a failing state-owned shoe company. She took advantage of the cheap labor, nonexistent competition and unmet demand. She focused on exporting, hired 120 workers, and within a few years DoniAnna was producing and exporting hundreds of thousands pairs of shoes a year. In 2009, she launched her own brand of shoes and today Macy's, Bata, Aldo and Kenneth Cole are among the company's clients. With more than 20 million USD in sales in the first half of 2009 and 1,400 employees, DoniAnna is among the largest exporters in Albania. Ms. Mici graduated from the University of Tirana, with a degree in economics/finance, with a specialization in business administration.



Lina Hundaileh

Ms. Hundaileh founded the Philadelphia Chocolate Manufacturing Company in 1991, where she was the General Manager until 2008. Afterwards she started her own consulting company Rawafed for Consulting and Development, and earlier this year started a new company Printing for the Manufacturing of Chocolate Company (Chocology). She is very active in promoting economic development in Jordan, as well as in promoting Jordanian products abroad. Ms. Hundaileh is also a member in the women committee of the Ministry of Labor. She has a degree in Food Science and Human Nutrition from the Jordan University, Faculty of Agricultural Engineering.



Linda Shala

Ms. Shala is the owner and General Manager of the Data Project Electronics company in Kosovo, a company that is a leader in consumer electronics and home appliances. Ms. Shala is also a board member of the Basketball Federation of Kosovo, the President of the male Basketball Club "Trepça" and member of the Kosovo Council for Consumer Protection. She has received awards for her achievements in entrepreneurship, and her company has been given awards for its philanthropic work. Previously, Ms. Shala was the Executive Producer at Radio Television of Kosovo (RTK), owner of other small enterprises and a journalist at the Radio Television of Pristina.



Canan Karalar

Ms. Karalar is the General Manager of Tunç Endüstriyel Sistemler OFFI – Office Furniture, a company that produces and sells furniture in Turkey. Before that she was the Business Development Director in the same company, and has previously worked as a Manager at Bürobella Furniture Ltd. Ms. Karalar holds an MBA from the Bilkent University.



Irena Kaštela

Ms. Kaštela is the owner of the coral shop Irena in Korčula, Croatia. She has inherited her business from her grandfather, to whom she remains eternally grateful. Ms. Kaštela finds her inspiration in the beauty of the sea and of the Korčula Island, and she pays special attention to every piece of jewelry created in her shop. She makes jewelry from stones, shells, beads and wood, and specializes in making coral jewelry. Her business revolves around pleasing the customers, and unique and original jewelry.



Fahrije Maloku

Ms. Maloku is the owner of the Natyra company, which started with the opening of the hairdresser salon in Gjakova, Kosovo, almost two decades ago, in 1982. She is active in her community, and has participated in various national and international trainings.



Ksenija Vlaović

Ms. Vlaović is the owner and Chief Executive Officer of Futura in Novi Sad, Serbia. Futura is a family owned printing and publishing company, which ranks in the top ten in the region and has enjoyed constant positive annual growth and development. She is the President of the Women's Entrepreneurs Committee, the Association of SMEs and Entrepreneurs, Serbian Chamber of Commerce and President of WAVE – Association of Vojvodina's Women Entrepreneurs. Until recently, Ms. Vlaović has been an active member of the G17plus political party, where she was a Member of the Presidency and their coordinator for the Vojvodina region. She also had a very active role in founding the G17plus Women's Network. She is currently completing her studies for a Masters degree in European studies at the University of Novi Sad, where she is writing her thesis on "Women's Entrepreneurship in EU – Networking and Interest Representation."



Siw Boine

Ms. Boine is educated as a product designer, and as a teacher of Arts and Crafts. She has worked several years as a teacher of Arts and Crafts. In 2007, Ms. Boine became ill with cancer, and after treatment had to quit her job as a teacher of arts and crafts. She and Ms. Torunn Grønbekk then started Epla to make their own workplace, and has worked as General Manager of Epla for 1.5 years.



Torunn Grønbekk

Ms. Grønbekk is a web designer and graphic designer, and has worked as a designer for several years; for O7Web and with several other design projects as a freelancer. She started her own company Ms. Grønbekk Design in 2009 working as a consultant and designer on web solutions, with exhibitions and other forms of marketing. In 2009 she also started Epla with Ms. Siw Boine, and works part-time as head of design and development in Epla.



Valentina Disoska

Ms. Disoska is the owner of ZONA dooel since the year 2000. A company that focuses on developing software and multimedia projects, as well as on advertising, ZONA dooel has an impressive list of clients that include Intel, Microsoft, Macedonian government, Transparency International, and others. With a degree in architecture from the St. Cyril and Methodius University in Skopje, before starting her own business, Ms. Disoska worked for various magazines and advertising companies in Skopje.



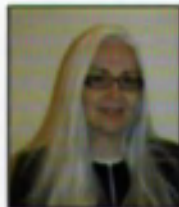
Mirjana Markovska-Andrevski

Ms. Andrevski is a lawyer at the Markovska & Andrevski Law Office in Skopje, Macedonia. Her expertise is business, corporate, financial and intellectual property law. She has been a legal consultant and represented various clients, among whom also several ministries, Lufthansa GmbH, Societe Generale, and the Macedonian Stock Exchange. Ms. Andrevski is active in her community, and especially in relation to promoting women's rights. She's the Vice-President of Women's Business Association ELITE and member of the Women's Lobby. Ms. Andrevski is also a member of the management board of the Macedonian Chamber of Commerce, the President and Executive Director of the ADR Association for alternative dispute resolution, and others. She has a law degree from the St. Cyril and Methodius University, in Skopje, Macedonia.



Glynis Long

As Export Strategist working with the World Bank, International Finance Corporation and for the US Small Business Administration, Ms. Long assists US SMEs export. Previously, Ms. Long led the Asia Sector for International Trade at SBA and developed the Online Women's Business website in multiple languages. She was formerly with the Securities & Exchange Commission. At the Organization of American States (OAS), Ms. Long is the Treasurer and Board Member of the NGO "Young Americas Business Trust", and board member of Kosovo Women's Business Association SHE-ERA. She is an international SME speaker for economic development, women, internet, e-commerce and innovative business issues in the U.S. and abroad. Ms. Long is a member of the DC Rotary Club and the national Leadership America, which supports women's issues. As a Founder, Ms. Long is developing a global network of international breast cancer centers for under-served women. She has an MBA in Finance from the George Washington University.



Jocelyne Talbot

Ms. Talbot is a Senior Gender Advisor and social scientist working at UNDP Kosovo as part of an initiative from the UNDP global programme for gender equality and women empowerment of the Bureau of Crisis Prevention and Rehabilitation. Previously Ms. Talbot worked as a policy advisor in the Middle East. Her extensive experience in several development sectors such as gender and economy and human rights as well as mainstreaming gender and women empowerment lead her in various international institutions and organizations. In 2007 she received an award from by the Ministry of External Affairs of the Netherlands: Section of the International Cooperation for her contribution to the advancement of women's rights and empowerment in the Arab States. She lectured and networked on global issues and participated in the development of several knowledge tools on the integration of gender in development of various sectors.



Mirlinda Kusari Purrini

Ms. Purrini is the Founder and Senior Advisor of the Kosovo Business Women Network and Founder and President of the Women Business Association SHE-ERA. She founded SHE-ERA in 1999 as a way of enabling women to rebuild the economic sector, which had been severely destroyed during the armed conflict in Kosovo. SHE-ERA has implemented numerous projects that have empowered women through eco-

conomic education and employment programs, and conducted noteworthy research studies that covered a wide range of topics such as SMEs and women entrepreneurs. Ms. Purrini has become a focal reference for international potential donors and has often been a consultant for governmental and non-governmental agencies. Her dedication to improving the position of women is evidenced not only in her work with SHE-ERA, but also in her membership in the board of the Coalition of Balkan Women's Business Association, and in several women's networks, including Kosovo Women's Network, The International Alliance of Women and In the Women's Lobby of Kosovo. Ms. Purrini is also a member of other professional bodies, such as the Kosovo Chamber of Commerce, Kosova Business Alliance, etc. She has a degree in economics from the University of Pristina.



Mustafë Hasani

Mr. Hasani is the CEO of the Investment Promotion Agency of Kosovo, within the Ministry of Trade and Industry. Among other responsibilities, Mr. Hasani also undertakes investment promotion visits and is personally involved in all major potential new investment and re-investment cases. Previously, he was an investment adviser in a project managed by the European Agency for Reconstruction and general director of the Kosovo Tax Administration. He has a degree in economics from the University of Pristina.



Marylin S. Zelin

Ms. Zelin is a Senior Legal Advisor for the USAID/SEAD program and is leading the programme's work on alternative dispute resolution. She has extensive corporate and commercial law experience as well as more than 15 years experience working on international justice sector reform projects. Prior to joining USAID/SEAD, Ms. Zelin served as a Country Director for the American Bar Association's Rule of Law Initiative (ABA/ROLI) in Georgia, Kosovo, Macedonia, Georgia and Lebanon and as a Legal Specialist in Croatia and Slovakia. She holds a J.D from the New York University School of Law where she served as an Editor for the Review of Law and Social Change and is member of the New York Bar.



Heidi Forbes Oste

Ms. Oste has 20 years of professional experience in new media and community building. She delivers award winning keynote addresses on the benefits of knowledge sharing and building bridges as well as how to effectively use social media and social tools. She has a global network of professionals in leadership roles in over 120 countries. She is an Ambassador for Women in Entrepreneurship and an advocate for economic growth and empowerment influencing change through social engagement and responsibility. Her clients range from Fortune 500 to Universities to Professional Organizations. Ms. Oste lives by the philosophy that Knowledge is Power: Sharing is Powerful.



Dinah Bennett

Ms. Bennett is the Director of the Centre for Entrepreneurial Learning at Durham University, UK. She researches and teaches nationally and internationally on marketing related issues and the concept of Networking and Relationship Management in relation to successful Business Development. In 1999 Bennett founded an innovative project 'Women into the Network' (WIN), which supports the creation and management of businesses by women through their integration into existing networks and hundreds of jobs have been created in the North East of England as a result of this initiative. WIN has been selected as the UK best practice initiative for promoting female entrepreneurship. Ms. Bennett is a Fellow of the Royal Society for Arts and a Fellow of the Higher Education Academy, has been a trustee of the Institute of Small business and Entrepreneurship since 2004 and is a Director of the International Centre for Entrepreneurship. She is the winner of an individual Queen's Award for Enterprise Promotion in recognition of her work promoting enterprise nationally and internationally.



Ola Sylva

Ms. Sylva is the Founder and Manager of the NGO Drita e Krushes in Kosovo. Ms. Sylva's work to help women dates back to 1995, when she organized roundtables and workshops on women issues. After the conflict in 1999, Ms. Sylva was determined to help out the women's of Krusha Madhe, a village that had suffered a lot during the conflict and where, consequently, there were numerous widows and orphans. She organized educational programmes, and professional trainings. She educated and supported women of Krusha Madhe so that they could open small shops. Later, she gathered

all of those in one production point that now employs 100 women that work on conservation of fruits and vegetables. The goal of Ms. Sylja's work is to enable women to be economically independent, as a means to improving their position. Ms. Sylja has a degree in journalism.



Dhurata Bardoniqi

Ms. Bardoniqi is the co-owner and administrator of the firm Arking, a construction company established in 1989. The company performs all construction and infrastructure building works, various designs and their projections. Except for work done on private houses and business, Arking has been contracted to complete works for the European Agency for Reconstruction, British Red Cross, the Italian KFOR, the Danish Green Cross, and others. Since 2008, Ms. Bardoniqi is administering a second construction company as well, Uniproject, which is currently involved in the building of a vocational education school in Skenderaj, a project worth more than 5 million EUR. In 2004, she has been recognized as the most successful woman in the region of Dukagjin and awarded as the manager of the year by the Network of Business Women in Kosovo and the Chamber of Commerce in Kosovo.



Susanne E. Jalbert

Ms. Jalbert has been an economic activist for 25 years. Through her Jalbert Consulting firm, she has focused on international business development strategy and policy, financial and corporate governance, global network expansion and enhanced social responsibility. She contributes to USAID-sponsored private sector development projects and has assisted more than 30 international contractors on 87 assignments in 45 countries. Ms. Jalbert is recognized as an architect and champion of the Iraqi Small Business Development Centers programme and has influenced non-governmental organizations and women's business association capacity building worldwide. She was selected as one of St. Mary's College of California's 40 Influential Women in August 2010.





IV. Information on SHE-ERA

The Women's Business Association SHE-ERA is an economic development non-governmental organization (NGO) founded in 1999, in the aftermath of the wars in former-Yugoslavia, with a focus on women's issues. SHE-ERA is an NGO dedicated to promoting women's economic empowerment through the exchange of information and experience, networking, training, and advocacy. SHE-ERA provides opportunities for partnership and collaboration among businesswomen, information on services and resources available to businesswomen in Kosovo, and advice on how to overcome difficulties that businesswomen face, including gender-based discrimination, corruption, and bureaucracy. Recognizing the central need for a legislative and policy framework that supports women's economic development, SHE-ERA also engages in advocacy efforts related to women's economic empowerment.

SHE-ERA's mission is to promote bold initiatives, policies and programs designed to support women's business enterprises at all stages of development in the public and private sector marketplaces – from start-up to success to significance.

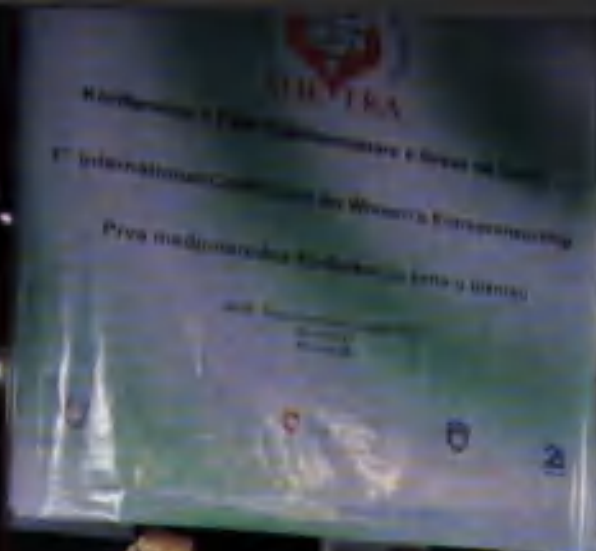
Through its work, SHE-ERA focuses on:

- o Increasing public access to and visibility of the Kosovo budget through transparency
- o Increasing participation of women in the labor market
- o Developing more partnerships among employers, the state, and NGOs in all cases concerning economic empowerment of women
- o Increasing job opportunities for women with structural transformation of economies, particularly waged employment in the services sector, self-employment and entrepreneurship
- o Introducing measures enabling better compatibility of work and family responsibilities
- o Delineating the roles and responsibilities of the state, trade unions, and employers
- o Encouraging the state, trade unions and employers to work in concerted action to introduce measures for removing obstacles and barriers, such as new codes of conduct, affirmative action and re-evaluation of "Men's" and "Women's" work
- o Integrating minority women in social and economical life
- o Maximizing opportunities for women to secure and keep jobs
- o Developing a set of policies and programs that provide access to training and life-long learning and target women according to the different stages of their lives and of family formations
- o Fostering programs on self-employment and entrepreneurial skills that target women through training, credit schemes, gender sensitization among bankers and organizations supporting the creation of SMEs
- o Ensuring transparency in the appointment process for high level governmental and other bodies, and enlarging the pool of potential women candidates through an active search into existing networks of professional women decision-makers in relevant areas

- Ensuring the availability and wide dissemination of sex-disaggregated data and gender-related information in order to enable the mobilization and support of all major actors of civil society: NGOs, trade unions, employers, associations and media. This is done so as to gain from their experience and knowledge, as well as to obtain their support, for the promotion of gender equality and benefit from their influence on decision-making bodies
- Ensuring continuity of this involvement through the establishment of frameworks that allow for regular dialogue between governmental and non-governmental actors, including open and transparent channels of communications







V. SHE-ERA Board of Directors



Xheraldina Vula (Board President)

Ms. Vula graduated in University of Pristina - department of Albanian Language and Literature. She is a Deputy Director and member of Board of Directors at Company 21. She is a well known journalist and a talk-show moderator always achieving more than 60 percent of total viewership in Kosovo in all shows that she created and produced; published poet ("Megjithatë sillet" 1988; "Me bisht syri" 1995, "A Street Cat" 1999 and "Ritual me Pantallona" 2001) translated into English, German, French, etc; a well known activist who supported other women in achieving their goals for women in general. She is a co-founder of Women's NGO "Women Artists and Veterans of Education" (1993), co-founder of Media Project (training center for young women in Journalism and conflict management), facilitated the establishment of women's journal "Sfinga" (1997), co-founder of women's monthly magazine "Eritrea" (1997), co-founder of First Albanian Radio on Internet Radio 21 and TV21 production (1998), co-founder of Company 21 (1999); advisor and board member of STAR Network of World Learning (1999-2002), member of Women Waging Peace (1999-present), board member of NEWW (2001 – 2003), member of Kosovo Women's Lobby (2004 –present), member of Kosovo Women's Network (1999-2007), Member of Board of Directors of Center for Women Studies (2007-present), President of Board of Directors for women NGO She-Era (2004-present), President of Board of Directors of KCSF (2007-present).



Prof. Dr. Justina Shiroka Pula (Board member)

Ms. Pula is the current Minister of Energy and Mining in Kosovo, a post she has held since 2007. She has taught at several universities in Kosovo, as well as in Macedonia, including University of Pristina, the Royal University Iliria, the University College Fama, and University of Southeast Europe. Ms. Pula also had managerial positions at the University of Pristina. Ms. Pula has been working hard towards ensuring a better position for women in Kosovo. She is a member of the International Alliance for Women and of the working group of the National Kosovo Initiative for Gender Equality. She served in the board of the University of Pristina, of the Economic Association of Kosovo and of the Association of Women Entrepreneurs. Ms. Pula received her PhD at the University of Pristina, Faculty of Economy, where she has also received her Docent degree. She has a master's degree from the University of Zagreb, Faculty of Economy.



Glynis Long (Board member)

As Export Strategist working with the World Bank, International Finance Corporation and for the US Small Business Administration, Ms. Long assists US SMEs export. Previously, Ms. Long led the Asia Sector for International Trade at SBA and developed the Online Women's Business website in multiple languages. She was formerly with the Securities & Exchange Commission. At the Organization of American States (OAS), Ms. Long is the Treasurer and Board Member of the NGO "Young Americas Business Trust", Women's Business Association SHE-ERA. She is an international SME speaker for economic development, women, internet, ecommerce and innovative business issues in the U.S. and abroad. Ms. Long is a member of the DC Rotary Club and the national Leadership America, which supports women's issues. As a Founder, Ms. Long is developing a global network of international breast cancer centers for under-served women. She has an MBA in Finance from the George Washington University.



Lulzim Çela (Board member)

Mr. Çela was born in 1963 in Pristina Kosovo. He is married and a father of three children. He completed his medical studies with the University of Pristina. He is specialized in Internal Medicine and Public Health and has a degree in Health Management.

He has 26 years of work experience from which over 12 years as a health provider at the primary and clinical health care. In 1997 he joined MSF and has worked in armed conflict affected areas. By the end of 1998 he joined UNICEF Kosovo Office as a health and Nutrition Officer. He headed the Health and Nutrition Program for many years. During his carrier with UNICEF he was seconded to the Ministry of Health. Upon his return he was tasked with establishment of the Social Policy Sector with UNICEF.

In 2009 he acted as a Managing Director of the private hospital. During this period of time he was also engaged as a professional consultant with several NGOs and UN agencies.

Since April 2010 he has been appointed as a Professional Advisor to Minister of Health.

Mr. Çela shows high and broad technical competencies in health and social policies. He has several authorial publications that deal with health, nutrition, poverty analysis and health policies and management. He has a warm and pleasant personality, characterized with strong leadership, communication and coordination skills.



Naxhije Alibegu Buçinca (Board member)

Ms. Buçinca is a dedicated promoter of women's rights. She taught in various schools in Montenegro and Kosovo, and has been a fierce promoter of women's rights, and particularly of women's education. Through her work in various NGOs, as well as with the Democratic League of Kosovo LDK, she has ensured that many young girls continue their educations and has worked on rooting out illiteracy among women. During the conflict in Kosovo, she has also helped out many families in need, particularly those where women were heads of households. Together with her husband, Ms. Buçinca has established Takimet e Poetëve Shqiptarë (Meetings of Albanian Poets), an event that has been going on since 1979. Her contribution for the betterment of the position of women, and in particular for increasing the level of education among women, has been widely recognized. Ms. Buçinca is founder of the creative group and veteran of education. She has received acknowledgments from the education departments in several municipalities of Kosovo, as well as an acknowledgment from the Prime Minister of Kosovo. Ms. Buçinca has a degree in Albanian Language and Literature from the University of Pristina.



Luljeta Vuniqi

Luljeta Vuniqi is the founder and the Executive Director of Kosovar Gender Studies Center (KGSC). She has been for the long-time Program Manager of Women's Programs, Minority Program, Youth and Human Rights Program at the KFOS (Kosova Foundation for Open Society) the Network of Soros Foundations. She is a sociologist and author of several research reports and research projects of KGSC are initiated and conducted under her supervision and leadership. She has played an important role in supporting and being active in women's movement in Kosova.

Luljeta is also one of the founders of Kosova Women's Network and Roma, Ashkali and Egyptian Women's Organizations Network.

She is board member of several local and international organizations as well as member of the Regional Women's Lobby.

She has participated in many programs, conferences and trainings on local, regional and global level and also published a number of articles on gender issues. Currently she is teaching Gender Studies at the AAB Riinvest University in Prishtina.







VI. Media Coverage

The 1st International Conference on Women Entrepreneurs was covered by all three national TV stations in the country: RTK, RTV 21 and KTV, as well as cable operators such as Klan Kosova. All TV stations have covered the conference in their main news editions.

RTV 21 as a Media Sponsor has covered the conference in these programs:

1. Guest in the studio of daily magazine **BonBon** one day prior to the conference
2. Live coverage of the conference 15 minutes each day in the daily magazine **BonBon** – interviews with panelists
3. **Ditari** – news edition at 18:30
4. **21 Drejtpërdrejt** – Interview with panelists
5. **21 minuta** – news edition at 22:00
6. **Flash news** – each hour
7. **Standardi ynë** – half an hour TV emission on the Conference
8. **Ne dime, duam dhe ia dalim** – half an hour TV emission dedicated to successful women and events that promote women

REVISED DRAFT

Small Business Act for Europe

Creating an enabling environment for women entrepreneurship
in the EU pre-accession region

The Istanbul Indicators
Date 14.6.2010

Explanatory Note

With particular emphasis given to female entrepreneurship in the Small Business Act for Europe, at a meeting of the SBA Coordinators for the EU pre-accession region on 22-23 March 2010, ETF proposed to determine feasibility for indicators on female entrepreneurship to be considered for inclusion in an indicator package originally elaborated for the European Charter for Small Enterprise. Independent experts on female entrepreneurship from each pre-accession country gathered in Istanbul on 20-21 April 2010 and drafted indicators four indicators considered important by the expert group for more strategic development of female entrepreneurship.

The draft indicators focus on the following areas:

- policy and data for female entrepreneurship;
- training for female entrepreneurship;
- improved access to finance for women entrepreneurs;
- networking and good practice.

With a similar policy interest in female entrepreneurship expressed by the countries of the EU's southern neighbourhood region working within a separate but similar enterprise policy framework (Euro-Mediterranean Enterprise Charter), ETF proposed that the indicator development effort in the pre-accession region be followed by a select number of countries from the Southern Mediterranean region. To this end, experts from Jordan and Syria were directly engaged into the Istanbul workshop.

In May 2010, the SBA Coordinators from the pre-accession countries, with support of each the respective experts who were involved in the elaboration of the indicators, undertook national consultations on the draft indicators. Consultations were also held with the European Commission. All feedback was summarized by ETF staff who proposed adjustments and improvements. On 1 June 2010 the draft indicators were discussed at the National SBA Coordinators meeting in Madrid and received overall support as to inclusion within a wider policy indicator package with some comments on the 'Financing Female Entrepreneurship' indicator. This version of the indicators takes on board the comments from the national consultations, the SAB Coordinators and the European Commission.

An extended policy indicator package, which could include the female entrepreneurship indicators, is expected to be applied in an assessment of each of the pre-accession country's alignment with the provisions of the European Small Business Act for Europe scheduled to begin in October 2010.

The Jordanian and Syrian National Coordinators of the Euro-Mediterranean Charter for Small Enterprise will additionally consider the draft indicators. They will report to a regional meeting of the Charter Coordinators on issues and options to improve female entrepreneurship in their respective countries.

¹Discussions will be held at the meeting of the Working Party on Euro-Mediterranean Industrial Cooperation, 16-17 June 2010 in Brussels.

LIST OF EXPERTS

EXPERTS FROM THE EU PRE-ACCESSION REGION

ALBANIA

Ms Mirela Arqimandriti

Rr. "Abdyl Frasheri", p.10/1, shk.1, ap.3

355 Tirana

ALBANIA

Tel: + 35542 255514

E-mail: mirela@gadc-al.org

BOSNIA AND HERZEGOVINA

Ms Indira Prljaca

Stupine B 13; Lamela B

75000 Tuzla

BOSNIA AND HERZEGOVINA

Tel: + 387 35 250 045

E-mail: talditz@bih.net.ba

CROATIA

Ms Zeljka Mrksa Mazalin

Ulica Grada Vukovara 78

10 000 Zagreb

CROATIA

Tel: + 385 1 61 06 351

E-mail: zeljka.mrksa@mingorp.hr, mzeljka@hotmail.com

KOSOVO (UNSCR 1244)

Ms Mirlinda Kusari Purrini

Str. Zagrebi, B11/23 no. 27

10000 Pristine

KOSOVO

Tel: +381 390 323 194

E-mail: mirlinda.kusari@gmail.com

FORMER YUGOSLAV REPUBLIC OF MACEDONIA

Ms Jasmina Galevska Maneva

Consultant

Orce Nikolov 113

1000 Skopje

Tel: +389 2 32 32 653

E-mail: jmaneva@soros.org.mk

MONTENEGRO

Ms Ljiljana Belada Bozovic

Novaka Miloseva 42

81000 Podgorica

MONTENEGRO

Tel: +382 20406313

E-mail: ljiljaboz@yahoo.com

SERBIA

Ms Mirjana Dokmanovic

Cara Lazara 19/A

24000 Subotica

SERBIA

Tel: +38124571336

E-mail: mirad@eunet.rs

TURKEY

Ms Dilek Cindoglu

Bilkent Merkez Loj 38

06800 Ankara

TURKEY

Tel: +90 312 290 1913

E-mail: cindoglu@bilkent.edu.tr

EXPERTS FROM THE EURO-MEDITERRANEAN ENTERPRISE CHARTER

JORDAN

Ms Nour Ai-Tarawneh

Jordan Enterprise Development Cooperation
11118 Amman

JORDAN

Tel: +962 6 5603507 Ext:2401

E-mail: nour@jedco.gov.jo

SYRIA

Ms Marwa Aleitouni

Chamber of Industry Syria
Muhajren Mastaba Nazeam Bashah Street
Damascus

SYRIA

Tel: +963 11 7370823

Email: marwa.eton@gmail.com

Female Entrepreneurship	
Indicator	Policy support framework for promotion of female entrepreneurship
Rationale	Effective development of female entrepreneurship requires a comprehensive set of gender-sensitive policies.
Objective	Government and stakeholders implement a set of complementary, evidenced-based policies to maximise the potential of female entrepreneurship.
Level 1	<ul style="list-style-type: none"> • Fiscal, economic, employment, social, and education and training polices are not gender-sensitive. • No structured dialogue between government and stakeholders , nor institutional support structures, in place to promote policies and measures for female entrepreneurship. • Data framework for an integrated policy environment (fiscal, economic, employment, social, education and training), essential for promoting female entrepreneurship is not in place.
Level 2	<ul style="list-style-type: none"> • Government and key stakeholders have engaged in a policy reflection process with the objective of setting up a coordinated and mutually-reinforcing gender-sensitive policy environment to improve female entrepreneurship. • Policy reflection process includes analysis and options to maximise the interface and synergies between national fiscal, economic, employment, social and education and training polices. • Draft regulatory fiscal, economic, employment, social and education and training polices are being reviewed for gender sensitivity. • Policy improvement recommendations have been defined for ensuring gender sensitivity within fiscal, economic, employment, social and education and training polices for more developed female entrepreneurship.

<p>Level 3</p>	<ul style="list-style-type: none"> • A female entrepreneurship policy framework incorporating the gender-sensitive policy improvements (level 2) has been approved by Government and key stakeholders. • A medium-term action plan with clearly defined measures for each of the policy areas (fiscal, economic, employment, social and education and training) to include a female entrepreneurship consultation forum and information and networking measures has been approved by Government and key stakeholders. • Government offices responsible for policies (fiscal, economic, employment, social and education and training) supporting female entrepreneurship have each committed annual budget to follow through on planned actions for policy implementation. • A dedicated institutional support structure oversees a) the implementation of the gender-sensitive fiscal, economic, employment, social and education and training policies, b) collects data for the respective policy areas and c) reports annually to all stakeholders on policy progress with an action plan.
<p>Level 4</p>	<ul style="list-style-type: none"> • In the reporting period, each of the Government offices responsible for their respective policy areas (fiscal, economic, employment, social and education and training) demonstrates progress in the implementation of measures as defined in the action plan. • Government funding is available for implementation of the measures for each of the policy areas (fiscal, economic, employment, social and education and training).

²Government includes ministries responsible for fiscal, economic, employment, social and education and training policies. Stakeholders include Chambers of Economy, employers' organisations, trade unions, civic interest groups.

Level 5	<ul style="list-style-type: none"> • A national policy and support framework for female entrepreneurship is fully established with a rolling work programme with financial support from each of the Government offices responsible for each of their respective policy areas (fiscal, economic, employment, social and education and training). • The framework includes evidence-based monitoring and evaluation arrangements with clear reporting lines on each policy area (fiscal, economic, employment, social and education and training) by the respective Government offices. • On an annual basis, Government offices with responsibility for each of the policy areas (fiscal, economic, employment, social and education and training) along with key stakeholders a) review progress and constraints on each of the respective policy areas using data and other evidence available, b) determine policy improvement points and c) agree on measures for implementation in the subsequent 12 months.
Justification	
Key sources	
Next steps	

Female Entrepreneurship	
Indicator	Training
Rationale	Improved entrepreneurship key competences and entrepreneurship skills of women contribute to enhanced employability of women and national competitiveness
Objective	Establishment and implementation of a national framework for entrepreneurship training and follow-up business development services for women.
Level 1	<ul style="list-style-type: none"> No gender-sensitive system solution available for strategically promoting female entrepreneurship training. Ad hoc gender-sensitive training and follow-up business development services are available.
Level 2	<ul style="list-style-type: none"> Cross-stakeholder task force (education, economy, labour, Chambers, employers, NGOs) established with mandate to build gender-sensitive system approach for female entrepreneurship training: a) self-employment, b) start-ups and c) enterprise growth for women-registered enterprises. The task force has a mutually-agreed and dedicated coordinator. Stock-take of female entrepreneurship training has been undertaken. The stock-take a) includes a policy review and gender-sensitivity assessment; b) identifies existing data available; c) details key training activities; and d) provides an inventory of entrepreneurship training providers which have women as a specific target group.

<p>Level 3</p>	<ul style="list-style-type: none"> • A national information campaign involving key entrepreneurship advocacy organisations (e.g. Chambers, ministerial public information services, NGOs) has been launched with the aim of creating awareness of the potential of improved training services for female entrepreneurship. • A country-wide training needs' analysis (sampling method) has been completed and which addresses training interests and training requirements of women entrepreneurs and potential women entrepreneurs.** • Based on the training needs' analysis, capacity-building is underway for training providers which have women as a specific target group and which focuses on training methods.
<p>Level 4</p>	<ul style="list-style-type: none"> • In the reporting period, of the total training and follow-up business development services in the country, at least <ul style="list-style-type: none"> • 10% of those trained for self-employment or who have engaged business development services specifically promoting self-employment have been women. • 5% of those trained for enterprise start-ups have been women. • 10% of enterprises which have engaged training and follow-up business development services have been women-owned enterprises. • a) 5% of enterprises which have engaged training and follow-up business development services for enterprise growth purposes have been women-owned enterprises.

³ Training refers to all activities where women are able to learn about enterprise start-ups, management and development provided by public and private sector training organisations. Follow-up 'business development services' refer to any support activity which follows the training and where women's competences are improved (e.g. coaching, mentoring, advisory support, workshops etc.).

** This indicator should be linked to the TNA indicator which features in Principle VIII of the Small Business Act.

Level 5	<ul style="list-style-type: none"> • In the reporting period, of the total training and follow-up business development services in the country, at least <ul style="list-style-type: none"> • 25% of those trained for self-employment or who have engaged business development services specifically promoting self-employment have been women. • 15% of those trained for enterprise start-ups have been women. • 20% of enterprises which have engaged training and follow-up business development services have been women-owned enterprises. • 10% of enterprises which have engaged training and follow-up business development services for enterprise growth purposes have been women-owned enterprises.
Justification	
Key sources	
Next steps	

Female Entrepreneurship	
Indicator	Financing
Rationale	Access to finance is a critical enabling factor for female entrepreneurship development in terms of start up and development of businesses.
Objective	Enhanced access by women to a range of financial support instruments for entrepreneurship promotion.
Level 1	<ul style="list-style-type: none"> • No specific financial support instruments for women entrepreneurship. • Fiscal regulations have no specific provisions for promoting female entrepreneurship. • Data on access to finance by women entrepreneurs' and potential women entrepreneurs is not available.
Level 2	<ul style="list-style-type: none"> • Discussions on-going for future provision of governmental funds for female entrepreneurship. • Preparations ongoing to ensure greater flexibility of credit guarantee facilities for access by women entrepreneurs' and potential women entrepreneurs. • Data on access to finance takes account of women entrepreneurs and potential women entrepreneurs.
Level 3	<ul style="list-style-type: none"> • Agreement has been reached at the national level on governmental budgetary support for female entrepreneurship, including agreed procedures to access to funding. • At least 20% of the national budget allocated to support entrepreneurship in the country, goes to women entrepreneurs. • Provisions of the credit guarantee facilities are sufficiently flexible to accommodate women entrepreneurs' requests • Structured data on access to finance of women entrepreneurs and potential women entrepreneurs is available for policy monitoring purposes.

Level 4	<ul style="list-style-type: none"> • Government funding to support female entrepreneurship is allocated annually. • Information on the funding opportunities is widely distributed in the country and easily accessible by women entrepreneurs and potential women entrepreneurs • At least 25% of the national budget allocated to support entrepreneurship in the country, goes to women entrepreneurs.
Level 5	<ul style="list-style-type: none"> • Both mutual or mixed credit guarantee schemes have necessary flexibility for access to finance by women entrepreneurs and potential women entrepreneurs. • At least 30% of the national budget allocated to support entrepreneurship in the country, goes to women entrepreneurs.
Justification	
Key sources	
Next steps	

Female Entrepreneurship

Indicator	National Network of Women Entrepreneurs
Rationale	An established network of women entrepreneurs reinforces opportunities for female entrepreneurship through improved advocacy, policy monitoring and exchange of good practice.
Objective	A national network of women entrepreneurs is in place and which promotes better policy and measures, including good practice exchange.
Level 1	<ul style="list-style-type: none"> • No national network for women entrepreneurs. • No regular information on good practice on female entrepreneurship.
Level 2	<ul style="list-style-type: none"> • A national network of women entrepreneurs has been established. • Examples of good practice in female entrepreneurship have been collected by the network.
Level 3	<ul style="list-style-type: none"> • The national network of women entrepreneurs supports a web-based, good practice information system. • An annual report on female entrepreneurship in the country is published by the network for women entrepreneurs and is based on a) data available from government sources and b) information from the network. • The network is a recognised dialogue partner for government and other stakeholders in relation to female entrepreneurship policies, advocacy and policy support measures.
Level 4	<ul style="list-style-type: none"> • At least one national event which reviews policy and good practice has taken place in the reporting period, with high-level press-coverage in both print and electronic media. • The network plays the role of a consultation forum in the policy development process and in the reporting period it has provided reports to government and other stakeholders on progress in the implementation of a) national policies and b) measures to support female entrepreneurship.

Level 5	<ul style="list-style-type: none"> • The national network of women entrepreneurs has been directly consulted in the reporting period on all female entrepreneurship developments (national policies and medium-term action plan) as part of the national monitoring and evaluation process. • The network has participated in the reporting period, in good practice exchange at international level on activities addressing female entrepreneurship.
Justification	
Key sources	
Next steps	



Žensko preduzetništvo Izveštaj

Prva međunarodna konferencija

Priština, Kosovo
28-29 Oktober, 2010

Ovaj izveštaj je rezultat Prve Međunarodne konferencije o ženskom preduzetnistvu održana na Kosovu (28-29 oktobar, 2010), koja je okupila više od 170 učesnika iz poslovne zajednice, državnih agencija i finansijskih institucija, međunarodnih i domaćih organizacija, istaknutih poslovnih žena kao i predstavnika nacionalnih udruženja poslovnih žena iz više od 13 zemalja iz celog sveta.

Razvojni Program Ujedinjenih Nacija na Kosovu (UNDP) i Globalni Program za Polna Pitanja Biroa za Sprečavanje Kriza i Oporavak (BCPR) je podržao objavljivanje ovog izveštaja.

Međutim, mišljenja izražena u ovoj publikaciji su mišljenja učesnika i ne predstavljaju stavove UNDP-a. Dok su razumni naponi učinjeni da se obezbedi da je sadržaj ove publikacije faktički i pravilno referiran, UNDP ne prihvata odgovornost za tačnost ili potpunost sadržaja i neće biti odgovoran za bilo kakav gubitak ili metu koje mogu biti naneti direktno ili indirektno upotrebom, ili oslanjanjem na sadržaj ove publikacije, uključujući i prevod na druge jezike osim engleskog.

Nema autorskih prava za ovaj dokument i zbog toga se njegov sadržaj može delimično ili u potpunosti koristiti bez prethodne dozvole Ženskog poslovnog udruženja SHE-ERA. Izvor informacija, međutim, mora biti citiran.

Ekipe projekta: Ženska poslovno udruženje SHE-ERA

Prevodioci: Sandra Purrini, Nita Gojani, Arben Fetahu

Redakcija: Nita Gojani

Dizajn omota i knjige: Twins

Izdavačka kuća: Twins - Priština, Kosovo

ISBN:

Kontakt:

Ismail Qemalli ul. Br.9

50000 Đakovica

Kosovo

Tel/Fax: +381 390 323 194

Tel/Fax: +381 38 732 608

E-mail: wsheera@gmail.com

www.she-era.org



IPAK
Investment Promotion Agency of Kosovo



*Ministria e Tregtisë dhe Industrisë
Ministarstvo Trgovine i Industrije
Ministry of Trade and Industry*



Republika e Kosovës
Republika Kosovë / Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government

MINISTRIA E ENERJISË DHE MINIERAVE
MINISTARSTVO ENERGIJE I RUDARSTVA
MINISTRY OF ENERGY AND MINING



Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun Svizra

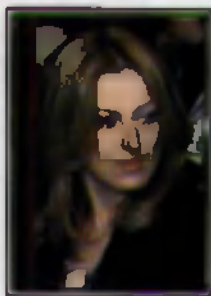
Swiss Cooperation Office Kosovo

Zadržaj

Mirlinda Kusari Purini Osnivač & Predsednik SHE-ERA	151
I. Govori dobrodoslice	153
Govor Melanne S. Verveer – Ambasadorice za Svetska Pitanja Žena, Državni Odsek SAD-a	154
Govor Michael J. Murphy-a, Zamenik Ambasadora, Ambasada SAD-a, Pristina, Kosovo	156
Svedočanstva žena preduzetnica	159
II. Preporuke - Put napred.....	173
Podaci i politike o ženskom preduzetništvu Data and policies for women entrepreneurship	174
Obuka za preduzetništvo žena	174
Poboljšani pristup financijama za žene preduzetnike	175
Nacionalna mreža ženskih preduzetnika.....	175
Uspostavljanje Virtualne vlade žena za veću odgovornost	175
Identifikacija mehanizma za lobiranje Vlade i drugih nadležnih organa za sprovođenje datih preporuka, i sazivanje nastavka prve međunarodne konferencije o ženskom preduzetništvu	175
ANNEKSI	176
III. Biografije Govornika	179
IV. Informacije o SHE-ERA	191
V. Odbor Direktora SHE-ERE	195
VI. Medijska Pokrivenost	201
ETF - Istanbulski indikatori (Evropski akt o malim preduzećima).....	203







Mirlinda Kusari Purrini **Osnivač & Predsednik SHE-ERA**

Ovaj izveštaj je rezultat Prve Međunarodne konferencija o ženskom preduzetništvu koja je održana na Kosovu (28-29 oktobar, 2010), i koja je okupila više od 170 učesnika iz poslovne zajednice, državnih agencija i finansijskih institucija, međunarodnih i domaćih organizacija, istaknutih poslovnih žena kao i predstavnika nacionalnih udruženja poslovnih žena iz više od 13 zemalja iz celog sveta. Sama konferencija je predstavljala dugo vremena samo san. Međutim, ideja ove konferencije je snažno potvrđena kada sam prisustvovala Predsedničkom samitu o ženskom preduzetništvu održanom u Washingtonu (25-27 april, 2010), odmah posle rada u Istanbulu (april 19-22, 2010) na ETF-Indikatorima u politici žena u preduzetništvu (Zakon o malim preduzećima). Na Predsedničkom samitu žene su se složile da će raditi zajedno na poboljšanju ekonomske situacije žena preduzetnika širom sveta.

Ideja o konferenciji koja će se održati na Kosovu je uskoro izazvala ogromnu reakciju među ženama poslovnim liderima na Kosovu, regionu, Evropi, SAD-u i Bliskom Istoku. Upravni odbor SHE-ERE je snažno podržao ideju i projekat, uz zavet se da će raditi zajedno sa osobljem SHE-ERE da bi se omogućio projekat konferencije. Želela bih da se zahvalim Upravnom odboru na verovanju da SHE-ERA može da utiče da se stvari dogode.

Sastanak sa Gđa. Afërdita Kelmendi (generalni direktor) i Gđa. Xheraldina Vula (zamenik direktora) na RTV 21 je osigurao snažnu posvećenost RTV 21 u podršci ovoj konferenciji svim mogućim sredstvima. Ovo je dalo SHE-ERA jak podsticaj da nastavi sa radom na razvoju projekta konferencije. Velika vam hvala obema.

Uskoro nakon toga, projekat konferencije je imao veliki odziv zajednice donatora. Zelela bih da se zahvalim svim donatorima koji su verovali, ohrabрили, podržali i promovisali konferenciju:

- Ministarstvo Trgovine i Industrije – APIK
- Ambasada SAD –a u Pristina
- Svajcarska Agencija za Razvoj i Saradnju (SDC)
- Program Razvoja Ujedinjenih Nacija (UNDP)
- Ministarstvo Energetike i Rudarstva
- Beba Cosmetic – Albanija
- Zepter International – Kosovo
- Grand Dekor – Kosovo

U ime Ženskog poslovnog udruženja SHE-ERA, u ime Upravnog odbora želela bih da se zahvalim svim panelistima na učešću i vrednom doprinosu na "Prvoj Međunarodnoj konferenciji o ženskom preduzetništvu". Osim toga, konferencija je pružila odličnu platformu za razmenu iskustava i dobrih praksi za dalje napredovanje mreža žena preduzetnica u regionu, SAD, CIE i Bliskom Istoku. Nadamo se da vam je broj govornika i kvaliteta prezentacija pružio vredan uvid i korisne mogućnosti umrežavanja.

Vaš neprocenljiv doprinos nam je pomogao da adresiramo problematična područja s kojima se suočavaju žene preduzetnice u različitim zemljama, područja gdje saradnja među poslovnim ženama može postići najbolje rezultate. Ovi rezultati uključuju mogućnosti umrežavanja, joint venture kapital, dizajn politika i pouzdanih statističkih podataka kroz razvoj relevantnih pokazatelja, pristup kreditima kroz inovativne šeme finansiranja i unapređenje specifičnih znanja i veština kroz izgradnju kapaciteta.

Na kraju bih da se zahvalim Gđi. Jocelyne Talbot, Gđi. Brikena Sylejmani i Gđi. Burbuqe Dobranja za vredne inpute i doprinos tokom pripreme konferencije i ovog izveštaja.

Mirlinda Kusari Purrini



Predsednik, SHE-ERA



I. Govori dobrodošlice



Govor Melanne S. Vermeer – Ambasadorice za Svetska Pitanja Žena, Državni Odsek SAD-a

Video poruka Ambasadorke Vermeer učesnicima konferencije

Pozdrav iz Vašingtona. Meni je jako žao što ne mogu da budem sa vama na Kosovu. Ali, počastvovana sam što putem ovog medija mogu da pohvalim sve vas za vaš rad na promovisanju napretka žena.

Mi znamo da kada žene napreduju, napreduje zemlja. Žensko ekonomsko osnaživanje je ključno za ekonomski rast. Danas, postoji mnogo podataka Ujedinjenih nacija, Svetske banke, korporacija i istraživačkih centara, koji pokazuju da investiranje u žene pozitivno utiče na smanjenje siromastva, opsti prosperitet zemlje, i da, čak utiče na smanje korupcije.

Mi takođe znamo da je pokretanje malih i srednjih preduzeća od strane žena akcelerator BND-a, što je motor za ekonomski rast.

Kao što je često sekretar Hillary Clinton isticala, talenat je univerzalan, ali prilika nije. Kada žene dobiju priliku, kada se njihov potencijal iskoristi, celo društvo ima koristi. Svi znamo da su žene nosioci promena u svojim zajednicama, da rade na unapređenju ekonomskog, socijalnog i političkog napretka, stvarajući mir i stabilnost.

Svaka od vas treba da uloži svoje preduzetničke vestrine i energiju u stvaranje bolje budućnosti za sve. Učešće žena u vlasti, u građanskom društvu, u biznisu, u obrazovanju, i još mnogo šire, je od kritičnog značaja za prevazilaženje izazova, za prevazilaženje podela u našim društvima i za stvaranja boljeg života za sve, za muškarce i žene, dečake i devojčice.

Kada je u pitanju pokretanje biznisa, žene se još uvek suočavaju sa mnogim barijerama pri pokretanju biznisa, ili pri proširenju postojećeg poslovanja. Kao što dobro znate, one se suočavaju, sa preprekama pri pristupu obuci, mentorstvu, tržištu i finansijama. Zato se mi zalažemo u Vladi SAD-a da pomognemo unapređenje ekonomskog učešća žena.

Mi znamo da je polna ravnopravnost pametna ekonomija. Žene još uvek snose teret ne fer i netačnih pretpostavka, smatra se da su nekako manje sposobne za pokretanje i vođenje biznisa. To je razlog zašto je posao koji radite toliko važan.

Vašim ujedinjenjem u mreže, razgovorom o izazovima, učenjem najboljih praksi, vi igrate ključnu ulogu u

otklanjanju prepreka i širenju poruke da žene moraju biti uključene u biznis i preduzetništvo, da bi se naša privreda razvijala i da od toga svi imaju koristi.

Nadam se da ćete odavde poneti sa sobom obnovljeni osećaj mogućnosti, kao i posvećenost da iskoristite vaše veštine, vaše liderstvo i vašu energiju da doprinesete rastu i napretku vaše porodice, vaše zajednice, i vaše zemlje.

Žene mogu i pomoći ce u stvaranju jačeg, stabilnijeg, sigurnijeg, prosperitetnijeg i mirnijeg sveta.

Želim sve najbolje svima vama!



Govor Michael J. Murphy-a, Zamenik Ambasadora, Ambasada SAD-a, Priština, Kosovo

Dobro jutro uvaženi gosti, organizatori konferencije, dame i gospodo. Privilegovan sam da danas ovde otvorim ovu konferenciju o pitanju od vitalne važnosti za Kosovo - ženskom preduzetništvu.

Ono sadrži obećanja za Kosovo na dva načina. Prvo preduzetništvo. Preduzetništvo će biti ključ gospodarskog razvoja i sigurnosti Kosova u narednim godinama. Drugo: žene. Prosperitet zemlje, i njeno društveno zdravlje neraskidivo su povezani sa ekonomskim i obrazovnim statusom žena u društvu. Tako da se nadam da će rasprave tokom dva dana, pružiti uvid u načine napredovanja za sve žene na Kosovu i biti pretvorene u opipljiva dela koja će imati dubok i pozitivan uticaj na vašu zemlju.

Trenutno, ekonomija Kosova raste po stopi od oko 4 posto. To može biti zavidna stopa rasta za mnoge velike privrede, posebno u ovo doba ekonomskog nemira, ali nažalost, to nije dovoljno za Kosovo. Kosovo troši više nego što proizvodi. Stopa nezaposlenosti je ogromna i svake godine sve više radnika se priključuje redovima nezaposlenih. Budući da gotovo 30.000 mladih ljudi pristupa tržištu rada godišnje, Kosovo će trebati stvoriti 30.000 novih radnih mesta godišnje samo kako bi išlo ukorak. U stvari, samo oko 3.000 do 4.000 novih radnih mesta se stvara svake godine.

Čak i ako se privreda širi dovoljno da zaposli ove dodatne tražitelje zaposlenja i time smanji visoku stopu nezaposlenosti, više će i dalje biti potrebno u svrhu porasta blagostanja svih radnika. Međunarodni Monetarni Fond procenjuje da kosovsko gospodarstvo mora rasti po stopi od najmanje 7 posto godišnje u nekoliko sledećih godina. Kako ćete u tome uspeli?

Ambasador Dell je u govoru maja prošle godine u AAB/Riinvest, istaknuo potrebu da Kosovo "razvije jake - i pravno - ekonomske osnove koje će mu omogućiti da postane uspešan i održiv kandidat za članstvo u Evropskoj uniji", dodajući da će "konkurentan privatni sektor" morati voditi takve transformacije.

Postoje strategije koje Vlada može preduzeti kako bi se povećao gospodarski rast, uključujući i podizanje privlačnosti Kosova za investitore. Za poticanje okruženja u kojem firme mogu napredovati, preporučujemo da Vlada preduzme sledeće korake:

- liberalizacija tržišta - uklanjanje prepreka, donošenje modernih komercijalnih zakona i poboljšanje provedbe ugovora
- uspostava povoljnog ambijenta za finansijski sektor i poticanje konkurencije, tako da se poboljša pristup kreditima
- uspostava široke porezne osnovice kroz niske stope poreza i business-friendly propise koji će smanjiti sivu ekonomiju i potaknuti preduzetništvo
- uvođenje modernih i efikasnih sistema upravljanja javnim finansijama i nadzor središnjeg budžeta da bi se ulilo povjerenje u vladine makroekonomske politike
- naporan rad da bi se privukla ulaganja, kako domaća tako i strana, i
- konačno, i možda najvažnije, promovisanje rasta malih i srednjih preduzeća koja su primarni izvor novih radnih mesta širom modernog sveta

Čak i u Sjedinjenim Državama, 90 posto svih zaposlenika radi u malim preduzećima, a mala preduzeća čine više od dve trećine svih novih radnih mesta u Americi u poslednjih 15 godina. Isto tako, mala preduzeća su pokretačka snaga u polju inovacija, generiraju 13 puta više patenata po zaposleniku od većih preduzeća. Tako da je uloga svih vas okupljenih ovde danas presudna. Vi i vaše kompanije su ti koji će pokrenuti ovu privredu - i ovu zemlju - napred. Morate biti u partnerstvu sa vašom Vladom - potaknuti je na preduzimanje reformi i provođenje okvira koji će omogućiti preduzećima da napreduju. Vlada mora shvatiti da privatni sektor nije neprijatelj. On predstavlja najveću nadu Kosova. Vlada ne bi trebala i ne može kontrolirati privatni sektor. Umesto toga, odgovornost Vlade je jačanje privatnog sektora i zaštita potrošača. No, teret nije sav na vlasti. Kao što sami znate, preduzetništvo uključuje rizik, kao i predanost i optimizam da sagledate svoj projekat; da ga održite unatoč teškim vremenima. Uopšte ne sumnjam da ste vi svi stručnjaci što se tiče energije i žara. Jer ja verujem da ste već prevladali značajne prepreke da biste stigli tu gde ste danas.

Vi ste nesumnjivo svesni više nego ja, da ne postoje iste mogućnosti za sve na Kosovu. Žene zaostaju u obrazovanju i ekonomskom položaju. Samo 13 posto žena živi od vlastitih prihoda. Nezaposlenost kosovskih žena je 25 do 30 posto viša nego među muškarcima na Kosovu. Veći postotak žena nego muškaraca napusti školu. Nepismenost među ženama je tri puta veća nego među muškarcima na Kosovu, posebno u ruralnim područjima. Žene su retko vlasnice imovine - samo 8 posto nekretnina na Kosovu je u vlasništvu žena - i žene su često prisiljene da se odreknu prava na nasleđivanje imovine. Muškarci još uvek dominiraju poslovanjima na Kosovu - kao što ste verovatno i svesni, samo 6 posto preduzeća je u vlasništvu žena.

Često je teško, posebno u udaljenim područjima, za žene da uđu u taj klub.

Pa ipak, vaša upornost dopušta vam da učinite upravo to. Vi ste u klubu. A vi ste željni da proširite vlastita preduzeća, i nadam se, da proširite članstvo u ovoj grupi. Mi smo s vama. Sjedinjene Države preduzimaju akcije kako bi vas podržale u unapređenju ne samo uzroka privrednog razvoja na Kosovu, nego i pitanja žena – kroz vaše primere i uspeh.

Mi smo doprineli organizaciji ove konferencije. Od 2001, Vlada SAD-a je podržala Kosovo Business Women's Network (KBWN) kroz program World Learning. Mi smo radili sa ženama parlamentarcima kroz Women Informal Group (WIG) i poticali ih da se zalažu za ravnopravnost polova u parlamentarnim raspravama

i analizama politika. Naš rad sa ženama poslovnim vođama je omogućio da prošire svoje umreživanje i marketinške veštine, kao i njihovo znanje računovodstva i pristupa kreditima.

Na tome se još uvek treba puno učiniti, i mnogo od tog posla će pasti na vaša ramena. Ali ja sam uveren da žene u ovoj prostoriji, i mnogi koje će slediti vaše vođstvo, će savladati izazov. Kosovu su potrebna vaša preduzetništva. Vaša poslovna sposobnost. Vaše mogućnosti za zapošljavanje. Ono treba naučiti od vas kako pokrenuti profitabilna i konkurentna preduzeća u globalnom gospodarstvu. I žene iz vaše zajednice trebaju shvatiti da i one mogu ući i uspeti na tržištu.

Ja bih vas molio da ostanete fokusirane dok raspravljate ova pitanja tokom sledeća dva dana. Ne samo na neposredne potrebe vaših preduzeća, nego i na ove potrebe u širem kontekstu njihovog uticaja na kosovku privredu i razvoj Kosova. Znam da su danas ovde regionalni lideri da sa vama podele iskustva poslovanja vlastitih preduzeća. Ti uspesi i umrežavanje će takođe biti ključni u napredovanju vaših preduzeća, i ja pozdravljam organizatore konferencije na davanju međunarodne perspektive ovom forumu. Vi možete pomoći da ostvarite bolju budućnost za sebe i vašu decu - budućnost u kojoj postoje mogućnosti i gde se Kosovo može zauzeti za mesto koje mu pripada u evropskim institucijama.

Vi - na vrlo stvaran način - držite budućnost vaše zemlje i vaše regije u vašim rukama. Ali ja verujem da su žene uvek shvatale to. Tako, ja mogu pohvaliti vašu energiju i vašu odlučnost i želim vam puno uspeha u zajedničkom radu kako bi Kosovo išlo napred.

Svedočanstva žena preduzetnica

Većina žena govornica su uspešne u poslu koji obavljaju i podelile su svoje priče o uspehu. One su govorile o svojim ličnim iskustvima, o razlozima koji su ih potaknuli da započnu biznis, o putu koji su trebale preći da stignu tu gde su danas, o preprekama koje su morale prevazići. Tokom svojih prezentacija, govornice su podelile mnoga znanja i više korisnih saveta.

Afërdita Şaraqini Kelmendi - Generalni direktor RTV 21, Kosovo

Gđa. Afërdita Şaraqini Kelmendi je govorila o tome kako je osnovala RTV 21. Kao novinar Radio Televizije Pristina ostala je bez posla 1990. godine, kao i mnogi drugi Albanci sa Kosova. Navikla da radi, ona nije nikada pristala da ostane kod kuće, nego je nastavila da provodi vreme sa svojim bivšim kolegama. Dok su druge žene počele da dolaze sve ređe i ređe na kafu i svakodnevne sastanke, Kelmendi je nastavila da dolazi, uprkos pritisku nekih ljudi, bivših kolega koji su izrazili svoje predrasude da je ženama mesto kod kuće. U svojoj borbi za prostor, ona je stvorila novi posao za sebe, kao dopisnik sa Kosova za Radio France International, i kasnije za Glas Amerike.

Kada je čula da Gđa. Madeline Albright, tada državni sekretar SAD-a, odlučila da uloži 5 miliona dolara u slobodne i nezavisne medije u bivšoj Jugoslaviji, Gđa. Kelmendi je odlučila da dobije deo ove investicije da ostvari svoj san - nezavisni medij na Kosovu. Da bi osigurala poverenje drugih investitora, ona je prvo uložio svoja sredstva da stvori infrastrukturu za medije, da dokaže da ima puno poverenje u svoj projekat, RTV 21.

Kako država Srbija nije novim medijima davala vazdušne frekvencije, i pošto se suočila sa nedostatkom konvencionalnih infrastruktura, RTV 21 je započela sa emitovanjem na internetu, i time postala prvi elektronski medij na Kosovu. Korišćenje interneta je značilo da radnici moraju da nauče više o novoj tehnologiji, ali je, zahvaljujući ovoj tehnologiji, RTV 21 je uspeo da bude prisutan svuda.

Uspeh RTV 21 je podstaknuo i druge da se upuste u slične poduhvate. Umesto da ih smatraju konkurencijom protiv koje se treba boriti, RTV 21 je konkurenciju smatrala za veoma pozitivnu stvar. Baš zbog te konkurencije i njihove saradnje, RTV 21 je nastavila da se razvija. Danas, RTV 21 obuhvata pet TV stanica i emituje se svuda širom sveta. Zapošljava oko 200 radnika, a više od 35 odsto njih su žene.

Gđa. Kelmendi je takođe govorila o svom motu, moto kojim se rukovodi mlada žena koja se zaposli na RTV 21, "Ja znam, ja želim i ja mogu" Gđa. Kelemendi je objasnila da kada kažete: "ja znam" to treba upotrebiti svakodnevnim učenjem novih stvari. Kada kažete "ja želim" treba koristiti to znanje svakog dana i preneti ga drugima. A kada kažete "ja mogu" pojačavate samopouzdanje i druge činite svesnima toga, i podstičete ih da imaju veru u sebe.

Podsetnici

- Prostor za stvaranje ti niko ne pruža, svoj prostor stvaras sam i moraš se boriti za njega
- Niko ti ne poklanja ništa ako ti prvo ne ulazeš, tvoja investicija uverava druge investitore da imaš vere u svoj projekat
- Protiv konkurencije se ne bori, sa konkurencijom se saraduje

Marta Turk – Predsednica Regionalne Ekonomske Komore Ljubljana, Slovenija

Gđa. Marta Turk, Predsednica Regionalne Ekonomske Komore Ljubljana, Slovenija, je govorila o tome kako je započela svoju karijeru kao preduzetnica. Majka četvero dece, Gđa. Turk se suočila sa izazovom da balansira svoj profesionalni i personalni život. Svog je sefa zamolila da joj osigura brigu o deci na radnom mestu i popodne i naveče. Ali, njen sef nije ispunio njene zahteve, obrazlažući da njen ugovor o radu ne predviđa da ona ima četvero dece. Tako da je započela svoj biznis, radeći u toku noći na pisačkoj mašini u jednom podrumu. Danas, njena porodica poseduje izdavačku kuću.

Gđa. Turk je takođe govorila i o društvenoj odgovornosti biznisa, naglašavajući da je preduzetnikova odgovornost takođe i razvoj društva. To se postiže investiranjem u društvo, ali i pomažući drugima. Gđa. Turk je isto tako naglasila i važnost biznis mreža, koje predstavljaju sistem razmene iskustava i pomoći jedni drugima.

Gđa. Turk je podcrtała četiri pravila: prvo – imati samopouzdanje; drugo – sve se može postići kada se ima volje; treće – investiranje u znanje je bitno; i četvrto – umrežavanje, koje funkcioniše sa obe strane i obuhvata i saradnju sa konkurencijom.

Podsetnici

- Trebaš se razvijati zajedno sa tvojim partnerima
- Moraš voleti, znati i uspeti češ
- Moraš verovati u uspeh, imati vere u sebe, jer će samo tako drugi imati poverenja u tebe

Elsa Baltezi – Vlasnica proizvodne kompanije Beba Kozmetik, Albanija

Gđa. Elsa Baltezi je vlasnica proizvodne kompanije Beba Kozmetik, Albanija. Ona je poslovanje započela sa suprugom 1993. godine, nakon što su oboje ostali bez posla. Sa jako malo kapitala, ali odlučno i hrabro, podigli su kratkoročni kredit i osnovali prvu albansku kompaniju koja se bavi proizvodnjom higijenskih i kozmetičkih proizvoda. Započeli su sa samo 6 proizvoda, ali s vremenom, poslovanje se znatno proširilo.

Danas, Beba Kozmetik prodaje 52 proizvoda visoke kvalitete i zapošljava 20 ljudi, većina kojih su žene. Gđa. Bartezi posao vodi zajedno sa svojom kćerkom.

Porodični biznis se takođe proširio, i danas obuhvata i biznis pakiranja Edipak ship, koji vodi suprug gđe. Baltezi i njen sin. Linija proizvodnje papira, koja obuhvata i fabriku za proizvodnju papira od recikliranih materijala, zapošljava 82 radnika i izvozi u okolne države, u Grčku, Srbiju, Crnu Goru i Kosovo.

Gđa. Baltezi je takođe naglasila važnost obrazovanja, i rekla je da njen porodični biznis investira u mlade ljude putem finansiranja njihovog studiranja i pružanjem posla nakon diplomiranja.

Lina Hundaleih – Vlasnica kompanije Chocolography, Jordan

Gđa. Lina Hundaleih je vlasnica Printing for the Manufacturing of Chocolate Company (Chocolography) i bila je vlasnica kompanije za proizvodnju čokolade u Jordanu. Ona je započela svoj biznis nakon što je kompanija u kojoj je radila kao pomoćnik direktora zatvorila svoje urede u Jordanu. Kao strastveni ljubitelj čokolade, Gđa. Hundaleih je odlučila da otvori fabriku čokolade, iako u to vreme nije imala završen neki kurs o upravljanju ili računovodstvu, ali je imala volju i ambicije. Bilo je teško da pronađe neku kompaniju zainteresiranu za zajedničko preduzeće u Jordanu, ali je ipak na Kipru Gđa. Hundaleih uspela pronaći takvu kompaniju. Oni su je pozvali da u njihov ured da rasprave dogovor o mogućem biznisu. Nervozna kako će da impresionise fabriku na Kipru i da ih ubedi da započnu da posluju sa njom, Gđa. Hundaleih je pročitala knjigu o čokoladi pažljivo, tako da nauči terminologiju koja joj treba. Impresionirala je zainteresovane stranke na Kipru svojim entuzijazmom i posvećenošću, i nakon godinu dana pregovora otvorena je fabrika u Jordanu.

Ona je nastavila da uči, da ide u radionicu, i zaposlila je ljude čije su jake tačke bile njezine slabosti. Nakon što se suočila sa puno izazova, obuhvatajući i dogovor o slobodnoj trgovini sa SAD i arapskim zemljama, Gđa. Hundaleih se fokusirala na diverzifikaciju izvoznih tržišta i svojih proizvoda. Tako je započela sa proizvodnjom čokolade za dijabetičare, da odgovori na potrebe 55 odsto stanovništva Jordana koji boluje od dijabetesa. Njezina fabrika je takođe proizvodila lizalice od čokolade, orahe prekrivene čokoladom, lokume, bombone.

2008-e, Gđa. Hundaleih je odlučila da proda svoje akcije, je fabrika čokolade više nije ispunjavala njene ambicije. Drugi akcionari su bili previše kruti, nisu želeli da riskiraju, dok je njena želja bila proširenje.

Gđa. Hundaleih je otvorila dućan kaligrafije sa čokoladom: personalizirajući poklone i štampanjem logoa na čokoladu. Fokusirala se na razvoj specifičnog dela tržišta, održavanje dobrih odnosa sa kupcima, koristeći sve vreme čokoladu visoke kvalitete.

Gđa. Hundaleih je naglasila nekoliko stvari koje je naučila tokom vođenja svog biznisa. Ako neko želi da nešto postigne, onda on ili ona treba da napravi detaljno istraživanje i da nauči stvari koje treba znati. Takođe, kritike ne treba da shvati lično, nego da prihvati neuspeh kao deo iskustva. Treba znati svoje slabe i jake tačke, i koristiti ih u svoju dobit.

Podsetnici

- Učenje je najvažniji deo ne samo pre početka poslovanja, nego i tokom rada
- Trebaju se osigurati kontinuirana stručna usavršavanja
- Bez rizika nema poslovanja, tako da se ne treba plašiti učiniti prvi korak
- Moraš smeti, odlučiti i hodati prema napred, čak i kada se suočavaš sa preprekama

Linda Shala – Vlasnica kompanije Data Project Electronics, Kosovo

Gđa. Linda Shala je vlasnica kompanije Data Project Electronics na Kosovu. Njen san je bio da postane slavna novinarka, ali taj san je nasilno prekinut 1990-e. Bez posla, ona se okrenula preduzetništvu kao načinu preživljavanja. Gđa. Shala je otvorila malu prodavnicu kozmetike. U početku je mislila da je prodaja kozmetike posao koji je ponizavajući za nju, novinarku sa diplomom iz ekonomije. Ali, to je prevazišla već prvi dan po otvaranju prodavnice. Ona je bila osoba iza pulta, osoba koja je čistila, osoba koja je otvarala i zatvarala prodavnicu.

Njen put prema uspehu nije bio bez neuspeha. Sve je izgubila u ratu 1999-e. Ali, ništa nije moglo da zaustavi Gđu. Shalu. Ona je nastavila sa radom. Osim prodavnice kozmetike, imala je još jedan dućan za šivanje i vezenje, a kasnije i prodavnicu cveća. Iako njen rad nije davao rezultate odmah, Gđa. Shala se nije zaustavljala.

Danas, njena kompanija zapošljava 70 ljudi, lider je u prodaji aparata za domaćinstvo na kosovskom tržištu, saraduje sa puno kompanija svetskog ugleda i nagrađena je za njen filantropski rad.

Gđa. Shala je istaknula da se rezultati mogu postići uz posvećivanje, rad i pozitivno mišljenje. Ona je naglasila da je potrebno imati volju, ne razočarati se kada se susretneš sa problemima i uvek moraš biti spreman započeti od nule.

Podsetnici

- Moraš biti spreman da se suočiš sa nepoznatim i sa razočaranjem
- Trebaš uvek biti spreman započeti od nule
- Na greškama se uči, pa ih ne treba shvatiti kao neuspeh, nego kao deo iskustva

Canan Karalar – Opšta upraviteljica OFFI Office Furniture, Turska

Gđa. Canan Karalar je glavna upraviteljica OFFI Office Furniture, kompanije koja proizvodi i prodaje nameštaj u Turskoj. Karalar je razjasnila da se ona oslanja na četiri P kada opisuje preduzetnika: biti prava osoba, činiti prave stvari, raditi na pravi način, biti na pravom mestu. Ona je započela sa kompanijom

nameštaja Burobella, ali dok je učila o svom poslu, dok se mucila da reklamira i prodajom svoje proizvode shvatila je da nije na pravom mestu, pa stoga nije radila prave stvari. Zbog toga, kompanija se preselila na drugo mesto, stvoren je novi imidz, i kompanija se specijalizovala za uredski nameštaj. Sa novim brendom, novim dizajnom i novim projektima, kao glavna upraviteljica OFFI Office Furniture Gđa. Karalar se oseća kao prava osoba, na pravom mestu, koja čini prave stvari na pravi način.

Ne potpuno zadovoljna uspehom kompanije, i stalno u potrazi za novim izazovima, Gđa. Karalar je započela sa novim, većim projektima. Njena kompanija je puno radila i puno uložila u jedan projekat za aerodrom. Ali, nisu ga dobili. Međutim, umesto da odustane Gđa. Karalar je nastavila sa svojim radom i projekat je kasnije prodan drugom aerodromu.

Na osnovu svog iskustva, ona je naglasila da izgubljeni projekat se ne treba smatrati neuspehom, nego zakašnjelim uspehom. Zato, ona podstiče sve da se ne plaše neuspeha i grešaka, nego da ih sagledaju kao način obavljanja zadataka i kao proces učenja. Ona je, takođe, istaknula da je važno biti inovativan da bi bio uspešan preduzetnik.

Podsetnici

- Izgubljeni projekat nije neuspeh, nego samo odgođen uspeh

Irena Kaštela – Vlasnica dućana Irena, Hrvatska

Gđa. Irena Kastela je vlasnica dućana nakita koji je specijaliziran za nakit od koralja, na ostrvu Korčula u Hrvatskoj. Njen deda je sa Kosova preselio na Korčulu gde je otvorio dućan za nakit. Godine 1989-e Gđa. Kastela je nasledila dućan i nastavila porodičnu tradiciju.

Ona je iznela poteškoće sa kojima se susreće svaka žena vezane uz balansiranje njihovog profesionalnog i porodičnog života. Njena prva poteškoca je bila kada se preselila u Zagreb, ali je još uvek imala dućan. Nakon toga je zatrudnela. Ali, uz pomoć supruga, roditelja i svekra i svekrve, i uz puno volje, želje i rada, uspeła je da održi dućan, ne samo tokom jedne nego dviju trudnoća. Čak šta više, dućan je sada jako uspešan i Gđa. Kastela je jako poznata preduzernica u Hrvatskoj. Ona je ostala verna porodičnoj tradiciji, i nedavno je proslavila 20-o godišnjicu svog biznisa.

Fahrije Maloku – Vlasnica i opšta upraviteljica Natyra-e, Kosovo

Gđa. Fahrije Maloku je vlasnica i opšta upraviteljica salona lepote Natyra na Kosovu. Ona je započela biznis uz pomoć Ženskog Poslovnog Udruženja SHE-ERA. Zahvaljujući grantu ovog udruženja njoj se pružila mogućnost da otvori dućan, i nakon što je stvorila bazu klijenata imala je mogućnost da vrati fondove SHE-ERA-i, tako da neko drugi može od njih imati koristi. Čak šta više njeno poslovanje se proširilo, tako da Gđa.

Maloku osim dućana u Đakovici ima i dućan u Pristini i planira da se i dalje širi. Ona je naglasila važnost koju je imala obuka, samoinicijativa i želja za učenjem u njenom uspehu.

Podsetnici

- Međunarodno umrežavanje je od velike važnosti, stvaranje i održavanje kontakata ne samo unutar zemlje, nego i u inostranstvu
- Moraš znati prihvatiti tuđu pomoć
- Put do uspeha je znati odabrati vreme, pravo mesto i čoveka za obavljanje odgovarajućeg posla
- Ono što uzmeš trebaš i dati posto je doprinos zajednici u kojoj radiš vrlo važan

Ksenija Vlaović – Vlasnica kompanije Futura, Srbija

Gđa. Ksenija Vlaović je vlasnica i glavni izvršni zvaničnik kompanije Futura u Novom Sadu, Srbija. Ona je ponudila vrlo zanimljive statistike o preduzetništvu žena u Srbiji, posebno u Vojvodini. Kao i u mnogim mestima u svetu, žene se često bave biznisom posto nemaju drugih mogućnosti, jer iako su obrazovane, nezaposlenost među ženama je viša nego među muškarcima. Naglašavajući da su žene potencijalna snaga ekonomskog razvoja, Gđa. Vlaović je rekla da da bi se to realizovalo, preduzetništvo se treba sagledati kao nešto pozitivno i preduzetnički duh se treba razvijati. U vezi sa tim, ona je spomenula da se škole trebaju fokusirati na preduzetništvo. Gđa. Vlaović je naglasila važnost obrazovanja, umreživanja, propisa i zakona koji podstiču poslovanje.

Gđa. Vlaović je takođe govorila o jednoj NVO koja pomaže potencijalnim preduzetnicama u Vojvodini. Žene učestvuju u obuci, na kojoj uče kako da sastave biznis plan. Zatim se, 10 planova odabere i njima se daju saveti, kao i grant za implementaciju njihovih projekata. Za ostale žene kojima je teško dobiti kredit, i nemaju podršku porodice, postoji garantni fond koji služi kao garancija koja omogućava tim ženama dobiti kredita. Oko 50 žena ima dobiti od podrške garantnog fonda.

Siw Boine i Torunn Groenbekk – menadžeri kompanije Epla AS, Norveška

Gđa. Siw Boine i Gđa. Torunn Groenbekk su menadžeri kompanije Epla AS u Norveškoj, kompanije koju su osnovale kao najpogodniju alternativu. Pre tri godine, Gđa. Boine je dijagnostificiran rak, i nakon izlećenja bilo joj je teško, fizički i mentalno, da se vrati na posao, gde je radila kao nastavnica umetnosti i zanata. U isto vreme, Gđa. Groenbekk je bila na trudničkom odmoru i bila joj je teška pomisao da se nakon rođenja kćerke vrati na posao webdizajnera i grafičkog dizajnera. Stoga su one osnovale Epla AS, web-uslugu putem koje umetnici, dizajneri i oni koji se bave zanatom mogu prodati svoja dela lako i bez velikih troškova.

Kao neka vrst web-dućana, Epla omogućuje ljudima koji proizvode ove proizvode da ih sami prodaju i samu ubiru profit, plaćajući za to jako malo. U malo više od godinu dana, registrovano je 60.000 proizvoda u 1.700 Eplinih dućana, i više od 20.000 proizvoda je prodano. Nedavno se Epla proširila i sada obuhvaća i nove web stranice, kao što je Epla Collector za proizvode za kolekcionare i Epla Fashion na kojem svako može da prodaje modne artikle.

Gđa. Boine i Gđa. Groenbeek su dale nekoliko saveta oko upotrebe Interneta, ne samo kao sredstvo za otvaranje web-dućana sličnih Epli, nego i za reklamiranje. One su istakle da pisanje blogova predstavlja vrlo cenjen marketing, kao i Facebook. Ali, one su rekly da treba biti pažljiv, da se Facebook ne treba otvoriti ako niste spremni održavati ga i paziti da bude zanimljiv, i ne slati spam obozavateljima. One su naglasile i potrebu za održavanjem dobrih odnosa sa kupcima, i personalizacijom poruka.

Podsetnici

- Budite deo izbora, a ne problema
- Internet je vrlo važan, ne samo za obavljanje poslova, nego i za promovisanje

Valentina Disoska – Vlasnica kompanije ZONA doel, Makedonija

Gđa. Valentina Disoska, vlasnica kompanije koja se fokusira na razvoj softwera i multimedijalnih projekata, kao i na marketing, je govorila o Udruženjima poslovnih žena u Makedoniji. Ona je predstavila nekoliko tmurnih statistika vezanih za žene preduzetnice u Makedoniji, kao što su: samo 4 odsto zaposlenih žena ima svoje biznise, većina njih dobija platu nižu ili istu kao prosečnu, i skoro 90 odsto ih je diskriminirano na radnom mestu. Udruženje poslovnih žena je osnovano da bi promenilo ove statistike.

Udruženje se trudi da izgradi mrežu žena preduzetnica koja će uticati ne samo na bolju ekonomsku saradnju, nego i na poboljšanje politika i kulture. Gđa. Disoska je spomenula da je kultura razlog zašto se žene ne bave biznisom, jer su često žrtve stereotipa da žene ne trebaju biti vlasnice i da je njihovo znanje i trud puno manji od onoga muškaraca. Udruženje radi na tome da podigne svest kod mladih žena i da podrži one koje započinju svoje biznise. Udruženje takođe nudi mrežu unutar Makedonije, i ima veza sa raznim udruženjima po svetu.

Podsetnici

- Poslovanje ti menja način života

Mirjana Markovska-Andrevski – Markovska&Andrevski advokatska kancelarija, Makedonija

Gđa. Mirjana Markovska-Andrevski, avokat, je Zamenica predsednice Udruženja poslovanja žena ELITE, čiji je glavni cilj unapređenje žena na položajima donosenja odluka. Ona je govorila o radu Udruženja, koje pruža mogućnost izgradnje kapaciteta za žene, kao i obuku o upravljanju stresom za žene na vodećim položajima. Udruženje ELITE je počelo kao neformalni razgovor, a sada je član nekoliko privrednih komora. Članice Udruženja su na početku igradile međusobnu saradnju, a danas su organizacija sa kojom i drugi žele da posluju.

Ola Syla – Osnivačica i menadžer NVO Drita e Krushës, Kosovo

Gđa. Ola Syla, osnivačica i menadžer NVO Drita e Krushes na Kosovu je govorila o razlozima zbog kojih je osnovala NVO i o onome šta je organizacija napravila. Ona je opisala put koji je prosla od podizanja svesti žena glede njihovih prava, preko njihove obuke, do njihovog ekonomskog osamostaljenja.

Gđa. Syla je posetila Veliku Krušu, selo u kojem su većina žena postale udovicama nakon rata. Odlučna da im pomogne, Gđa. Syla je osnovala NVO. U početku većina projekata je zavisila o donatorima, posto niti ona niti žene iz sela nisu imale iskustva sa sličnim iskustvima. Ali, humanitarni projekti nisu poboljšali položaj žena. Nakon četiri godine, i nakon što je probala tursiju žena iz Velike Kruše, te nakon što su prijateljice Gđa. Syle počele da ju naručuju, svesna da je ekonomsko osamostaljenje jedini način da se pomogne, Gđa. Syla je dobija ideju za biznis. Ona je organizovala proizvodnju tursije.

Započele su u maloj sobi, 20 zaposlenih sa samo 3.000 kg povrća. To se jako brzo prodalo, i na sajmu 2002-e su dobile medalju. U sedam godina, Gđa. Syla nije imala konkurencije u prodaji tradicionalnih proizvoda, tursija napravljenih od strane žena iz ruralnih i gradskih područja. Nakon nekog vremena, ona je otvorila prodavnicu u kojoj 300 žena prodaje svoje proizvode. Pored prodavnice sada ima i radionicu i depo, zahvaljujući sredstvima jedne donacije.

Podsetnici

- Preduzetnički duh je vrlo važna vrednost i kultura preduzetništva omogućuje mnogim ženama lakši početak poslovanja, iako treba vremena za stvaranje kulture preduzetništva
- Ljutnja vodi do promena, mnoge žene su osnovale svoje poslovanje nakon što su ostale bez posla ili su bile nezadovoljne uslovima na poslu
- Prilagodi se vremenu i uslovima, tako da tvoje poslovanje opstane na tržištu

Dhurata Bardoniqi – Vlasnica Arking (Rekonstrukcija i izgradnja), Kosovo

Gđa. Dhurata Bardoniqi je suvlasnica i upraviteljica firme Arking, građevinske kompanije u Đakovici, Kosovo. Arking je osnovao njen pokojni muž sa prijateljem, i Gđa. Bardoniqi je radila kao upraviteljica. Ali, Gđa. Bardoniqi je ostala bez muža u toku konflikta, i nije joj bilo lako da nastavi biznis. Ali su ipak ona i prijatelj pokojnog muža nastavili. Oni su realizovali projekte različitih velikih donatora, i Gđa. Bardoniqi kaže da je uspeh rezultat činjenice da kod njih postoji jasna raspodela posla. Gđa. Bardoniqi danas upravlja još jednom građevinskom kompanijom u Prištini.

Ona je naglasila da se poslovanje ne može odvijati na individualan način, nego samo uz saradnju i ekipni rad. Ona je takođe istakla da je podrška društva, porodice i prijatelja od neprocenjive važnosti.

Govoreći o svom poslovnom iskustvu, i o tome čime se bave agencije i organizacije u kojima oni rade, neki govornici su naglasili mogućnost osnaženja žena putem vladinih agencija i institucija, i NVO.

Glynis Long – Strateg, Administracija Malih Biznisa Sjedinjenih Država, Washington DC

Gđa. Glynis Long je strateg u Administraciji Malih Biznisa Sjedinjenih Država, Washington DC. Ona se fokusirala na izvoz proizvoda i usluga, kao sredstva stvaranja radnih mesta i ekonomskog osnaživanja. Ona je naglasila da je potrebno da preduzetnici stvaraju, da se prilagode tržištu, da budu inovativni i da izvoze! Gđa. Long je takođe spomenula popis pitanja na koje treba misliti kada ocenjujete da li ste spremni za izvoz: - Otkrijte zašto je jedinstven vaš proizvod/usluga? – Ko su vaši kupci? – Da li možete pokriti vaše troškove i imati dobiti? – Da li ste spremni za “narudžbu” izvoza? – Kako ćete se finansirati i osigurati? Prema Gđa. Long, više je nego vazno za preduzetnike da imaju biznis plan, strategiju izvoza, marketinški plan i plan finansiranja. Ona je spomenula nekoliko korisnih web stranica koje preduzetnici mogu koristiti da bi si pomogli u raznim fazama njihovog poslovanja, i koje možete pronaći na kraju ovog izveštaja.

Podsetnici

- Tradicija je važna
- Organizacija je majka znanja
- Najbolje iskustvo je vlastito iskustvo
- Protiv stereotipa se treba boriti i ne bi trebalo dopustiti da nas tuđi stereotipi zaustave u radu

Jocelyne Talbot – Viši Savetnik za ravnopravnost polova – UNDP, Kosovo

Gđa. Jocelyne Talbot, viši Savetnik za ravnopravnost polova u UNDP Kosovo, je naglasila rad UNDP-a u ravnopravnosti polova i osnaživanju žena. Putem svojih aktivnosti, UNDP radi na poboljšanju pristupa finansiranja ženama, na podršci zastupljenosti žena u društvu, i u oblasti politike i ekonomije, podržava nacionalne strategije razvoja za zastupljenost polova, i podstiče partnerstvo između stranaka nacionalnog i privatnog interesa. U principu, UNDP gleda na polnu jednakost i polne razlike.

Ona se fokusirala na obaveze koje proizilaze iz Rezolucije Saveta Bezbednosti 1325 UN-a, Dnevnog reda sa 8 tačaka UNDP-a i Globalnog dogovora UN-a, koji zahtevaju veće napore da ekonomska, kulturna, politička i socijalna prava žena budu uključena u svim programima i da budu zaštićena, a u isto vreme da promovišu odgovornost za institucije i procese i da zahtevaju njihov odgovor na polna pitanja.

Gđa. Talbot je spomenula odgovornost UNDP-a koja se naziva polni putokaz kao neophodnu meru da se osiguraju programi koji adresiraju polna pitanja, i da se osigura da su resursi, uključujući i budžete adekvatni. Ona je takođe spomenula Globalni Ugovor UN-a kao stratešku inicijativu politika, da preduzeća nauče i prilagode svoje postupke i strategije univerzalno prihvacenim načelima iz oblasti zaštite ljudskih prava, rada, okoline i antikorupcije, i za prava žena. Posebna grupa principa za osnaživanje žena je razvijena da bi se učinio i izmerio napredak. Znak jakog rukovodstva je pitanje ocene izvršnih direktora kako se oni suočavaju sa polnom ravnopravnošću u okviru njihovih kompanija. Ona je spomenula nedavno sprovedeno istraživanje (2010) o polnoj nejednakosti u Evropi, prema kojem su žene i dalje manje plaćene od muškaraca za obavljanje istih poslova. Ali, ako se ova nejednakost ukloni, i više žena zaposli, onda će se BND svake zemlje znatno povećati.

Podsetnici

- Nova tehnologija pruža mnoge mogućnosti, koristi je u funkciji tvog poslovanja
- Institucije bi trebale pomoći u razvoju preduzetništva, kako bi se ubrzao i podržao gospodarski razvoj zemlje
- U cilju poboljšanja položaja žena u društvu, trebalo bi biti više žena na položajima odlučivanja

Mustafë Hasani – Izvršni direktor Agencije za promociju investicija na Kosovu, u okviru Ministarstva trgovine i industrije

G. Mustafë Hasani se fokusirao na politike Kosova za privlačenje Direktnih Stranih Investicija (DSI). G. Hasani je rekao da je Kosovo dobro mesto za ulaganje, jer ima povoljnu klimu za biznis, stabilne makroekonomske uslove, odlične prilike, pravni okvir kompatibilan zakonima EU, koristi evro, i ima jak bankarski sistem. Staviše, Kosovo ima dobar položaj, mlade ljude, radne snage na raspolaganju i motivisanu, niske takse i poreze, to je zemlja sa najnižim troškovima u evro zoni, deo CEFTA-e, i ima dogovore Podesavanja sa EU i SAD.

G. Hasani je rekao da vlada radi na izradi strategije da obezbedi izvoz domaćih proizvoda.

Marylin S. Zelin – Visoka pravna savetnica, SEAD Program na Kosovu

Gđa. Marylin Zelin je predstavila rad SEAD Programa na Kosovu, koji radi na sistemu osnaženja presuda i odluka. Ona je podsetila sve prisutne koliko je važno korišćenje pismenog ugovora, i angažovanje advokata da ih napiše, u cilju minimiziranja konflikta. Gđa. Zelin je takođe ohrabrila sve da u svim ugovorima obuhvate odredbe za metodu naizmeničnog rešavanja sporova, kao što je arbitraža – proces izvan suda u kojem arbitar donosi odluku, i medijacija – posrednik pomaže strankama u rešavanju njihovog sukoba.

Kosovo ima moderan zakon o arbitraži i medijaciji, međutim, nažalost, oni se još uvek ne sprovode. Program SEAD radi sa Privrednom komorom Kosova i Americkom privrednom komorom na Kosovu, da uspostave komercijalne centre koji će omogućiti usluge arbitraže i medijacije. Takođe radi sa organizacijama u cilju razvijanja propisa i obuke posrednika i arbitra. Gđa. Zelin se nada da je takva usluge posredovanja i arbitraža biti ponuđene na Kosovu u prvoj polovini 2011.

Prednosti ova dva sistema uključuju činjenicu da su oni obično mnogo kraći od redovnog sudskog postupka, stranke mogu da biraju ko da im pomogne u rešavanju sukoba – mogu da traže nekoga sa iskustvom u njihovom poslovanju, uglavnom su jeftini, i privatni, tako da niko ne zna prirodu sukoba ili rešenje.

Podsetnici

- Kako bi se smanjio bilo kakav sukob, svaki dogovor mora biti konkretizovan pismenim ugovorom koji, ako je moguće, treba biti napisan od strane advokata
- Zakoni o posredovanju i arbitraži se trebaju primeniti, jer omogućuju brže, jeftinije rešenje raznih sukoba sa manje publiciteta

Mirlinda Kusari Purrini – ETF Indikatori žena u preduzetništvu: pitanja i potencijali

Gđa. Mirlinda Kusari Purrini je predstavila Indikatore za žene u preduzetništvu, pripremljen u aprilu 2010-e od strane stručnjaka iz balkanskog regiona. To je set pokazatelja dizajniran za podršku vladama u razvoju politika koje su osetljivile prema polnim pitanjima i koje će podržati žensko preduzetništvo. Indikatori se fokusiraju na četiri područja: - politike za preduzetništvo žena – obuka za žene u preduzetništvu i kontinuirana podrška za one koje su već obučene, - poboljšan pristup finansijama za žene u preduzetništvu, uključujući i moguće garantne fondove, - međunarodna mreža žena u preduzetništvu, putem koje će moći da razmenjuju najbolja iskustva.

Proces evaluacije i monitoringa ovih pokazatelja je počeo krajem oktobra 2010-e i traje do marta 2011-e. Predviđa se da je potrebno oko dve do tri godine za ispunjenje svakog pokazatelja.

Govornice su takođe govorile o važnosti umreživanja kao sredstva razvoja biznisa i o društvenom preduzetništvu.

Dinah Bennett – Centar za učenje preduzetništva, Univerzitet Durham, Ujedinjeno Kraljevstvo

Gđa. Dinah Bennett, direktorica Centra za učenje preduzetništva, na Univerzitet Durham, je govorila o svom iskustvu u stvaranju mreže žena preduzetnica.

Gđa. Bennett je osnovala Women Into the Network (WIN) 1999-e, zato što je bio jako mali broj žena u biznisu, i istraživanje je pokazalo da 700 mreža nije iskorisceno dovoljno. WIN je krovna organizacija koja upućuje žene na adekvatne mreže, a takođe organizira događaje, vrši istraživanja, i objavljuju publikacije o tome kako se treba pristupiti mrežama i održavati ih.

Gđa. Bennett je naglasila važnost umreživanja, i dala nekoliko saveta: istražujte puno, učinite umreženje jasnim, pripremite temu kojom ćete započeti razgovor, i naučite kako ući u sobu punu ljudi koje ne poznajete.

Heidi Forbes Öste – Stratege Sociale, Švedska

Gđa. Heidi Forbes Öste, Stratege Sociale iz Švedske, je govorila o društvenom preduzetništvu, fokusirajući se na društvenu optimizaciju. Društvena optimizacija je vezana za razvoj i održavanje recipročno korisnih veza koje omogućuju transfer znanja u oba smera. Ovo važi i za direktne kontakte, kao i za socijalne medije (Facebook, LinkedIn, i dr.). Gđa. Öste je savetovala da se trebamo povezati na isti način sa svim ljudima, bez obzira da li su mali ili veliki, live ili online. Na način da što više pridobijete od društvenog optimizma, trebate da identifikujete ciljeve, strategiju i misliju, da stalno budete u koraku sa vremenom, pozitivni i prisutni, i da stalno slušate i delite.

Podsetnici

- Trebaju se stvoriti baza podataka o ženama u preduzetništvu
- Stvaranje jamstvenog fonda za žene u biznisu će pomoći mnogim ženama koje imaju poteškoća u dobijanju kredita
- Promocija proizvoda je izuzetno važna

Donika Mici – Vlasnica fabrike DoniAnna, Albanija

Gđa. Donika Mici je vlasnica fabrike DoniAnna, fabrike koja proizvodi cipele. Kada je 1992. godine preuzela državnu fabriku cipela koja je bankrotirala, bila je među prvim Albancima, i zasigurno prva žena koja je osnovala privatno poslovanje. Ona je zaposlila 120 radnika, kao i italijanskog stručnjaka koji je obučavao radnike i poboljšao sisteme proizvodnje tako da ispune međunarodne standarde. Gđa. Mici je bila svesna da je tokom 1990-e, kada se Albanija suočavala sa ekonomskim izazovima, samo izvoz bio logičan. Ona je uspela da ubedi italijanske kupce da Albanci mogu da proizvode jeftine kvalitetne cipele i u roku od nekoliko godina DoniAnna je proizvela i izvezla stotine hiljada cipela na godinu.

Većina ostalih proizvođača iz Albanije proizvode makar jedan deo njihovih cipela u Italiji tako da dobiju etiketu "Made in Italy". Ali, Gđa. Mici je uspela da potvrdi da etiketa "Made in Albania" ne treba biti prepreka za međunarodni uspeh. Prošle godine, ona je pokrenula svoju marku cipela i danas su Macy's, Bata, Aldo i Kenneth Cole među njenim klijentima. Sa više od 20 miliona USD tokom prve polovine 2009. godine i sa 1.400 zaposlenih, DoniAnna je među najvećim izvoznicima u Albaniji.

Gđa. Mici je istaknula važnost doprinosa zajednici, i spomenula je da je ona ponosna na biznis koji je stvorila i mogućnosti koje je drugima pružila, posebno u siromašnim delovima Tirane, gde se njena fabrika nalazi.

Susanne E. Jalbert

Poruka učesnicima Prve međunarodne konferencije o preduzetništvu žena u Prištini, Kosovo

Putem ove poruke, šaljem najtoplije čestitke svima koji učestvuju u radu Prve međunarodne konferencije o preduzetništvu žena. Nadam se da će ova konferencija pomoći svima da iskuse podršku, ljubav, postovanje i uvažavanje za posebno mesto koje žene imaju u ekonomskom razvoju, te se nadam da će svaka od Vas ispuniti vlastite napore za ovu konferenciju kao i Vaše preduzetničke planove.

Poslednjih dekada se uvidelo da poboljšanje položaja žena predstavlja kritičnu polugu u međunarodnom razvoju. Kad žene zarađuju i kontrolišu dohodak prihoda, koristi proizilaze za porodice i zajednice. Horizont opstih prilika za pravednu budućnost žena je njihov ekonomski angažman. Pravičnost— još uvek—nije na vidiku. Žene obavljaju dve trećine svetskog rada, posebno u poljoprivredi, za 10 posto prihoda, samo

jedan posto sredstava, i čine 70% siromašnih u svetu. “Bilo da žene rade u industrijalizovanim zemljama ili zemljama u razvoju, u ruralnim ili urbanim sredinama, većina žena i dalje snosi trostruki teret podizanja dece, obavljanja kućanskih poslova, te ostvarivanja prihoda za svoju porodicu.”

Kao aktivista ekonomije, ubeđena sam da ne postoji razlog zašto bi ljudi trebali da budu ekonomski siromašni. Žene mogu ostvariti znatne prednosti—kao marljivi radnici, koristeći plodno zemljište, mobilizujući materijalne resurse, koristeći i deleći sa drugima svoje obrazovanje, posebno na Kosovu, lokaciji koja je geografski blagoslovljena time što je na raskršću Evrope sa odličnim pristupom prometnim rutama i velikim tržištima. Onda, šta je potrebno da bi se ove prednosti pretvorile u povećanje prosperiteta za sve? Snažan ključ gospodarskog razvoja leži u negovanju prirodnog duha preduzetništva. Kao konsultant međunarodnog razvoja poslovanja, moj zadatak je da prenesem poslovne tehnologije koje olakšavaju stvaranje prihoda i povećanje posla. Zašto? Prvenstveno da bi se intenzivirao individualni uticaj kroz poslovanja koja su snažnija, sposobnija i spremnija za saradnju.

Obzirom da ste se sakupile na ovoj konferenciji da bi se ostvarila partnerstva u biznisu između globalnih i regionalnih ženskih preduzetnika, ne zaboravite da proširite svoja znanja o udruženjima u kojima želite da učestvujete. Udruženja opipavaju puls potreba svojih članova. Udruženja predstavljaju želje članova tako što daju zakonodavne predloge na jedinstveni način, i pružaju pojedincima mogućnost da dosegnu statne preduzeća, ne samo jedno ili dva.

Danas smo se sakupile da bi se naši glasovi čuli i da bi se odrazile reforme potrebne da preduzetništvo bude vitalno i održivo. Imate jedan momenat u vremenu da to učinite. Taj momenat je sada. U ovom trenutku, politika je naš prioritet. Bez obzira da li se ta politika stvara u vašem dvorištu ili se o njoj odlučuje u nekoj skrovitoj komori vlade, naglasak je—politika je bitna za određivanje smera našeg sveta. Da bi se unapredile mogućnosti, jednake za sve, glasovi žena se moraju osluškiivati da bi se promenili sadašnji ekonomski uslovi. Da bi se promovisao napredak sva tri sektora: javni, privatni i poslovni, širom sveta, trebaju da se ujedine sa delotvornim političkim planovima da bi se osigurala pravedna budućnost.

Govorite. Govorite jasno. I govorite zajedno o politikama koje su Vam potrebne i koje želite. Ono što činite zajedno danas će stvoriti Vašu prosperitetnu budućnost. Vi ste otkucaji srca zdrave ekonomije bilo gde u svetu.

Sa poštovanjem i čestitkama, Susanne E. Jalbert, Ph.D.



II. Preporuke - Put napred

Učesnici panel diskusija i ostali učesnici su identifikovali niz prepreka za preduzetništvo žena, počev od stereotipa koji su prisutni u društvu do manjka fondova i nedostatka institucionalne podrške. Međutim, ovo se može promeniti odgovarajućim politikama koje su dizajnirane uzimajući u obzir potencijal ženskog preduzetništva. Dole je naveden niz indikatora politika koje nacionalne vlade i njihova odgovarajuća ministarstva, institucije podrške privatnog sektora i interesne grupe građana, mogu da upotrebe za jačanje i pokretanje ženskog preduzetništva. Indikatori su sačinjeni od strane osam stručnjaka iz regiona Balkana, uz pomoć Evropske fondacije za obuku. Cilj indikatora je da posluže kao okvir za nove politike kojima će se povećati doprinos žena ekonomiji i koje će poboljšati njihovo uključivanje na tržištima rada. Druge dve preporuke koje su proizašle sa konferencije takođe su spomenute.

- **Podaci i politike o ženskom preduzetništvu**

Baza podataka relevantnih informacija se treba ustanoviti, radi znanstvenog rukovođenja postupkom stvaranja politike koja teži povećanju ženskog pduzetništva. Treba se ustanoviti okvirna politika ženskog preduzetništva koja uključuje poboljšanje politika na rodno osetljiv način, kao i sačiniti srednjoročni akcijski plan sa jasno određenim merama za sledeće oblasti: fiskalna, ekonomska, zaposlenje, socijalna, kao i obrazovanje i obuka. Svaka vladina kancelarija zadužena za sprovođenje navedenih politika treba da sačini godišnji budžet za praćenje politike implementacije planiranih aktivnosti. Predana struktura institucionalne podrške treba biti ustanovljena da a) nadzire sprovođenje rodno osetljivih fiskalnih i ekonomskih politika, politika zaposlenja, socijalnih politika, kao i politika obrazovanja i obuke, b) sakupi podatke za određene oblasti politike, c) podnosi godišnji izveštaj svim učesnicima o napretku politika i planu akcije.

- **Obuka za preduzetništvo žena**

Treba se sačiniti procena potreba obuke na nivou zemlje, da bi se utvrdili interesi i zahtevi obuke postojećih i potencijalnih ženskih preduzetnika. Nakon toga, operativna grupa koja uključuje više sudionika (obrazovanje, ekonomija, radnici, komore, poslodavci, NVO) se treba ustanoviti sa ciljem izgradnje rodno osetljivog sistematskog pristupa za trening ženskog preduzetništva a) samozaposlenje, b) pokretanje biznisa, c) rast preduzeća za preduzetništva registrirana na žene. Operativna grupa treba da ima zajednički dogovorenog i predanog koordinatora.

- **Poboljšani pristup financuama za žene preduzetnike**

Vlada treba da osnuje budžet kojim će podržavati preduzetništvo u zemlji i da osigura da 20-30 posto ovih fondova pripadne ženama preduzetnicima. Ustanova kreditnog jamstva se treba osnovati, da bi se omogućio pristup kreditu za veći broj žena.

- **Nacionalna mreža ženskih preduzetnika**

Nacionalna mreža ženskih preduzetnika se treba ustanoviti sa ciljem da se unapredi zastupanje, nadgledanje politika i razmena pozitivnih iskustava. Mreža treba da postane priznati partner dijaloga za vladu i druge učesnike u vezi sa politikama ženskog preduzetništva, mera zalaganja i podrške politici. Staviše, mreža treba da igra ulogu konsultativnog foruma u postupku razvoja politike.

- **Uspostavljanje Virtualne vlade žena za veću odgovornost**

Ženska vlada bi predstavljala nevladinu, apolitičnu i neprofitnu organizaciju sa misijom da promoviše stručnjake među ženama, kao i da razmotri različite političke, ekonomske, zdravstvene, socijalne, kulturne i druge probleme sa gledišta ženskih stručnjaka. Žene bi bile imenovane na osnovu njihove stručnosti, po raspodeli na ministarstva koja postoje u kosovskoj vladi. Za svako od ministarstva bi bile predložene 2-3 žene. One bi bile izabrane na virtualnim izborima i bili bi izabrani ministar, zamenik premijera i premijer.

- **Identifikacija mehanizma za lobiranje Vlade i drugih nadležnih organa za sprovođenje datih preporuka. I sazivanje nastavka prve međunarodne konferencije o ženskom preduzetništvu**

Mehanizam za lobiranje Vlade i drugih nadležnih organa bi sadržavao 3-5 žena poslovnih lidera izglasanih i odabranih na osnovu njihove stručnosti u oblasti poslovanja. One bi trebale imati veliko znanje o relevantnim pitanjima koja se tiču privrednog rasta, ekonomske, polne perspektive i socijalnog preduzetništva.

ANNEKSI

I. Program Konferencije

28 OKTOBAR 2010

9.00 - 9.30 **Prijava**

9.30 – 10.00 **Otvaranje sesije – Dobrodošlica**

Gđa. Mirlinda Kusari Purrini – Osnivačica i Predsednica SHE-ERA

Govar dobrodošlice

- Gđa. Justina Shiroka Pula – Ministar za Energiju i Rudarstvo, Kosovo
- G. Michael J. Murphy - Ambasada Sjedinjenih Američkih Država, Pristina
- G. Remzi Ahmeti, MTI – Agencija za promovisanje investicija , Kosovo

10.00 – 13.30 **Prvi panel: Žene u poslovanju i najbolje prakse u poslovanju**

Voditeljica: Gđa. Xheraldina Vula – RTV21

Izvestitelji: Gđica. Nita Gojani & Gđica. Ardiana Qela

Gđa. Melanne S. Verveer – Ambasador –At-Large (Ured za globalna pitanja žena) – Američki državni odsek, Video poruka

- Gđa. Donika Mici – Vlasnica fabrike "DONIANNA", Albanija
- Gđa. Lina Hundaileh – Vlasnica fabrike čokolade, Jordan
- Gđa. Linda Shala Vlasnica kompanije "Data Project Electronics", Kosovo,
- Gđa. Canan Karalar – Vlasnica kompanije nameštaja, Turska
- Gđa. Nermina Hamzić – Suvlasnica kompanije KANA, Bosna i Hercegovina
- Gđa. Irena Kastela, Vlasnica kompanije Coral Shop "IRENA", Hrvatska

Diskusije

11.00 – 11.30 **Kafe pauza**

- Gđa. Donika Mici – Vlasnica fabrike “DONIANNA”, Albanija
- Gđa. Lina Hundaileh – Vlasnica fabrike čokolade, Jordan
- Gđa. Linda Shala Vlasnica kompanije “Data Project Electronics”, Republika Kosovo,
- Gđa. Canan Karalar – Vlasnica kompanije nameštaja, Turska
- Gđa. Nermina Hamzić – Suvlasnica kompanije KANA, Bosna i Hercegovina
- Gđa. Irena Kastela, Vlasnica kompanije Coral Shop “IRENA”, Hrvatska

Rasprave

13.30 – 15.00 Ručak

15.00 – 16.30 Prvi panel: Žene u poslovanju I najbolje prakse u poslovanju

Voditeljica: Gđa. Xheraldina Vula – RTV21

Izvestitelji: Gđica. Nita Gojani & Gđica. Ardiana Qela

- Gđa. Fahrije Maloku – Vlasnica kompanije “NATYRA”, Republika Kosovo
- Gđa. Ksenija Vlaović, Vlasnica kompanije “FUTURA”, Srbija
- Gđa. Ana Ferataj – Vlasnica kompanije, Čikago – SAD
- Gđa. Siw Boine & Torunn Groenbekk – Mendžer kompanije EPLA AS Norveška
- Gđa. Valentina Dlsoska, Vlasnica kompanije Zona-Online, Republika Makedonija
- Gđa. Mirjana Markovska-Andrevski-Advokat “Markovska i Andrevski”, Republika Makedonija

Rasprave

16.30 – 17.00 Sažetak

Izvestitelj: Gđica. Nita Gojani

29 OKTOBAR 2010

19.00 – 11.00 Drugi panel: Osnaživanje žena putem institucija, NVO-a i medija

Voditeljica: Gđa. Antigona Baxhaku

Izvestitelji: Gđica. Nita Gojani & Gđica. Ardiana Qela

- o Gđa. Glynis Long – Strateg, Administracija malih poslovanja Sjedinjenih Država, Washington DC.,
- o Gđa. Jocelyne Talbot – Visoki savetnik za polna pitanja–UNDP, Kosovo
- o G. Liridon Latifi, MTI – Agencija za promovisanje investicija – Mogućnosti poslovanja, Republika Kosovo
- o Gđa. Marylin S. Zelin, Visoki savetnik za polna pitanja, SAD Program in Kosovo
- o Gđa. Mirlinda Kusari Purrini – ETF - Indikatori žena u biznisu, SHE-ERA

Rasprava

11.00 – 11.30 Kafe pauza

11.30 – 13.00 Treći panel: Porast broja žena na tržištu rada & Socijalno poslovanje
Voditeljica: Gđa. Antigona Baxhaku
Izvestitelji: Gđica. Nita Gojani & Gđica. Ardiana Qela

- o Gđa. Dinah Bennett – Centar za učenje poslovanja Univerzitet Durham, Ujedinjeno Kraljevstvo
- o Gđa. Heidi Forbes Oste - Socijalni strateg, Švedska
- o Gđa. Ola Syla – Menadžer NVO Drita e Krushes, Republika Kosovo
- o Gđa. Dhurata Bardoniqi – Suvlasnica kompanije ARCING (Građevina), Republika Kosovo

Rasprava

13.00 – 14.30 Ručak

14.30 – 16.00 Susreti biznis sa biznisom (B to B)

16.00 – 16.30 Sažetak i Deklaracija konferencije
Izvestitelj: Gđica. Nita Gojani

20.00 Svečana večera Sheshi 21

Govornici: Justina Shiroka Pula, Remzi Ahmeti, Marwa Aleitouni, Nermina Hamzic i Graziella Zanoletti nisu učestvovali zbog objektivnih razloga.



III. Biografije Govornika



Melanne Verveer

Američki predsednik Barak Obama imenovao je Gđa. Verveer kao Ambasadora za globalna ženska pitanja. Predsednikova odluka da se stvori položaj ambasadora za globalna ženska pitanja je bez presedana, i odražava značaj ovih pitanja koji mu polažu predsednik i citave njegove uprave. U svojstvu direktora Državnog Odeljenja za nove kancelarije za globalna ženska pitanja, ambasador Melanne S. Verveer koordinira pitanja vanjske politike i aktivnosti u vezi sa političkim, ekonomskim i društvenim napredovanjem žena širom sveta. Ona mobilizuje konkretne podrške za prava žena i političko i ekonomsko osnaživanje kroz inicijative i programe. Dizajniran da poveća pristup obrazovanju i zdravstvenu zaštitu ženama i devojkama, za borbu protiv nasilja nad ženama i devojkama u svim njenim oblicima, i da obezbedi da su ženska prava u potpunosti integrisana sa ljudskim pravima u razvoju američke vanjske politike.

Nedavno je bila predsedavajući i ko-direktor u Vital Voices Global Partnership, međunarodnoj neprofitnoj organizaciji u kojoj je i suosnivač. Vital Voices ulaže u nastajanje žena lidera i radi na tome da proširi ulogu žena u stvaranju ekonomskih prilika, promovisanje političkog učešća, kao i zaštite ljudskih prava. Pre njen rada sa Vital Voices, Pre toga, ambasador Verveer je radila kao pomoćnik predsednika i šef osoblja prve dame u Klintonovoj administraciji i bila je glavni pomoćnik tada prve dame Gđa. Hilari Klinton u njenim rasprostranjenim međunarodnim aktivnostima za unapređenje ženskih prava i dalji društveni razvoj, demokratije i inicijativa za izgradnju mira. Takođe je naporno radila na uspostavljanju President's Interagency Council on Women. Pre dolaska u Belu kuću, ambasador Verveer je imala vodeću ulogu u nekoliko organizacija javne politike i kao zakonodavno osoblje

Ambasador Verveer je diplomirala i magistrirala umetnost na Georgetown University. Član je Saveta za inostrane odnose, Ženske grupe za spoljnu politiku, i brojnih drugih organizacija.



Michael J. Murphy

G. Michael J. Murphy, veteran diplomatske službe već 18 godina, je imenovan 2009-e na mesto zamenika šefa misije u Američkoj ambasadi u Prištini.

Neposredno pre imenovanja u Prištini, radio je kao politički savetnik u Američkoj ambasadi u Sarajevu, Bosna i Hercegovina. Takođe je radio u Londonu, Engleska, Yaounde, Kamerunu, Lagosu, Nigeriji. Dok u Vašingtonu je radio kao izvršni asistent kako Pomocnika državnog sekretara za evropske poslove, tako i Generalnog direktora u diplomatskoj službi, i kao službenik za Bugarsku i Severnoatlantski savez. Karijera G. Murphy u diplomatskoj službi uključuje mandate u Fellowship of Hope Program, kroz koji američki diplomati služe u ministarstvima inostranih poslova savezničkih vlada u Evropi. Služio je od 2001-2002 u Ministarstvu vanjskih poslova Velike Britanije kao i direktor ureda za Ukrajinu, Moldaviu i Belorusiju. Pre uključivanja u američku diplomatsku službu, G. Michael J. Murphy je radio na Capitol Hillu kao Viši zakonodavni pomoćnik članice kongresa Gđa. Marilyn Lloyd iz Tenesija, sa posebnim odgovornostima za međunarodne poslove i odbrambena pitanja.

G. Murphy potiče iz East Greenbush, New York, i strastveni je navijač New York Yankees-a. Diplomirao je kao Phi Beta Kappa međunarodne odnose na Hamilton College. Oženjen je sa Kimberli Marfi, koja je i sama član američke spoljne službe.



Afërdita Saraqini Kelmendi

Gđa. Kelmendi je osnivač i generalni direktor RTV 21 na Kosovu. Medijska kompanija je osnovana 1998-e i u početku je emitovana samo putem Internet. Tokom rata 1999-e, radio je izvestavao iz Skoplja, Makedonija, da bi se ponovo vratio u Prištini, na Kosovu posle rata. Danas, kompanija obuhvata pet televizijskih kanala i IPTV platformu, koja omogućava da se vidi u celom svetu. Pre RTV 21, Gđa. Kelmendi je bila novinarka Radio-televizije Priština, dopisnica Radio France International, i nekoliko godina dopisnica Glasa Amerike. Podržavač ženskih pitanja, bila je osnivač "Lige albanskih žena" i ko-osnivač "Medija projekta", koja je obučavala mlade žene u novinarstvu i komunikacijama. Gđa. Kelmendi je svedočila pred Senatom SAD-a o situaciji na Kosovu 1999-e, i osvojila nekoliko nagrada, uključujući Hrabrost u novinarstvu 1999-e od strane International Women Media Foundation, i Judy Woodruff Fellowship. Diplomirala je Albanskom jezik i književnost na Univerzitetu u Skoplju.



Marta Turk

Gđa. Marta Turk je predsednica Ljubljanske regionalne privredne komore u Sloveniji, predsednica /osnivačica Udruženja žena preduzetnica GIZ Podjetnost, i takođe šef Projekta za razvoj na Institutu za istraživanje i razvoj porodice i žensko preduzetništvo META u Ljubljani, Slovenija. Kao uspešan preduzetnik, Gđa. Marta Turk je osnovala 1987-e izdavačku kuće Biro M, Ltd, u vlasništvu porodice, firmu koja danas obuhvata i EmonaTiskarna. Ona je takođe bila (2002-2007) u Nacionalnom savetu Slovenije (drugi dom Parlamenta) kao predstavnik poslodavaca MSP Slovenije. Takođe je nagrađivana u zemlji i inostranstvu za svoje napore u promociji i razvoju ženskog preduzetništva.



Elsa Baltezi

1993-e, G. Baltezi i njen suprug, kao mnogi drugi Albanci, ostali su se bez posla, pa su pokušali da započnu sopstveni biznis. Koristeći su recept naučen od prijatelja, oni su počeli da proizvode dečje kreme na lokalnom nivou. Oni su bili samo "radnici" i njihovi klijenti su bile male, lokalne apotekama. Do kraja prve godine, oni su angažovali dva radnika i počli uvoz ambalaže i sirovina, pre svega vitamina i aktivnih sastojaka, od Roche-a. Danas proizvode 52 kozmetičkih artikala. I zapošljavaju 20 ljudi, a njihova kompanija ima ISO 9000-2001 sertifikat. Početkom 2009, otvorili su liniju za proizvodnju papira koja ima kapacitet od 70 tona dnevno. Kompanija zapošljava 82 ljudi i izvozi u susedne zemlje, uključujući Grčku, Makedoniju, Srbiju, Crnu Goru i Kosovo. 2010-e su otvorili novu liniju za reciklazu papira.



Donika Mici

Gđa. Donika Mici je vlasnik DoniAnna, fabrike obuće u Albaniji, koju je osnovala 1992. godine, kada je preuzela neuspelu fabriku cipela u državnom vlasništvu. Ona je iskoristila prednost jeftine radne snage, nepostojanje konkurencije i potražnju. Usmerila se na izvoz, zaposlila 120 radnika, te je u roku od nekoliko godina DoniAnna proizvodila i izvozila stotine hiljada pari cipela godišnje. Godine 2009, ona je lansirala svoju vlastitu marku obuće i danas su Macy's, Bata, Aldo i Kenneth Cole među klijentima preduzeca. S više od 20 miliona dolara od prodaje u prvoj polovini 2009 i 1,400 zaposlenih, DoniAnna je među najvećim izvoznicama u Albaniji. Diplomirala je na Univerzitetu u Tirani, u ekonomiji/finansije, i specijalizacijom u području poslovne administracije.



Lina Hundaileh

Gđa. Lina Hundaileh je osnovala kompaniju za proizvodnju čokolade, u Jordanu 1991-e, u kojoj je bila Generalni direktor do 2008-e. Nakon toga je osnovala svoju konsultantsku firmu Rawafed za konzalting i razvoj, a početkom ove godine je osnovala novu kompaniju Printing for the Manufacturing of Chocolate Company - Chocolography. Ona je veoma aktivna u promovisanju ekonomskog razvoja u Jordanu, kao i u promovisanju Jordanskih proizvoda u inostranstvu. Gđa. Hundaileh je takođe i član odbora žena u Ministarstvu Rada. Diplomirala je Nauku o hrani i ljudskoj ishrani na jordanskom Univerzitetu, na Poljoprivrednom fakultetu.



Linda Shala

Gđa. Linda Shala je vlasnik i generalni direktor kompanije Data Project Electronics na Kosovu, kompanije koja je lider u potrošačkoj elektronici i domaćih aparata. Gđa. Shala je takođe član upravnog odbora Košarkaškog saveza Kosova, predsednica muškog košarkaškog kluba "Trepca" i član Saveta za zaštitu potrošača Kosova. Nagrađivana je za svoje uspehe u preduzetništvu, a njena kompanija je takođe nagrađivana za filantropski rad. Ranije je Gđa. Shala bila Izvršni producent u Radio Televiziji Kosova (RTK), vlasnica drugih malih preduzeća i novinar na Radio Televiziji Priština.



Canan Karalar

Gđa. Karalar je Generalni Menadžer Tunç Endüstriyel Sistemler OFFI – Uredski nameštaj, preduzeća koje proizvodi i prodaje namještaj u Turskoj. Pre toga je bila direktor poslovnog razvoja u istom preduzeću, te je prethodno radila kao menadžer u Burobella Nameštaj doo. Gđa. Karalar je magistrirala na Bilkent Univerzitetu.



Irena Kaštela

Gđa. Kaštela je vlasnica prodavaonice koralja na Korčuli, Hrvatska. Ona je nasledila poslovanje od svog dede, kome je večno zahvalna. Gđa. Kaštela inspiraciju pronalazi u lepoti mora i ostrva Korčula, i poklanja posebnu pažnju svakom komadu nakita koji se izradi u njenoj prodavaonici. Ona pravi nakit od kamenja, školjki, perli i drva, i specijalizirana je u pravljenju nakita od koralja. Njeno poslovanje je fokusirano na zadovoljstvo kupaca i na unikatan i originalan nakit.



Fahrje Maloku

Gđa. Maloku je vlasnica Natyracompany, koja je započela otvaranjem frizerskog salona u Đakovici, na Kosovu, pre gotovo dve decenije, 1982-e. Aktivna je u svojoj zajednici, te je sudelovala na raznim nacionalnim i međunarodnim treninzima.



Ksenija Vlaović

Gđa. Vlaović je vlasnik i glavni izvršni direktor kompanije Futura u Novom Sadu, Srbija. Futura je kompanija u vlasništvu porodice, koja se bavi štampanjem i izdavanjem i koja se ubraja u deset najboljih u regionu te ima konstantan pozitivan godišnji rast i razvoj. Ona je predsednica Ženskog Preduzetničkog Odbora, Udruženja Malih i Srednjih Preduzeća i Preduzetnika, Privredne komore Srbije i predsednica – Udruženja žena preduzetnika u Vojvodini. Do nedavno, bila je aktivna članica političke partije G17 plus, u kojoj je bila član predsedništva i koordinator za Vojvodinu. Takođe je imala veoma aktivnu ulogu u osnivanju ženske mreže G17 plus. Trenutno završava magistarski studij na Univerzitetu u Novom Sadu, gde piše disertaciju na temu "Preduzetništvo žena u EU – U mrežavanje i predstavljanje interesa."



Siw Boine

Gđa. Boine je stekla obrazovanje za dizajnera proizvoda, i profesora umetnosti i zanata. Radila je nekoliko godina kao nastavnik umetnosti i zanata. 2007-e se Gđa. Boine razbolela od raka, i nakon lečenja je morala da napusti svoj posao nastavnika umetnosti i zanata. Ona i Gđa. Torunn Grønenbekk su osnovale Epla da bi se zaposlile. Radila je kao generalni direktor Epla godinu i po dana.



Torunn Grønenbekk

Gđa. Grønenbekk je web i grafički dizajner. Radila je kao dizajner nekoliko godina, za 07Web i nekoliko drugih dizajnerskih projekata kao slobodan umetnik. Osnovala je svoju sopstvenu firmu Grønenbekk Design 2009-e i radi kao savetnik i dizajner za web, izlozbe i druge oblike marketinga. 2009-e je takođe osnovala Epla sa Gđa. Siw Boine, i radi kao šef dizajna i razvoja u Epla.



Valentina Disoska

Gđa. Disoska je vlasnik ZONA dooel od 2000-te. Kao kompanija koja se fokusira na razvoj softvera i multimedijalnih projekata, kao i na reklamiranje, ZONA dooel ima impresivnu listu klijenata koji uključuju Intel, Microsoft, makedonsku vladu, Transparency International i druge. Sa diplomom arhitekta sa univerziteta "Sv Kiril i Metodije" u Skoplju, pre početka sopstvenog biznisa, Gđa. Disoska je radila u raznim časopisima i reklamnim kompanijama u Skoplju.



Mirjana Markovska-Andrevski

Gđa. Mirjana Markovska-Andrevski je advokat u advokatskoj kancelariji Markovska i Andrevski, u Skoplju, Makedonija. Njeno područje je biznis, korporativno, finansijsko pravo i pravo intelektualne svojine. Ona je bila pravni savetnik i predstavljala različite klijente, među kojima i nekoliko ministarstava, Lufthansa GmbH, SocieteGenerale i Makedonsku berzu. Gđa. Mirjana Markovska-Andrevski je aktivna u svojoj zajednici, a posebno u promovisanju prava žena. Ona je potpredsednik Ženskog biznis udruženja Elite i član ženskog lobija. Gđa. Mirjana Markovska-Andrevski je član Upravnog odbora Privredne komore Makedonije, predsednik i izvršni direktor ADR Udruženja za alternativno rešavanje sporova, i drugih. Diplomirala je na Pravnom fakultetu "Sv Kiril i Metodije" u Skoplju, Makedonija.



Glynis Long

Kao Strateg za izvoz koja radi sa Svetskom Bankom, Međunarodnom Finansijskom Korporacijom i za Administraciju malih biznisa SAD-a, Gđa. Long pomaže izvoz malih i srednjih preduzeća SAD-a. Pre toga, Gđa. Long je vodila, Azijski Sektor za međunarodnu trgovinu na SBA i razvila web stranicu Online **Ženski Biznis** na nekoliko jezika. Prethodno je bila član Komisije za Osiguranja i Razmenu. Pri Organizaciji Američkih Država (OAS), Gđa. Long je bila blagajnik i član borda NVO "Trust novih američkih biznisa" ("Young Americas Business Trust"). Ona je međunarodni SME govornik o temama vezanim za pitanja ekonomskog razvoja, žena, interneta, ekonomskih i inovativnih biznisa u SAD i inostranstvu. Gđa. Long je član DC Rotary Kluba i nacionalnog Leadership America, koji podržava ženska pitanja. Kao osnivač, Gđa. Long razvija globalnu mrežu međunarodnih centara raka dojke za žene kojima medicinska nega nije dostupna. Završila je MBA iz financija na Univerzitetu George Washington University.



Jocelyne Talbot

Gđa. Talbot je Viši Savetnik za ravnopravnost polova i naucnik koji radi u UNDP Kosovo, kao deo inicijative UNDP globalnog programa za ravnopravnost polova i osnaživanje žena pri Uredu za Sprečavanje kriza i prevenciju. Prethodno je Gđa. Talbot radila kao politički savetnik na Bliskom Istoku. Njeno bogato iskustvo u nekoliko razvojnih sektora kao što je jednakost polova i ekonomija i ljudska prava, kao i ravnopravnost polova i osnaživanje žena, rukovodilo ju je u raznim međunarodnim institucijama i organizacijama. 2007-e godine je nagrađena od strane Ministarstva Vanjskih Poslova Holandije: Odsek za Međunarodnu saradnju za unapređenje prava žena i njihovo osnaživanje u arapskim zemljama. Predavala je i radila na umreživanju globalnih problema i učestvovala u razvoju znanja o integraciji polova u razvoju različitih sektora.



Mirlinda Kusari Purrini

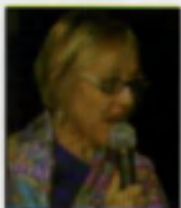
Gđa. Mirlinda Kusari Purrini je osnivač i viši savetnik Mreže poslovnih žena Kosova i osnivač i predsednik Poslovnog udruženja žena SHE-ERA. Ona je osnovala SHE-ERA 1999-e, da pruži način da se omogući ženama da se obnovi privredni sektor, koji je ozbiljno uništen tokom oružanog sukoba na Kosovu. SHE-ERA je realizovala brojne projekte koji su osnažili žene kroz edukaciju i zapošljavanje, i sprovela važna istraživanja koji pokrivaju širok spektar tema, kao što su MSP i žene preduzetnice. Gđa. Mirlinda

Kusari Purrini je postala glavna referentna tačka potencijalnih međunarodnih donatora i često je bio savetnik vladinih i nevladinih agencija. Njena posvećenost poboljšanju položaja žena se ogleda ne samo u radu sa SHE-ERE, nego i u njenom članstvu u odboru Koalicije ženskog poslovnog udruženja Balkana, i u nekoliko ženskih mreža, uključujući i Međunarodni savez žena, Women's Lobby Kosova i Mreže kosovskih žena. Gđa. Mirlinda Kusari Purini je takođe član i drugih stručnih organa, kao što su Privredna Komora Kosova, i Alijansa kosovskog biznisa. Diplomirala je ekonomiju na Univerzitetu u Prištini.



Mustafë Hasani

G. Mustafë Hasani je direktor Agencije za promociju investicija na Kosovu, u okviru Ministarstva trgovine i industrije. Pored ostalih nadležnosti, G. Hasani takođe organizira posete za promociju investicija i lično je učestvovao u svim većim slučajevima potencijalnih novih investicija i reinvestiranja. Ranije je bio savetnik za investicije u projektu kojim rukovodi Evropska agencija za rekonstrukciju i generalni direktor Poreske uprave Kosova. Diplomirao je ekonomiju na Univerzitetu u Prištini.



Marylin S. Zelin

Gđa. Marilyn S. Zelin je Viši pravni savetnik USAID/SEAD programa i vodi program za alternativno rešavanje sporova. Ona ima zavidno iskustvo u korporativnom i komercijalnom pravu, kao i više od 15 godina iskustva u međunarodnim projektima reforme sektora pravosuđa. Pre dolaska u USAID/SEAD, Gđa. Marilyn S. Zelin je radila kao Državni direktor Američke Advokatske Asocijacije- Inicijativa za Vladavinu Prava (ABA/ROLI) u Gruziji, Kosovu, Makedoniji, i Libanu i kao pravni stručnjak u Hrvatskoj i Slovačkoj. Diplomirala je na New York University School of Law, gde je radila kao urednik u Review of Law and Social Change i član Advokatske komore New Yorka.



Heidi Forbes Oste

Gđa. Heidi Forbes Oste ima 20 godina profesionalnog iskustva u izgradnji novih medija i zajednice. Ona drži glavna izlaganja pri dodeli nagrada o prednostima razmene znanja i izgradnji saradnje, kao i o tome kako efektivno koristiti medije i društvena sredstva. Ona ima globalnu mrežu stručnjaka na vodećim položajima u više od 120 zemalja. Ambasador je žena u preduzetništvu i zastupnik ekonomskog rasta i jačanja putem uticaja promena kroz društveni angažman i odgovornost. Njezini klijenti su u rasponu od Fortune 500 do Univerziteta i Profesionalnih organizacija. Živi držeći se filozofije da je znanje moć, razmena je moćna.



Dinah Bennett

Gđa. Dinah Bennett je Direktor Centra za Licenje Preduzetništva na Univerzitetu Durham, Velika Britanija. Ona istražuje i podučava na nacionalnoj i međunarodnoj razini o pitanjima vezanim za marketing i koncept Umrežavanje i upravljanje odnosima u odnosu na uspešan razvoj poslovanja. Godine 1999. Gđa. Dinah Bennett je osnovala inovativni projekat "Žene u mreži" (WIN), koji podržava stvaranje i upravljanje preduzeća od strane žena kroz njihovu integraciju u postojeće mreže i otvoreno je stotine radnih mjesta na severoistoku Engleske, kao rezultat ove inicijative. WIN je proglašen inicijativom najbolje prakse za promicanje ženskog preduzetništva u Velikoj Britaniji. Gđa. Dinah Bennett je član Royal Society for Arts i član Akademije višeg obrazovanja, bila je poverenik Instituta za mala poslovanja i preduzetništvo od 2004. i direktor Međunarodnog centra za preduzetništvo. Dobitnik je pojedinačne Queen's Award for Enterprise, priznanja za njen rad u promicanju preduzetništva na nacionalnom i međunarodnom nivou.



Ola Sylva

Gđa. Ola Sylva je osnivač i direktor NVO Drita E Krushes na Kosovu. Njen rad u pomaganju žena datira iz 1995, kada je organizovala okrugle stolove i radionice o pitanjima žena. Posle rata 1999-e, Gđa. Ola Sylva je bila odlučna u nameri da pomogne ženama iz Velike Kruše, sela koje je veoma pretrpelo tokom rata i gde, shodno tome, živi jako puno udovica i siročadi. Ona je organizovala obrazovne programe i profesionalne obuke. Pored obrazovanja, podržala je žene Velike Kruše u otvaranju malih radionica. Kasnije, okupila ih je sve u jednu jedinicu proizvodnje koja sada zapošljava 100 žena koje rade na konzervaciji voća i povrća. Cilj rada Gđa. Ole Sylva je da se omogući ženama da postanu ekonomski nezavisne, što je sredstvo za poboljšanje njihovog položaja. Gđa. Ola Sylva je diplomirala novinarstvo.



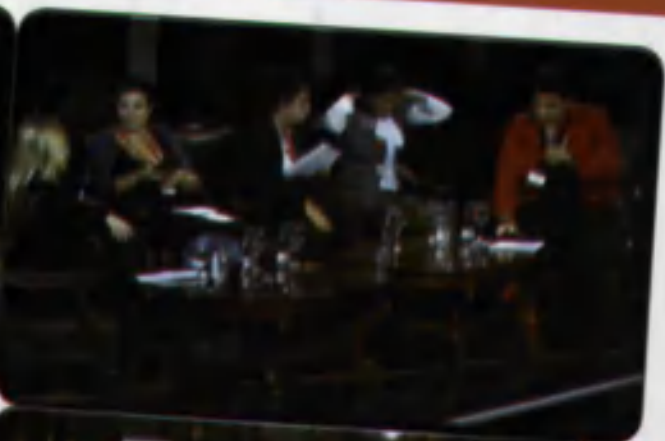
Dhurata Bardoniqi

Gđa. Dhurata Bardoniqi je suvlasnica i upraviteljica firme Arking, građevinske firme osnovane 1989. Firma obavlja sve radove gradnje i infrastrukture, razne dizajne i njihov projekciju. Osim rada na privatnim kućama i poslovnim zgradama, Arking je potpisala ugovor za završetak radova sa Evropskom Agencijom za Rekonstrukciju, Britanskim Crvenim Krstom, Italijanskim KFOR-om, Danskim Zelenim Krstom, i drugima. Od 2008, Gđa. Dhurata Bardoniqi upravlja i drugom građevinskom firmom, Uniproject, koja je trenutno uključena u izgradnju škole strukovnog obrazovanja u Skenderaju, projektu vrednom više od 5 miliona evra. 2004. godine, proglašena je najuspješnijom ženom u regiji Metohije i nagrađena kao menadžer godine od strane Mreže poslovnih žena na Kosovu i Ekonomske komore na Kosovu.



Susanne E. Jalbert

Gđa. Susanne E. Jalbert je ekonomski aktivista već 25 godina. Putem svoje firme Jalbert Consulting, fokusirala se na međunarodne strategije i politike privrednog razvoja, finansijsko i korporativno upravljanje, globalno proširenje mreže i unapređenu socijalnu odgovornost. Dala je doprinos projektima razvoja privatnog sektora sponzorisanih od strane USAID i pomogla je u više od 30 međunarodnih radova na 87 zadataka u 45 zemalja. Gđa. Susanne E. Jalbert je poznata kao tvorac programa Iraqi Small Business Development Centers i uticala je na razvoj kapaciteta nevladinih organizacija i ženskih poslovnih udruženja širom sveta. Izabranaje za jednu od 40 uticajnih žena u St. Mary's College, Kalifornija u avgustu 2010-e.





IV. Informacije o SHE-ERA

Žensko Poslovno Udruženje SHE-ERA je nevladina organizacija (NVO) ekonomskog razvoja osnovana 1999. godine, u razdoblju nakon ratova u bivšoj Jugoslaviji s naglaskom na ženska pitanja. SHE-ERA je nevladina organizacija posvećena promicanju ekonomskog jačanja žena kroz razmenu informacija i iskustava, umrežavanje, obuku i zagovaranje. SHE-ERA pruža mogućnosti za partnerstvo i saradnju među poslovnim ženama, informacije o uslugama i resursima koji su na raspolaganju poslovnim ženama na Kosovu, te savete o tome kako prevladati teškoće sa kojima se poslovne žene suočavaju, uključujući i diskriminaciju na temelju pola, korupciju i birokraciju. Uviđajući centralnu potrebu za zakonodavnim i političkim okvirom koji podržava ženski gospodarski razvoj, SHE-ERA se takođe zalaže za ekonomsko osnaživanje žena.

Misija SHE-ERA je promicanje hrabrih inicijativa, politika i programa dizajniranih da podrže ženske poslovne subjekte u svim fazama razvoja u javnom i privatnom sektoru tržišta - od početka do uspeha, do sticanja važnosti.

Kroz svoj rad, SHE-ERA se fokusirala na:

- Povećanje javnog pristupa budžetu Kosova kroz transparentnost
- Povećanje sudelovanja žena na tržištu rada
- Razvoj partnerstava između poslodavaca, državnih i nevladinih organizacija po svim pitanjima koja se tiču ekonomskog jačanja žena
- Povećanje mogućnosti zapošljavanja žena uz strukturalne transformacije ekonomije, posebno zapošljavanje u sektoru usluga, samozapošljavanje i preduzetništvo
- Uvođenje mera koje omogućavaju bolju kompatibilnost posla i obiteljskih odgovornosti
- Određivanje uloge i odgovornosti države, sindikata i poslodavaca
- Poticanje države, sindikata i poslodavaca na rad na usklađenom delovanju i uvođenje mera za uklanjanje prepreka i barijera, kao što su nova pravila ponašanja, afirmativne akcije i re-evaluacija "muškog" i "ženskog" rada
- Integracija žena pripadnika manjina u društveni i ekonomski život
- Maksimiziranje mogućnosti za žene da se osiguraju i zadrže radna mesta
- Razvoj skupa politika i programa koji pružaju pristup obuci i celoživotnom učenju, fokusiranih na žene prema različitim fazama njihova života i formata porodice
- Poticanje programa samozapošljavanja i preduzetničkih vestina koje su usmerene na žene kroz osposobljavanje, kreditne seme, senzibilizaciju ravnopravnosti polova među bankarima i organizacijama koje podupiru stvaranje malih i srednjih preduzeća
- Osiguravanje transparentnosti u procesu imenovanja za visoke nivoe državnih i drugih tela, te proširenje liste potencijalnih kandidata žena kroz aktivno traženje pri postojećim mrežama profesionalnih žena na položajima, donošenja odluka u relevantnim područjima
- Osiguravanje dostupnosti i raspodela polno raščlanjenih podataka i informacija ve-

zanih za polnu ravnopravnost kako bi se omogućila mobilizacija i potpora svih glavnih aktera građanskog društva: nevladinih organizacija, sindikata, poslodavaca, udruženja i medija. To sa namerom sticanja dobiti od svojih iskustva i znanja, kao i potpore za promicanje ravnopravnosti polova i koristi od njihovog uticaja na donošenje odluka različitih tela

- Osiguravanje kontinuiteta sudelovanja kroz uspostavu okvira koji omogućuju redovni dijalog između vladinih i nevladinih organizacija, uključujući otvorene i transparentne kanale komunikacije







V. Odbor Direktora SHE-ERE



Xheraldina Vula (Član odbora)

Gđa. Vula je diplomirala na Univerzitetu u Prištini – fakultet Albanskog jezika i književnosti. Ona je Zamenik direktora i članica Odbora direktora u Kompaniji 21. Ona je poznata novinarka i voditeljica talk-show televizijskih programa. Svi programi koje je stvorila i proizvela, su uvek privlačili više od 60 odsto gledatelja na Kosovu. Pesnikinja je čija su dela objavljena ("Megjithatë sillet" 1988; "Me bisht syri" 1995, "A Street Cat" 1999 and "Ritual me Pantalona" 2001) i prevedena na engleski, nemački, francuski, itd. jezik. Ona je poznata aktivistica koja je podržala druge žene u postizanju njihovih ciljeva vezanih za žene uopšte. Suosnivačica je ženske NVO "Žene umetnice i veterani obrazovanja" (1993), suosnivačica Media Projekta (centar obuke mladih žena u novinarstvu i upravljanje konflikta), pomogla je u osnivanju ženskog časopisa "Sfinga" (1997), suosnivačica je ženskog mesečnika "Eritrea" (1997), suosnivačica je Prvog albanskog radia na internetu Radio 21 i TV21 produkcije (1998), suosnivačica Kompanije 21 (1999); savetnica i članica odbora STAR Network of World Learning (1999-2002), članica Women Waging Peace (od 1999-e), članica odbora NEWW (2001 – 2003), članica Loblja kosovskih žena (od 2004-e), članica Mreže žena Kosova (1999-2007), članica odbora direktora Center for Women Studies (2007-danas), Predsednica odbora direktora u ženskoj NVO (od 2004-e), KCSF (od 2007-e).



Prof. Dr. Justina Shiroka Pula (Član odbora)

Gđa. Justina Pula je aktuelni Ministar energetike i rudarstva na Kosovu, položaj na kojem je od 2007. Predavala je na više univerziteta na Kosovu : Univerzitet u Pristini, Kraljevski univerzitet Ilirija, Univerzitetski Koledž Fama kao i u Makedoniji, , , , u Univerzitet Istočne Evrope. Gđa. Justina Pula je takođe bila na rukovodećim položajima na Univerzitetu u Pristini. Gđa. Justina Pula je naporno radila na obezbeđivanju boljeg položaja žena na Kosovu. Ona je član Međunarodne Alijanse za Žene i radne grupe Nacionalne Kosovske Inicijative za Ravnopravnost Polova. Ona je bila član Odbora Univerziteta u Pristini, Udruženja ekonomista Kosova i Udruženja žena preduzetnica. Magistrirala je na Univerzitetu u Zagrebu, na Ekonomskom Fakultetu. i doktorirala na Univerzitetu u Pristini, gde je dobila i zvanje docenta.



Glynis Long (Član odbora)

Kao Strateg za izvoz koja radi sa Svetskom Bankom, Međunarodnom Finansijskom Korporacijom i za Administraciju malih biznisa SAD-a, Gđa. Long pomaže izvoz malih i srednjih preduzeća SAD-a. Pre toga, Gđa. Long je vodila, Azijski Sektor za međunarodnu trgovinu na SBA i razvila web stranicu Online Ženski Biznis na nekoliko jezika. Prethodno je bila član Komisije za Osiguranje i Razmenu. Pri Organizaciji Američkih Država (OAS), Gđa. Long je bila blagajnik i član borda NVO "Trust novih američkih biznisa" ("Young Americas Business Trust"). Ona je međunarodni SME govornik o temama vezanim za pitanja ekonomskog razvoja, žena, interneta, ekonomskih i inovativnih biznisa u SAD i inostranstvu. Gđa. Long je član DC Rotary Kluba i nacionalnog Leadership America, koji podržava ženska pitanja. Kao osnivač, Gđa. Long razvija globalnu mrežu međunarodnih centara raka dojke za žene kojiman medicinska nega nije dostupna. Završila je MBA iz financija na Univerzitetu George Washington University.



Lulzim Çela (Član odbora)

G. Çela je rođen 1962. u Pristini, Kosovo. Oženjen je i otac troje dece. Završio je studij medicine na Univerzitetu u Pristini. Specijalizirao je Internu medicinu i Javnu medicinu, i ima diplomu iz Menadžmenta u zdravstvu.

Ima 26 radnog iskustva, od toga više od 12 kao lečnik u primarnoj i kliničkoj medicini. 1997-e se priključio MSF-u i radio je u konfliktnim područjima. Krajem 1998-e, se priključio uredu UNICEF-a na Kosovu kao Službenik za zdravstvo i ishranu. Vodio je program Zdravstva i ishrane mnogo godina. Tokom karijere u UNICEF-u je bio delegiran u Ministarstvo zdravstva. Kada se vratio, poveren mu je zadatak da osnuje sekto Socijalne politike u UNICEF-u.

2009-e je bio Upravni direktor u jednoj privatnoj bolnici. Tokom tog vremena je bio takođe angažovan kao profesionalni savetnik u nekoliko NVO i agencija UN-a.

Od aprila 2010-e je imenovan kao Stručni savetnik Ministra zdravstva.

G. Çela pokazuje visoke sposobnosti u zdravstvenim i socijalnim politikama. Napisao je nekoliko publikacija koje se bave zdravljem, ishranom, analizom siromaštva i zdravstvenim politikama i upravljanje. On je osoba koju odlikuju snažne veštine liderstva, komunikacije i koordinacije.



Naxhije Alibegu Bućinca (Član odbora)

Gđa. Bućinca je posvećeni pobornik ljudskih prava. Predavala je u raznim školama u Crnoj Gori i na Kosovu, te je bila veliki pobornik prava žena, posebno njihovog obrazovanja. Kroz svoj rad u raznim nevladinim organizacijama, kao i sa Demokratskim savezom Kosova LDK, ona je osigurala da veliki broj mladih devojaka nastave svoje obrazovanje i radila na iskorenjivanju nepismenosti kod žena. Tokom sukoba na Kosovu, takođe je pomogla mnogim porodicama u nevolji, naročito onima u kojima su žene bile glave porodice. Zajedno sa mužem, Gđa. Bućinca je osnovala Susrete albanskih pesnika, događaj koji se održava svake godine od 1979. Njen doprinos u poboljšanju položaja žena, a naročito u porastu nivoa obrazovanja među ženama, naširoko je poznat. Dobitnica je priznanja iz obrazovnog odeljenja nekoliko opština na Kosovu i priznavanje od strane Premijera Kosova. Gđa. Bućinca je diplomirala Albanski jezik i književnost na Univerzitetu u Pristini.



Luljeta Vuniqi

Luljeta Vuniqi je osnivač i izvršna direktorka Kosovskog centra za rodne studije (KCRS). Dugo je radila kao rukovodilac programa za žene, manjine, omladinu i ljudska prava u kosovskom Fondu za otvoreno društvo (KFOS) u sistemu Soroš Fondacije.

Ona je sociolog i autorka više istraživačkih izveštaja, dok su svi istraživački projekti Kosovskog centra za rodne studije bili pokrenuti i realizovani pod njenim vođenjem i nadzorom. Svojom energijom i podrškom koju je pružala, Luljeta je odigrala važnu ulogu u ženskom pokretu na Kosovu.

Luljeta je takođe jedan od osnivača Mreže ženskih grupa na Kosovu i mreže organizacija kosovskih Romkinja, Askalijki i Egipcanki.

Ona je još članica upravnih odbora više domaćih i međunarodnih organizacija i članica regionalnog ženskog lobija.

Učestvovala je u brojnim programima, na mnogim konferencijama i obukama na nacionalnom, regionalnom i međunarodnom nivou, a objavila je niz članaka o rodnom pitanju. Sada je predavač na katedri za rodne studije na Univerzitetu AAB Riinvest u Pristini.





VI. Medijska Pokrivenost

1. Međunarodna konferencija o ženskom preduzetništvu je bila medijski pokrivena na sve tri nacionalne TV stanice u zemlji: RTK, RTV 21 i KTV, kao i kablovskih operatera, kao što su Klan Kosova. Sve TV stanice su pratile konferenciju u svojim glavnim izdanjima vesti.

RTV 21, kao medijski sponzor je pratila konferenciju u ovim programima:

1. Gost u studiju u dnevnom magazinu BonBon dan pre početka konferencije
2. Direktni prenos konferencije 15 minuta svakog dana u dnevnom magazinu BonBon – intervju sa govornicama
3. Ditari – izdanje vesti u 18:30
4. 21 Drejtpërdrejt – Intervju sa govornicama
5. 21 minuta – izdanje vesti u 22:00
6. Flash news – svaki sat
7. Standardi ynë – polusatna TV emisija o Konferenciji
8. Ne dimë, duam dhe ia dalim – polusatna TV emisija posvećena uspešnim ženama i događajima koji promovisu žene

REVIDIRANI NACRT

Evropski akt o malim preduzećima

**Uspostavljanje podržavajućeg okruženja za žensko
preduzetništvo u zemljama pred-pristupne regije EU**

**Istanbulski indikatori
14.06.2010.**

Uvodne napomene

Stavljajući poseban naglasak na žensko preduzetništvo u Evropskom aktu za mala preduzeća (Small Business Act for Europe, skraćeno SBA), na sastanku koordinatora SBA iz zemalja pred-pristupne regije EU, održanom 22-23. marta 2010. godine, ETF je predložio utvrđivanje izvodljivost indikatora ženskog preduzetništva, koji bi se uključili u paket indikatora prvobitno izvedenih za Evropsku povelju o malim preduzećima. Nezavisne ekspertice za žensko preduzetništvo iz svih pred-pristupnih država okupile su se u Istanbulu 20-21. aprila i razvile četiri okvirna indikatora, koja su smatrana važnim za strateško razvijanje ženskog preduzetništva.

Nacrti indikatora su usmjereni na sljedeće oblasti:

- politika i prikupljanje podataka o ženskom preduzetništvu;
- žensko preduzetničko osposobljavanje/trening
- unaprjeđen pristup finansijama za žene preduzetnice;
- umrežavanje i dobre prakse.

Polazeći od sličnog političkog interesa za žensko preduzetništvo iskazanog od strane država u regionu južnog susjedstva sa EU, koje rade na odvojenom, ali sličnom okviru politika za razvoj preduzeća (Euromediterranska povelja o preduzećima), ETF je predložio da napori u razvijanju pokazatelja u zemljama pred-pristupne regije EU budu praćeni od strane izabranih predstavnica zemalja iz Južno-mediteranskog regiona. S tim u vezi, ekspertice iz Jordana i Sirije su neposredno učestvovala u radionici u Istanbulu.

SBA koordinatori iz pred-pristupnih država su u maju mjesecu 2010. godine, uz podršku ekspertica uključenih u izradu nacrti indikatora, proveli konsultacije sa relevantnim akterima o predloženom nacrtu. Konsultacije su također održane i sa Evropskom komisijom. ETF osoblje je pripremio rezime svih prikupljenih komentara i predložilo usklađivanja i poboljšanja. Nacrt indikatora je razmatran i na sastanku nacionalnih SBA koordinatora u Madridu, održanom 01. juna 2010., uz dobivenu podršku da se isti uvrste u širi paket indikatora politika, i određene komentare na indikator „Finansiranje ženskog preduzetništva“. Ova verzija indikatora je zasnovana na komentarima dobivenim u procesu nacionalnih konsultacija, sastanka sa SBA koordinatorima i konsultacijama sa Evropskom komisijom.

Očekuje se da se siri paket indikatora politika, koji bi uključivao i indikatore ženskog preduzetništva, počne primjenjivati od oktobra 2010. godine, u procesu procjene usklađenosti svake od predpristupnih država EU sa odredbama Evropskog akta za male biznise.

Jordanski i sirijski nacionalni koordinatori Euromediterranske povelje o malim preduzećima će također razmotriti nacrt ovih pokazatelja. O tome će izvijestiti koordinatora ove Povelje na regionalnom sastanku, kao i o mogućnostima za unapređenje ženskog poduzetništva/ preduzetništva u njihovim državama.¹

1 Rasprava će se održati na sastanku Radne grupe za evromediterransku Industrijsku saradnju 16-17. juna 2010. godine u Briselu..

EKSPERTICE IZ REGIJE PRED-PRISTUPNIH ZEMALJA EU

ALBANIJA

Mirela Arqimandriti

Rr. "Abdyl Frasheri", p.10/1, shk.1, ap.3

355 Tirana

ALBANIA

Tel: + 35542 255514

E-mail: mirela@gadc-al.org

BOSNA I HERCEGOVINA

Indira Prlića

Stupine B 13; Lamela B

75000 Tuzla

BOSNA I HERCEGOVINA

Tel: + 387 35 250 045

E-mail: talditz@bih.net.ba

HRVATSKA

Zeljka Mrkša Mazalin

Ulica Grada Vukovara 78

10 000 Zagreb

HRVATSKA

Tel: + 385 1 61 06 351

E-mail: zeljka.mrkša@mingorp.hr, mzeljka@hotmail.com

KOSOVO (UNSCR 1244)

Mirlinda Kusari Purrini

Str. Zagrebi, B11/23 no. 27

10000 Priština

KOSOVO

Tel: +381 390 323 194

E-mail: mirlinda.kusari@gmail.com

BIVŠA JUGOSLOVENSKA REPUBLIKA MAKEDONIJA

Jasmina Galevska Maneva

Orce Nikolov 113

1000 Skopje

Tel: +389 2 32 32 653

E-mail: jmaneva@soros.org.mk

CRNA GORA

Ljiljana Belada Božović

Novaka Miloševa 42

81000 Podgorica

CRNA GORA

Tel: +382 20406313

E-mail: ljiljaboz@yahoo.com

SRBIJA

Mirjana Dokmanović

Cara Lazara 19/A

24000 Subotica

SRBIJA

Tel: +38124571336

E-mail: mirad@eunet.rs

TURSKA

Dilek Cindoglu

Bilkent Merkez Loj 38

06800 Ankara

TURKEY

Tel: +90 312 290 1913

E-mail: cindoglu@bilkent.edu.tr

EKSPERTICE IZ EUROMEDITERANSKE REGIJE

JORDAN

Nour Ai-Tarawneh

Jordan Enterprise Development Cooperation

11118 Amman

JORDAN

Tel: +962 6 5603507 Ext:2401

E-mail: nour@jedco.gov.jo

SIRIJA

Marwa Aleltouni

Chamber of Industry Syria

Muhajren Mastaba Nazeam Bashah Street

Damascus

SYRIA

Tel: +963 11 7370823

Email: marwa.etoni@gmail.com

Indikator	Politike i okvir podrške za unapređenje ženskog poduzetništva/preduzetništva
Obrazloženje	Efikasan razvoj ženskog poduzetništva zahtjeva sveobuhvatni set rodno osjetljivih politika.
Cilj	Vlada i nadležni akteri primjenjuju set komplementarnih politika zasnovanih na evidentnim podacima, radi unapređenja potencijala ženskog poduzetništva.
Nivo 1	<ul style="list-style-type: none"> • Fiskalna, ekonomska i socijalna politika, kao i politike zapošljavanja, obrazovanja i obuke nisu rodno osjetljive. • Nije uspostavljen dijalog između ključnih aktera i nisu izgrađene institucionalne strukture podrške potrebne za unapređenje politika i mjera razvoja ženskog poduzetništva. • Ne postoje okvirni podaci za integrisano političko okruženje (fiskalnu, ekonomsku, politiku zapošljavanja, socijalnu, politiku obrazovanja i obuke), neophodni za unapređenje ženskog poduzetništva.
Nivo 2	<ul style="list-style-type: none"> • Vlada i ključni akteri su angažovani u procesu razmatranja politika, sa ciljem formulisanja koordinisanog, zajednički podržavanog, rodno osjetljivog političkog okruženja, radi unapređenja ženskog poduzetništva. • Proces političkog promišljanja uključuje analize i mogućnosti za maksimalno povećanje interakcije i sinergije između nacionalne fiskalne, ekonomske, socijalne i obrazovne politike, politike zapošljavanja i obuke. • Nacrti regulativa fiskalne, ekonomske, socijalne i obrazovne politike, politike zapošljavanja i obuke se revidiraju sa aspekta rodne osjetljivosti. • Definisane su političke preporuke radi obezbjeđivanja rodne osjetljivosti fiskalne, ekonomske, socijalne i obrazovne politike, politike zapošljavanja i obuke, u cilju razvoja ženskog poduzetništva.

<p>Nivo 3</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Vlada i ključni akteri su inkorporirali i usvojili okvir politika za žensko preduzetništvo, sa ugrađenim poboljšanjima u pogledu rodne osjetljivosti (nivo 2). • Vlada i ključni akteri su usvojili srednjoročni akcioni plan sa jasno definisanim mjerama u svim oblastima politike (fiskalne, ekonomske, socijalne i obrazovne politike, politike zapošljavanja i obuke), uključujući konsultativni forum za žensko preduzetništvo, mere informisanja i umrežavanja. • Svako odjeljenje Vlade odgovorno za politiku (fiskalnu, ekonomsku, socijalnu, obrazovnu i za zapošljavanje i obuku) podrške ženskom preduzetništvu je izdvojilo godišnji budžet za nastavak realizacije planiranih aktivnosti u okviru usvojenih politika. • Institucionalna struktura podrške posvećena razvoju ženskog preduzetništva nadgleda a) primenu rodno osjetljive fiskalne, ekonomske, obrazovne, socijalne politike i politike zapošljavanja i obuke, b) prikuplja podatke u odgovarajućim oblastima politike i c) izveštava godišnje sve aktere o napretku politika i akcionog plana.
<p>Nivo 4</p>	<ul style="list-style-type: none"> • U izvještajnom periodu, svako Vladino odjeljenje odgovorno za određenu oblast politike (fiskalnu, ekonomsku, zapošljavanja, socijalnu, obrazovnu i oblast obuke) pokazuje napredak u primjeni mjera definisanih u akcionom planu. • Vlada ima raspoloživa sredstva za primjenu mjera u svakoj oblasti politike (fiskalne, ekonomske, zapošljavanja, socijalne, obrazovne i oblasti obuke).

¹Vlada uključuje ministre odgovorne za fiskalnu, ekonomsku, socijalnu i obrazovnu politiku i politike zapošljavanja i obuke. Ključni akteri uključuju privredne komore, udruženja poslodavaca, sindikate i interesne grupe civilnog sektora.

Nivo 5	<ul style="list-style-type: none"> • Nacionalni okvir politike i podrške ženskom poduzetništvu je u cijelosti ustanovljen, zajedno sa postojećim programom rada, uz finansijsku podršku svakog odjeljenja Vlade odgovornog za određenu oblast politike (fiskalne, ekonomske, zapošljavanja, socijalne, obrazovne i oblast obuke). • Okvir uključuje nadzor zasnovan na podacima i evaluaciju aranžmana sa jasnim izvještavanjem u svakoj oblasti politike (fiskalne, ekonomske, zapošljavanja, socijalne, obrazovne i oblasti obuke). • Godišnje, odjeljenja Vlade odgovorna za pojedine oblasti politike (fiskalne, ekonomske, zapošljavanja, socijalne, obrazovne i oblast obuke), zajedno sa ključnim akterima a) razmatraju napredak i ograničenja u svakoj oblasti politike koristeći podatke i druge raspoložive dokaze, b) utvrđuju tačke u odnosnim politikama u kojima je došlo do napretka c) dogovaraju se o mjerama koje će primjenjivati u narednih 12 mjeseci.
Obrazloženje	
Ključni izvori	
Naredni koraci	

*Ciljani podaci će biti usklađivani sa SBA koordinatoriama shodno tome kako se razvijaju usluge osposobljavanja i dodatne usluge podrške razvoju biznisa, kao i njihovo prihvatanje od strane žena.

Indikator	Žensko poduzetničko/preduzetničko osposobljavanje/trening
Obrazloženje	Poboljšanje ključnih poduzetničkih kompetencija i vještina žena doprinosi njihovom brzem zapošljavanju i konkurentnosti nacionalne ekonomije.
Cilj	Uspostavljanje i implementacija nacionalnog okvira za poduzetničko osposobljavanje/trening i dodatne (follow-up) usluge za razvoj ženskog poduzetništva.
Nivo 1	<ul style="list-style-type: none"> • Ne postoji rodno senzitivno, sistemsko rješenje za stratešku promociju ženskog poduzetničkog trening programa • Dostupni ad hoc rodno senzitivni trening programi i dodatne usluge razvijanja biznisa.
Nivo 2	<ul style="list-style-type: none"> • Uspostavljena međusektoralna radna grupa (koja uključuje predstavnike edukativnih, poslovnih institucija, institucija za zapošljavanje, privrednih komora, udruženja poslodavaca, nevladinih organizacija) sa mandatom za razvoj rodno senzitivnog sistema pristupa ženskom poduzetničkom osposobljavanju/trening programu usmjerenom na a) samozapošljavanje, b) početke u biznisu c) rast i razvoj preduzeća, za preduzeća u vlasništvu žena. Radna grupa ima nominovanog koordinatora, međusektoralno podržanog. • Poduzet pregled trening programa ženskog poduzetništva, koji obuhvata a) pregled politika i rodno senzitivnu ocjenu b) identifikaciju postojećih raspoloživih podataka/trening programa , c) detalje o osnovnim trening aktivnostima i d) popis isporučioaca treninga, koji osiguravaju poduzetničke treninge, specifično fokusirane na žene, kao ciljne grupe.

<p>Nivo 3</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Provedena informaciona kampanja na nacionalnom nivou koja uključuje ključne aktere / organizacije koje osiguravaju poduzetničko zastupanje (npr: privredne komore, ministarske informacione servise, NVO-e) u cilju podizanja svijesti o potencijalima raspoloživim u domenu trening servisa za žene poduzetnice. • Obavljena analiza trening potreba (metodom uzorka), na nivou cijele zemlje, koja jasno definiše interes i zahtjeve za treninzima, kako žena poduzetnica, tako i potencijalnih budućih poduzetnica. • Na osnovu analize potreba za obukom, osigurano provođenje programa jačanja kapaciteta za isporućiće trening programa, koji usmjeravaju svoje usluge prema ženama i specifičnim metodama obuke.
<p>Nivo 4</p>	<ul style="list-style-type: none"> • U izvještajnom periodu, od ukupne obuke i dodatnih (follow-up) usluga podrške razvoju biznisa, najmanje <ul style="list-style-type: none"> • 10% onih koji su prošli trening za samozapošljavanje ili koji su tražili poslovne usluge, koje specifično promoviraju samozapošljavanje su bile žene. • 5% onih koji su prošli trening proces u pokretanju vlastitog biznis su bile žene. • 10% preduzeća koja su tražila usluge treninga i dodatne usluge u razvoju biznisa su bila preduzeća u vlasništvu žena. • 5% preduzeća koja su tražila usluge treninga i usluge usmjerene na rast preduzeća su bila preduzeća u vlasništvu žena.

Vlada uključuje ministre odgovorne za fiskalnu, ekonomsku, socijalnu i obrazovnu politiku i politike zapošljavanja i obuke. Ključni akteri uključuju privredne komore, udruženja poslodavaca, sindikate i interesne grupe civilnog sektora.

Nivo 5	<ul style="list-style-type: none"> • U izvještajnom periodu, od ukupne obuke i dodatnih (follow-up) usluga podrške razvoju biznisa, najmanje • 25 % onih koji su prošli trening za samozapošljavanje ili koji su tražili poslovne usluge, koje specifično promoviraju samozapošljavanje su bile žene. • 15% onih koji su prošli trening proces u pokretanju vlastitog biznisa su bile žene. • 20% preduzeća koja su tražila usluge treninga i dodatne usluge u razvoju biznisa su bila preduzeća u vlasništvu žena. • 10% preduzeća koja su tražila usluge treninga i usluge usmjerene na rast preduzeća su bila preduzeća u vlasništvu žena.
Opravdanje	
Ključni izvori	
Naredni koraci	

*Ciljani podaci će biti usklađivani sa SBA koordinatorima shodno tome kako se razvijaju usluge osposobljavanja i dodatne usluge podrške razvoju biznisa, kao i njihovo prihvatanje od strane žena.

Indikator	Finasijska podrška ženskom poduzetništvu/ preduzetništvu
Obrazloženje	Pristup finansijama je jedan od ključnih podržavajućih faktora za razvoj ženskog poduzetništva, kako za pokretanje, tako i za razvoj biznisa.
Cilj	Osiguran značajniji pristup žena različitim instrumentima finasijske podrške, koji promoviraju unapređenje ženskog poduzetništva.
Nivo 1	<ul style="list-style-type: none"> • Ne postoje posebni finasijski instrumenti podrške ženskom poduzetništvu. • Fiskalna regulativa ne predviđa posebne pogodnosti za promociju i unapređenje ženskog poduzetništva. • Zvanični podaci o pristupu finasijskim instrumentima poduzetnica i potencijalnih poduzetnica nisu raspoloživi.
Nivo 2	<ul style="list-style-type: none"> • U toku su razmatranja o budućim aktivnostima u pravcu obezbjeđenja Vladinih fondova podrške ženskom poduzetništvu. • U toku su pripreme za osiguranje veće fleksibilnosti kreditno-garantnih fondova/instrumenata podrške, kako bi bili pristupačniji poduzetnicama i potencijalnim poduzetnicama. • Podaci o pristupu finansijama uzimaju u obzir poduzetnice i potencijalne poduzetnice.
Nivo 3	<ul style="list-style-type: none"> • Postignuti dogovori na nacionalnom nivou o budžetskoj podršci ženskom poduzetništvu od strane Vlade, uz usaglašene procedure koje regulišu pristup finansiranju. • Najmanje 20% nacionalnog budžeta izdvojenog za podršku poduzetništvu u zemlji, pripada/usmjerava se poduzetnicama. • Propisi koji regulišu kreditno-garantne fondove/instrumenate podrške su dovoljno fleksibilni da odgovore na aplikacije poduzetnica. • Raspoloživi strukturirani podaci o pristupu finansijama poduzetnica i potencijalnih poduzetnica, koji omogućavaju monitoring politika.

Nivo 4	<ul style="list-style-type: none"> • Vladini fondovi podrške ženskom preduzetništvu izdvojeni na godišnjem nivou. • Informacije o mogućnostima finansiranja promovisane u cijeloj zemlji i lako dostupne ženama preduzeticama i potencijalnim preduzeticama. • Najmanje 25% nacionalnog budžeta izdvojenog za podršku preduzetništvu u zemlji pripada/usmjerava se preduzeticama.
Nivo 5	<ul style="list-style-type: none"> • Zajednicke i mješovite kreditno-garantne sseme su dovoljno fleksibilne da odgovore na aplikacije preduzetnica i potencijalnih preduzetnica. • Najmanje 30% nacionalnog budžeta izdvojenog za podršku preduzetništvu u zemlji, pripada/usmjerava se preduzeticama.
Opravdanje	
Ključni izvori	
Sljedeći koraci	

Indikator	Nacionalna mreža ženskog poduzetništva/ preduzetništva
Obrazloženje	Uspostavljena mreža žena poduzetnica osnažuje mogućnosti za žensko poduzetništvo kroz bolje zastupanje, praćenje politika i razmjenu dobre prakse.
Cilj	Uspostavljanje nacionalne mreže za žensko poduzetništvo, koja promoviše bolju politiku i mjere, uključujući i razmjenu dobre prakse.
Nivo 1	<ul style="list-style-type: none"> • Nacionalna mreža za žensko poduzetništvo ne postoji. • Redovne informacije o dobroj praksi ženskog poduzetništva ne postoje.
Nivo 2	<ul style="list-style-type: none"> • Osnovana nacionalna mreža za žensko poduzetništvo. • Mreža prikuplja primjere dobre prakse ženskog poduzetništva.
Nivo 3	<ul style="list-style-type: none"> • Nacionalna mreža za žensko poduzetništvo podržava elektronski informacijski sistem predstavljanja dobre prakse. • Mreža publikuje godišnji izvještaj o ženskom poduzetništvu na nivou cijele zemlje, koji sadrži a) informacije dostupne od strane državnih izvora i b) informacije koje obezbjeđuje sama mreža. • Mreža je priznat partner u dijalogu sa Vladom i drugim nadležnim akterima kada su u pitanju politike, zastupanje i mjere podrške ženskom poduzetništvu.
Nivo 4	<ul style="list-style-type: none"> • U izvještajnom periodu, održan najmanje jedan nacionalni događaj, u cilju razmatranja politika i razmjene dobre prakse, sa pokrivenošću od strane štampanih i elektronskih medija na najvišem nivou. • Mreža ima ulogu konsultativnog foruma u procesu razvoja politika, a u izvještajnom periodu mreža obezbjeđuje Vladi i drugim nadležnim subjektima izvještaje o napretku u vezi sa primjenom a) nacionalnih politika i b) mjera podrške ženskom poduzetništvu.

Nivo 5	<ul style="list-style-type: none"> • U izvještajnom periodu, nacionalna mreža ženskog poduzetništva se direktno i neposredno konsultuje u svim aspektima relevantnim za razvoj ženskog poduzetništva (nacionalne politike i srednjoročni akcioni plan), u procesu nacionalnog monitoringa i evaluacije. • U izvještajnom periodu, mreža je učestvovala u razmjeni dobre prakse na međunarodnom nivou u vezi sa aktivnostima koje se odnose na žensko poduzetništvo.
Opravdanje	
Ključni izvori	
Slijedeći koraci	

Useful Links/ Vegza të dobishme / Korisni linkovi

US Small Business Administration	www.sba.gov
SBA-International Trade	www.sba.gov/international
SBA-Women	www.sba.gov/women
SBA-Training Online courses	www.sba.gov/training
US Exports	www.esport.gov
SCORE-retiree mentoring	www.score.org
SBA Small Business Development Ctr.	www.sba.gov/sbdc
Association of SBDC	www.asbdc-us.org
Health information see Healthfinder	www.health.gov
My Own Business (free 15 classes)	www.myownbusiness.org
Rotary Volunteer Service Organization	www.rotary.org
SME Toolkit (IFC) (19 languages)	www.smetoolkit.org
World Bank (many languages)	www.worldbank.org
Global Development Learning Network	www.gdln.org
International Finance Corporation WB	www.ifc.org
IFC, Women	www.ifc.org/gender
IFC, Women in Business	http://www.ifc.org/ifcext/sustainability.nsf/Content/Womenin-Business_Highlights
Young Americas Business Trust (age 18-35)	www.yabt.net
TIC Americas-Business plan competition	www.ticamericas.org
Global TIC (Asia) Bus Plan competition	www.globaltic.org
The International Alliance for Women	http://www.tlaw.org/
European Commission	http://ec.europa.eu/
European Training Foundation	www.etf.eu.int
Global Compact Gender equality	www.unglobalcompact.org

List of participants / Lista e pjesëmarrësëve / Lista učesnika

1	Aferihta Hajdari	INTEL SERVICE	Prizren	044 188 588	ahajdari@gmail.com
2	Aferihta Bakalli	ABC Project	Gjakove	044 388 488	abakalli@hotmail.com
3	Ajche Kazaz	WTP DESA	Prizren	044 274 526	
4	Ajche Nuhin	OUQ "Vika-Jeta"	Pristina	044 277 428	ajchenuhin@yahoo.com
5	Ahmeta Azhemi	SHE ERA	Gjakove	044 116 588	ahmeti.ira@gmail.com
6	Ahmeta Metaj	UNDP EPCBP	Pristina	044 234 376	ahmeta.metaj@undp.org
7	Anna Pogorizi	OSCE	Peje	045 266 315	anna.pogorizi@osce.org
8	Arifana Ballaci	SBC	Pristina	044 233 143	arifana.ballaci@sbc.net
9	Arifana Qela	SHE ERA	Gjakove	044 387 847	wshoera@gmail.com
10	Arifana Zhuri	SBC	Pristina	044 221 751	arifana.efendiya.zhuri@sbc.net
11	Arifjana Haxhibeqiri	GOGI	Gjakove	0398 324 849	
12	Ardita Lajqi	"ABA"	Istog	044 219 186	ardita_erl21@zhanita.net
13	Ardita Tafallari	RTK	Pristina	044 233 622	arditatafallari@rtklive.com
14	Azemine Hajdari	GTZ	Pristina	044 551 168	azemine.hajdari@gtz.de
15	Arrita Purrini	Armatore e Gj. Shqipe	Gjakove	044 187 895	arritapurrini@hotmail.com
16	Arta Musa Krasniqi	EC	Pristina	044 111 292	a.musa-krasnqi@ec.europa.eu
17	Ater Kori	El Sanatleri Hocasi	Prizren	044 338 853	aterkori@cellfon.com
18	Atifete Gojani	N.P "Drewasha"	Pristina	044 674 957	atifetegojani@hotmail.com
19	Atifete Jashari	"Qall"	Lipjan	044 782 982	atifetejashari@hotmail.com
20	Atjene Krasniqi	SHZAP	Prizren	044 209 333	ajtenhrasnqi@yahoo.com
21	Aza Krasniqi	RTM	Kline	049 300 207	krasnqi.rtm.hs@gmail.com
22	Azemine Hajdari	GTZ	Pristina	044 551 168	azemine.hajdari@gtz.de
23	Bahrije Durmishi	"AGRO ALBA"	Bardhosh	044 874 981	
24	Bardha Stavileci	SHZAP	Prizren	045 645 646	info@akordo.com
25	Bejhane Rada	DPT 'AN-AF'	Prizren	044 418 445	bejhan-af@hotmail.com
26	Bierta Jupa	Qarshija e Jupave	Gjakove	044 368 887	
27	Bore Balaq	NTP "BORA FASHION"	Gjakove	044 348 578	agjencia-modes-bora@hotmail.com
28	Brikena Sylejmani	UNDP	Pristina	044 199 750	brikena.sylejmani@undp.org
29	Bukurije Brahmami	Pa pane	Pristina	044 288 179	
30	Bukurije Maksutaj	Pristina Post	Pristina	044 665 363	bukurije.maksutaj@gmail.com
31	Barbuqe Dobranja	UNDP	Pristina	249 866 151	barbuqe.dobranja@undp.org

32	Bylyxhizare Muharemi	DERA E HAPUR	Pristina	044 124 423	c_opendoor@hotmail.com
33	Canan Karalar	Angikad	Turkey	+90 05322926416	canankaralar@offican
34	Dafina Deva	SHE-ERA	Gjakove	044 221 970	wsheera@gmail.com
35	Dafina Zhaveli	Z-Mobile	Gjakove	044 875 586	dafnazh2008@hotmail.com
36	Dashurije Pozhegu	Tina	Gjakove	044 950 622	Trendafil121@hotmail.com
37	Dhurata Bordoniqi	ARKING&UNIPROJECT	Gjakove- Pristina	044 145 944	agim.raifi@gmail.com
38	Dhurata Nixha	Mesuese	Gjakove	044 665 222	dhnixha@hotmail.com
39	Dinah Bennett	ICE	United Kingdom		dina.bennett@durham.ac.uk
40	Dorina Sahatqija	SHE-ERA	Gjakove	044 386 456	wsheera@gmail.com
41	Drita Grazhda	Atelie Prizren	Prizren	044 191 214	atelioprizren@hotmail.com
42	Ela Biqaku	OJQ "LINA"	Gjilan	044 590 530	ojq-lina-ks@hotmail.com
43	Elona Haxhibeqiri	"ELONA"	Gjakove	045 282 532	elona-h@hotmail.com
44	Elza Baltezi	Beba Cosmetic	Albania	069 2057205	gb.4454@
45	Emine Tahiri	Moda ne te ardhme	Mitrovice	049 113 889	
46	Enis Ismajli	staf civil	Pristina	044 440 494	
47	Erolina Morina	Dora-Dores	Prizren	044261 685	ero_lina82@hotmail.com
48	Esfere Emra	ZEPTEP	Pristina	044 413 000	
49	Fahire Murati	INTEL SERVICE	Prizren	044 544679	fahrije_2@hotmail.com
50	Fahrije Maloku	NATYRA	Gjakove	044 289416	Natyra_ks@hotmail.com
51	Fakete Haxhikadrija	Arsimtare - Ekonomiste	Gjakove	0390/ 321 479	faketeHaxhikadrija@gmail.com
52	Fata Zatriqi	EMINA	Mitrovice Veriore	049 838423	emina011@hotmail.com
53	Fatime Bytyqi	ETNO ART	Kishnice	044 556 036	fatimebytyqi@live.com
54	Fatmire Arifi		Zvicerr	041-245-340-061	fatmire_arifi@hotmail.com
55	Fikrije Zymberi	MASHT /Danida	Pristina	044 126436	fikrijezymberi@gmail.com
56	Fitnete Qarri	MORENA	Gjakove		m_orena@hotmail.com
57	Florentina Mullaademi	"Freestyle"	Gjakove	044 609 654	tinakusari@live.com
58	Freskina Mula	CFT	Gjakove	044 466799	freskinamula@hotmail.com
59	Gezime Rexhepi	I.P. 'BARDHA'	Pristina	044 185 112	ip_bardha@hotmail.com
60	Gita Baltezi	Beba Cosmetic	Albania	069 2057207	gb.4454@gmail.com
61	Glynis Long	Export Strategist	USA	202 253 960	glynislong@gmail.com
62	Gry Helene Stavsg	Athene Consulation	Norway	+47 91 77 85 45	gry@athene-project.net

63	Hamide Latifi	Grate ne Bisnes	Pristina	044 503 499	hamide.latifi@gmail.com
64	Hana Tefiku	"Aulona"	Gjakove	044 675 395	
65	Hasime Tahiri	MUNDESIA	Mitrovice	044 231924	mundesia_ngo@yahoo.com
66	Havusha Esati	OJQ "LINA"	Gjilan	049 258 484	ojq-lina-ks@hotmail.com
67	Havushe Bunjaku	HELLOBABY	Kishnice	044 132 851	havushe.bajrami@hotmail.com
68	Heidi Forbest Oste	Zbalanceu	Sweden	846 708 32 49 48	heldi@zbalanceu.com
69	Hyre Zeqiraj	OJQ LIRIA	Glogjan	044 885 829	liriaglogjani@gmail.com
70	Igballe Hajdari	OJQ "FIDANI"	Gjilan	044 446 186	igballehajdari@gmail.com
71	Igballe Ibishi	DITA G.SH	Gjilan	044 194 136	ditagsh@hotmail.com
72	Igballe Rogova	KWI	Pristina	044 111965	igorogova@yahoo.com
73	Ilinka Trifunovic	INIRA	Videj	064 2698267	
74	Ilirjana Dyla		Gjakove		
75	Irena Kastela	Coral shop "IRENA"	Croatia	00385912330702	info@coralshop-irena.com
76	Janina Resyli	Finka	Kline	044 995 991	anina038@hotmail.com
77	Jehona Oruqi	BKT	Pristina	044 179 883	jehona-o@hotmail.com
78	Jocelyne Talbot	UNDP	Kosovo	044 110 865	jocelyne.talbot@undp.org
79	Kimete Ferati	Gra per Gra	Pristina	049 446 029	
80	Kosovare Krasniqi	KUAC	Pristina	044 431 735	kosovac@gmail.com
81	Ksenija Caminska	ELIT	Maqedonija	070 205 573	ksenija_caminska@yahoo.com
82	Ksenija Vlaovic	Futura doo	Serbia	+381 065 5500522	ksenja.vlaovic@futura.rs
83	Kumrije Hamza	OJQ LIRIA	Glogjan	044 327 468	liriaglogjani@gmail.com
84	Lale Grabanica	Elena Gjika	Kline	044 199167	grabanica@hotmail.com
85	Lendita Bekteshi	Pristina Post	Pristina	044 647 163	linda.b20@hotmail.com
86	Lendita Daija	UNDP	Pristina	044 508 800	Lindita.Daija@undp.org
87	Lina Hundaileh	Rawafed	Jordan	00962 795577921	lina.hundaileh@gmail.com
88	Linda Gutmundsel	UI	Reykjank	045 261 040	lig4@hl.is
89	Linda Shala	DATA PJOJECE EL	PRISTINA	044 120636	lindashala@yahoo.com
90	Liridon Latifi	IPAK	Pristina		liridon.s.latifi@ks-gov.net
91	Lirije Morina	Princesha	Pristina	044 133 917	princesha-project@hotmail.com
92	Luljeta Demaki	QKSGJ	Pristina	044 134 022	luledemaki@gmail.com
93	Lulzim Cela	SHE-ERA Bord	Pristina	044 110 780	lulzimc@yahoo.com

94	Lumnije Ajdini	AKB	Pristina	044 665 857	alumnije@gmail.com
95	Lumnije Shllaku	ZBGJ- KK GJAKOVE	GJAKOVE	044 424541	lumnijeshllaku@hotmail.com
96	Lumturije Cocaj	Rikotta	Pristina	044 429 432	p_hajzeu@hotmail.com
97	Mahije Smajli	OJQ	Drenas	049 371065	mahije.Smajli@hotmail.com
98	Makfirete Tara	TARA IMPEX	Gjakove	0390 320 461	
99	Marta Turk	Predsednica UO	Slovenia	00386 4168091	marta.turk@guest.arnes.si
100	Marte Marku	Indira	Videj	044 525 207	
101	Mejreme Bytyqi	O.H. HADER	Prizren	044 539605	haderprizren@hotmail.com
102	Melihate Osmani	LEGIENDA	Viti	044 194 045	meliosmani@yahoo.com
103	Merita Domi	ARKING&UNIPROJECT	Gjakove	044 236579	arking89@hotmail.com
104	Mevlyde Ahmetaj	ABAT K	Istog	044 448047	shoqata-aba@hotmail.com
105	Michael J. Murphy	Deputy Chief of Mission	USA Embassy		
106	Mimoza Bardhi	Make-Up	Gjakove	044 416 602	
107	Mimoza Gola	Pastrim Kimik	Gjakove	044 638 134	
108	Mimoza Ostegllava	SHEKI	Pristina	044 111 597	fabrika e bukes sheki
109	Mirjana Markovska	ELIT	Macedonia	38975243100	mirjana@markovska-andrevski
110	Mirlinda Kusari Purini	SHE-ERA	Pristine	044 122 696	wsheera@gmail.com
111	Muradije Shehu	Grua a Femer	Rahovec	044 230711	muradje@hotmail.com
112	Myvlyde Llugini	D.PZ Lady's first	Pristina	044 344152	lady-sfirst@hotmail.com
113	Myzafere Rizvanolli	N.P.T "Shendeti"	Gjakove	044 133947	myzfererizvanolli@hotmail.com
114	Nadie Ahmeti	Radio"Evropaelire"	Pristina	049 175 640	nadie.ahmeti@gmail.com
115	Nafije Latifi	QKLGJ "Jeta Vita"	Pristina	045 145 530	jeta.vita@yahoo.com
116	Nataza Zdravkoska	ABW	Macedonia	389 72 208 702	aquaman@t-home.com
117	Nazmije Rugova	NNT "EKO "	Gjakove	044 154 584	eko-europe@gmail.com
118	Nexhmije Shahini	KEK-u	Pristina	044 112247	nexhmije.shahini@kek-energy.com
119	Nita Gojani	Reportere	Pristina		
120	Ola Syla	DAITA KRUSHES	Pristina	044 168502	olasyla@hotmail.com
121	Ollvera Milosevic	WBA-NGO	Mitrovica	049 190 375	
122	Osman Rraci	TAM			
PROGRAMMI	Pristina	044 334 158	mrraci@hotmail.com		

123	Palma Qela	Fati im	Pristina	044 891 287	palmaqela@gmail.com
124	Pranvera Bullaku	Rikotta	Pristina	044 429 432	p_hajzeu@hotmail.com
125	Rajmonda Lepaja	BABYLAND	Pristina	044 308 614	babyland.p10-gmail.com
126	Remzije Arifi		Pristina	044 237 611	
127	Resmije Krasniqi	HADER	Prizren	044 278 538	haderprizren@hotmail.com
128	Rexhep Ismajli	staf civil	Pristina	044 324 903	fidan_b81@hotmail.com
129	Robert Bosch	Netherland Embassy	Pristina	044 233 170	rebosch@minbyra.nl
130	Sadije Bulku	SH - Prodhim	Drenas	049 890 420	prodhimkosovo@gmail.com
131	Sanije Bertsha	Peme e Perime	Fushe Prugovc	044 878 288	sanije_mirena@hotmail.com
132	Selvete Berisha	Peme e Perime	Fushe Prugovc	044 787 319	
133	Selvete Fetahu	Shpresa e Llapit	Podujeve	044 162 145	selvetefetahu@hotmail.com
134	Selvete Gashi	LULEBORA	Pristina	049 110 970	selvete.gashi@gmail.com
135	Serbeze Sulejmani	OJQ "RRONA"	Pristina	044 448 568	besa.ipka@hotmail.com
136	Sermine Purrini	Kic - Qik	Macedonia	075 333 312	sevmine.purrini@hotmail.com
137	Sevdije Bunjaku	Kalabria	F.Kosove	044 779 799	kalabria@hotmail.com
138	Sevdije Hashibegiri	SHE-ERA	Gjakove	045 330 635	wsheera@gmail.com
139	Sevdije Ramadani	OJQ "GORA"	Pristina	045 260 311	sevda.gora@hotmail.com
140	Sevim Krajku	Modaci	Prizren	044 137 310	
141	Shemsedin Drrejtja	staf civil	Pristina	044 157 510	
142	Shemsie Dermaku	GRANDdecor	Pristina	044 268 410	granddecor@hotmail.com
143	Shemsije Seferi	OJQ "ALMA"	Peje	044 257 443	shemsijeseferi@hotmail.com
144	Shkurte Arustemi	Freskija	Gjakove	044 641 583	
145	Shpresa Malazogu	Oxford Studio	Pristina	044 167 244	oxford_studio@hotmail.com
146	Shpresa Prodani	Business Owner	Shqiperi	+ 355682021321	sh.prodani@yahoo.com
147	Shyhrete Jashari	ZEPTER	Pristina	044 278 632	
148	Sibel Halimi	QKSGJ	Pristina	044 164 939	sibelhalimi@hotmail.com
149	Siw Bolne	EPLA- AS	Norway	00479 1363355	siw@epla.no
150	Syzana Dautaj	IFC	Pristina	044 153 340	sdautaj@fc.org
151	Syzane Allu	J.S.C."MAGIC ICE"	Lipjan	044 125 604	magicice@yahoo.com
152	Timlush Domi	Valoni Impex	GLAKOVE	044 300 347	t_domi@hotmail.com
153	Tone Gjergjaj	INDIRA	Videj	044 944 373	

154	Torunn Groenbech	EPLA- AS	Norway	00479 5700460	torunn@epla.no
155	Una-Maija Rantapaska	UNDP	Pristina	045 436 792	una-maija.rantapaska@undp.org
156	Valbona Qela	LINDIA	Pristina	044 180 809	
157	Valbona Salihu	NORMA	Pristina	044 126 420	shnorma@hotmail.com
158	Valentina Dicaška	Asa. RW	Macedonia	00389 70353835	valentina@zuma-online.com
159	Veronika Hofinger	GTZ	Pristina	045 322 421	veronika.hofinger@gtz.de
160	Vicare Gërxani Gashi	SIDA	Pristina	044 506 118	Vicare.Garani-Gashi@ciata.se
161	Vjollca Belegu	UNDP KPCRP	Pristina	044 167 622	vjollca.caka@gmail.com
162	Vjollca Maholli	NLB	Pristina	049 844 883	vjollca.maholli@nlb-tina-kos.com
163	Vjollca Zeqiri	LEONIDAS	Pristina	044 155 789	vjollca@hotmail.com
164	Vlora Kastrati	"ART"	Gjakove	044 359 859	
165	Vlora Macula	"Valoni Impex"	Gjakove	044 331 714	vloramacula@hotmail.com
166	Xheraldina Vula	RTV21	Pristina	044 120 123	xheri_v@yahoo.com
167	Xhulinaze Zatriqi	K.Z.B.EMINA	Mitrovica	049 736 626	emina811@hotmail.com
168	Ymrane Lila	I.P."ENI EDU ARS"	Pristina	044 129 432	eni-edu-ars@hotmail.com
169	Ymrane Nura	SHE-ERA	Gjakove	044 412 028	wsbeera@gamil.com
170	Ymrane Zeqiri	KOPSHTI "DEA"	Pristina	044 113 991	
171	Zana Kepuska	AHED	Gjakove	044 387 155	zzana_k@hotmail.com
172	Merylin S. Zelin	USAID / SEAD	Prishtina	045321196	mzelin@chechiconsulting.com
173	Elmaze Gashi	USAID/SEAD	Prishtina	044519099	elmaze.gashi@gmail.com
174	Zejna Qosaj	NORMA	Pristina	044 828 928	shnorma@hotmail.com

